

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

**AZERBAYCAN VE TÜRKİYE'DE SINIF
ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME PROGRAMLARININ
KARŞILAŞTIRILMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Niyaz FATDAYEV

İlköğretim Anabilim Dalı

İZMİR

2019

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

**AZERBAYCAN VE TÜRKİYE'DE SINIF
ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME PROGRAMLARININ
KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Niyaz FATDAYEV

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kadir ASLAN

İlköğretim Anabilim Dalı

Sınıf öğretmenliği Programı Yüksek Lisans Programı

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum “Azerbaycan ve Türkiye’de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması” adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Niyaz FATDAYEV

T.C.EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

ÖĞRENCİNİN

Adı Soyadı : Niyaz FATDAYEV

Numarası : 92150002211

Anabilim Dalı : İlköğretim

Tez Başlığı (Türkçe) : Azerbaycan ve Türkiye’de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması

Tez Başlığı (İngilizce) : The Comparison of Initial Teacher Training Programmes of Azerbaijan And Turkey

Tez Savunma Tarihi : 15.04.2019

Tez Başlığı Değişikliği Varsa Yeni Başlık:

JÜRİ ÜYELERİ

Jüri Başkanı

Unvan, Adı, Soyadı : Prof. Dr. Kadir ASLAN

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Doç. Dr. Belgin ARSLAN ÇAKIŞEYER

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Dr. Öğrt. Üye. Hanife KESKİN

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza :

TEZ HAKKINDA JÜRİNİN GENEL GÖRÜŞÜ

(Jüri Başkanı Tarafından Doldurulacaktır)

Tez savunması sonucunda öğrenci tarafından hazırlanan çalışma;

Oybirliğiyle

Oy çokluğuyla

Başarılıdır

Düzeltilmelidir

Başarısızdır

- Bu tutanak üç (3) işgünü içerisinde jüri üyelerinin raporlarıyla beraber Anabilim Dalı Başkanlığı üst yazısıyla Enstitü Müdürlüğüne gönderilmelidir.
- Tezli yüksek lisans programlarında düzeltme alan öğrencinin 3 (üç) ay içerisinde yeniden savunmaya girmesi zorunludur.

ÖNSÖZ

Bu çalışma bir Karşılaştırmalı eğitim incelemesidir. Bu çerçevede Azerbaycan ve Türkiye'deki Sınıf Öğretmeni Yetiştirme programları karşılaştırılmıştır.

Azerbaycan ve Türkiye'de bu konuda yapılmış çalışmaların yetersizliği bu çalışmanın ne kadar zor olduğunun kanıtıdır. Dokümanların elde edilmesi, kavramların karşılaştırılması ve çevirisi, benzerlik ve farklılıkların ortaya çıkarılması, bunların tablolaştırılarak karşılaştırılması önemli sayılacak emek ve zamanı gerektirmiştir. Din, Dil, Kültür ve benzeri alanlarda bir birilerine çok yakın özellikler taşıyan bu ülkelerin eğitim sistemlerini ve öğretmen yetiştirme programlarını karşılaştırmak özel bir motivasyon unsuru olmuştur.

Tez konusunun belirlenmesinde, yüksek lisans ders aşamasında gördüğümüz karşılaştırmalı eğitim derslerindeki çalışmalar bende böyle bir düşüncenin oluşmasına neden olmuştur. Bu konuda hocam **Prof. Dr. Kadir Aslan**'ın beni yönlendirmesi ve cesaretlendirmesi çok etkili olmuştur. Bu süreçte çalışmaları izlemesi, ilgisi ve özellikle Azerbaycan Türkçesinden kaynaklanan anlatım farklılıklarını düzeltmesi yönünde gösterdiği sabır ve destek için değerli hocama çok teşekkür ederim. Ayrıca yüksek lisans derslerim süresince hayata bakış açımı ve özellikle kültür ve eğitim konularında görüşlerimin oluşmasında önemli katkı sağlayan **Prof. Dr. Neşe Aslan**'a, öğrenme, öğretme süreçlerinde etkili bir iletişimin ipuçlarını veren **Doç. Dr. Pınar Huyugüzel Çavaş**'a ve günümüzün dünyasında medyanın eğitsel süreçlerdeki etkisini ayrıntılı bir şekilde anlamama ve medya okuryazarlığı konusunda bir bilinç geliştirmeme katkı sağlayan **Doç. Dr. Belgin Arslan Cansever**'e teşekkürlerimi sunarım.

Bu araştırmanın gerçekleşmesinde Azerbaycan'daki dokümanlara ulaşmamda gerekli izinleri vererek katkı sağlayan Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölüm dekanı **Prof. Dr. Farrukh Rustamova** ve sınıf öğretmeni yetiştirme programlarını temim etmemde önemli katkısı olan 2018-2019 eğitim yılında Sınıf Öğretmenliği programında III. Sınıf öğrencisi **Leylakhanım Guliyeva**'ya teşekkür etmeyi borç bilirim.

Son olarak, desteklerinden ve özellikle gösterdiği sabrından dolayı eşim **Aynur Hajiyeva**'ya, kendilerine ayırmam gereken zamanlarını bana feda eden, her zaman enerji kaynağım olan oğullarım **Mirali** ve **Alparslan**'a teşekkür ederim.

İzmir, 9 Mart 2019

Niyaz FATDAYEV

ÖZET

AZERBAYCAN VE TÜRKİYE’DE SINIF ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Niyaz FATDAYEV

**Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim Anabilim Dalı,
Sınıf Öğretmenliği Programı**

Danışman: Prof. Dr. Kadir ASLAN
Sayfa Sayısı xii (Ön Kısım) + 123 (Tez)
Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İzmir – Türkiye
Mart, 2019

Bu araştırmada Azerbaycan ve Türkiye’deki sınıf öğretmenliği programı incelenmiş ve söz konusu programlar karşılaştırılmıştır.

Karşılaştırmalı analiz yönteminin kullanıldığı bu çalışmada nitel araştırma durum çalışması desenlerinden bütüncül çoklu durum deseni kullanılmıştır. Ayrıca yine nitel araştırma yöntemlerinden Doküman analizi ve açık uçlu görüşmeler yapılmıştır. İnternet aracılığı ile elde edilen belgeler de bir araya getirilerek Azerbaycan ve Türkiye’nin eğitim sistemleri, tarihi gelişimi ve sınıf öğretmenliği yetiştirme programları incelenmiş ve ikisi program arasında olan benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmuştur.

Alanyazın taraması kapsamında günümüzdeki küreselleşme konuları ile birlikte karşılaştırmalı eğitim alanında kullanılan metotlar yurtdışı ve yurt içi çalışmalar ele alınmıştır.

Azerbaycan ve Türkiye’nin sınıf öğretmeni yetiştirme programları karşılaştırılırken, her iki ülkenin genel eğitim sistemleri incelenmiştir. Bu kapsamda sınıf öğretmeni yetiştirme programları amaç, kapsam ve içerik yönleri ile incelenmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda yorum ve öneriler yapılmış, bu bağlamda bağımsızlığına yeniden kavuşan Azerbaycan'ın; eğitim alanında da SSCB'nin etkisinden kurtulması için Azerbaycan Sisteminde ve özellikle sınıf öğretmeni yetiştirme programlarında yeniden yapılanmaya gidilmesinin uygun olacağı kanaatine varılmıştır. Bu süreçte özellikle "Küreselleşme ve Eğitim" ilişkisi göz önünde bulundurulmalı ve yapılacak düzenlemelerde bu olgunun dikkate alınması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı Eğitim, Karşılaştırmalı Araştırma, Küreselleşme ve Eğitim, Azerbaycan ve Türkiye Genel Eğitim Sistemleri, Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programları.

ABSTRACT

THE COMPARISON OF INITIAL TEACHER TRAINING PROGRAMMES OF AZERBAIJAN AND TURKEY

Niyaz FATDAYEV

**Master's Thesis, Department of Elementry School Education
(Elementary Teaching)**

Supervisor: Prof. Dr. Kadir ASLAN

Number of Pages xii (Pre Text) + 123 (Thesis)

Ege University Institute of Social Sciences

Izmir – Turkey

March, 2019

In this survey, the classroom teacher education program in Azerbaijan was examined and compared with the classroom teacher education program in Turkey.

In this study, in which a comparative analysis method was used, a holistic multi-state pattern from the qualitative research case study patterns was used. In addition, Document analysis and open-ended interviews were conducted. The education systems of Azerbaijan and Turkey, their historical development and the classroom teacher education programs were examined through the documents obtained via the internet and the similarities and differences between the two programs were identified.

Within the scope of the literature review, the methods used in the field of comparative education and domestic and international studies were discussed, including current globalization issues.

When comparing the classroom teacher education programs in Azerbaijan and Turkey, the general education systems of both countries were examined. In this context, the classroom teacher education programs were examined in terms of their aim, scope and content.

Based on the findings of the study, comments and suggestions were made, in this context, it was concluded that the Azerbaijani system, especially the classroom teacher education programs, ought to be restructured in order to get rid of the influence of the USSR in the education system of Azerbaijan, regaining its independence. In this process, especially the relationship between “the globalization and education” ought to be considered and it was suggested that this fact ought to be taken into account in the arrangements to be made.

Keywords: Comparative Education, Comparative Study, Globalization and Education, Azerbaijan and Turkey General Educational System, Classroom Teacher Education Programs.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLOLAR LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR	xii

BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ

1.1. Amaç ve Önem.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	3
1.3. Alt Problemler.....	3
1.4. Sayıtlar	3
1.5. Sınırlılıklar	3
1.6. Tanımlar ve Açıklamalar	4

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL TEMELLER VE ALANYAZIN TARAMASI

2.1. Eğitimin Ulusal ve Uluslararası Özellikleri	5
2.2. Küreselleşme ve Eğitim	6
2.3. Program Geliştirme Gereksinimi	7
2.4. Karşılaştırmalı Eğitim Kavramı	9
2.5. Karşılaştırmalı Araştırmalarda Kullanılan Yöntemler	11
2.6. Karşılaştırmalı Eğitim Alanında Yapılan Çalışmalar	12
2.6.1. Azerbaycan.....	12
2.6.2. Türkiye	14

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Yöntemi ve Modeli	18
3.2. Evren ve Örneklem	19
3.3. Veri Toplama Araçları	19
3.4. Veri Analizi	20
3.5. Araştırmacının Rolü	21
3.6. Çalışma Planı	21

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. Azerbaycan ve Türkiye Genel Eğitim Sistemi.....	22
4.1.1. Azerbaycan Eğitim Sisteminin Tarihsel Gelişimi.....	22
4.1.2. Azerbaycan Genel Eğitim Sistemi	27
4.1.2.1. Örgün Eğitim.....	30
4.1.2.1.1. Okul Öncesi Eğitim.....	31
4.1.2.1.2. Genel Eğitim	31
4.1.2.1.3. İlk Peşe İhtisas Mektebi (Mesleki Teknik Lise Eğitimi)	35
4.1.2.1.4. Yükseköğretim	35
4.1.2.2. Yaygın Eğitim	37
4.1.2.2.1. Yetişkin Eğitimi	37
4.1.2.2.2. Serbest Eğitim	38
4.1.2.2.3. Mektepdenkenar Tahsil (Okuldan Sonraki Eğitim)	38
4.1.3. Türkiye Eğitim Sisteminin Tarihsel Gelişimi	38
4.1.4. Türkiye Genel Eğitim Sistemi.....	40
4.1.4.1. Örgün Eğitim.....	43
4.1.4.1.1. Okul Öncesi Eğitimi.....	43
4.1.4.1.2. Temel Eğitim.....	43
4.1.4.1.3. Ortaöğretim/Lise	44

4.1.4.1.4. Yükseköğretim	45
4.1.4.2. Yaygın Eğitim	46
4.1.5. Azerbaycan ve Türkiye Genel Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması	47
4.2. Azerbaycan ve Türkiye Eğitim Sistemlerinin Amaçları ve İki Ülke arasındaki Eğitim İlişkileri.....	49
4.2.1. Azerbaycan Eğitim Sisteminin Amaçları.....	49
4.2.2. Türkiye Eğitim Sisteminin Amaçları	51
4.2.3. Azerbaycan ve Türkiye arasında olan Eğitim İlişkileri.....	54
4.2.4. Azerbaycan ve Türkiye Karşılaştırılması.....	57
4.3. Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Kurumları Düzey ve Eğitim Modelleri	58
4.3.1. Azerbaycan'da Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Kurumları Düzey ve Eğitim Modelleri.....	58
4.3.2. Türkiye'de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Kurumları Düzey ve Eğitim Modelleri.....	61
4.3.3. Azerbaycan ve Türkiye Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Kurumları Düzey ve Eğitim Modellerinin Karşılaştırılması.....	62
4.4. Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarında İçerik, Kapsam ve Öğretim.....	63
4.4.1. Azerbaycan'da Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarında İçerik, Kapsam ve Öğretim.....	63
4.4.2. Türkiye'de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarında İçerik, Kapsam ve Öğretim	77
4.4.3. Azerbaycan ve Türkiye'de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarında İçerik, Kapsam ve Öğretimin Karşılaştırılması.....	96
4.5. Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Kurumlarına Kabul şartları.....	97
4.5.1. Azerbaycan'da Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Kurumlarına Kabul Şartları.....	97
4.5.2. Türkiye'de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Kurumlarına Kabul Şartları	101
4.5.3. Azerbaycan ve Türkiye'de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Kurumlarına Kabul şartlarının Karşılaştırması	105

V. BÖLÜM
SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç.....	106
5.2. Araştırmaya İlişkin Öneriler	110
KAYNAKLAR DİZİNİ	112
EK 2018 – 2019 Eğitim – Öğretim yılından itibaren Uygulanacak Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı	120

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. ADPU Sınıf Öğretmenliği Programı 1. Dönem Dersleri.....	67
Tablo 2. ADPU Sınıf Öğretmenliği Programı 2. Dönem Dersleri.....	68
Tablo 3. ADPU Sınıf Öğretmenliği Programı 3. Dönem Dersleri.....	69
Tablo 4. ADPU Sınıf Öğretmenliği Programı 4. Dönem Dersleri.....	71
Tablo 5. ADPU Sınıf Öğretmenliği Programı 5. Dönem Dersleri.....	72
Tablo 6. ADPU Sınıf Öğretmenliği Programı 6. Dönem Dersleri.....	74
Tablo 7. ADPU Sınıf Öğretmenliği Programı 7. Dönem Dersleri.....	75
Tablo 8. ADPU Sınıf Öğretmenliği Programı 8. Dönem Dersleri.....	76
Tablo 9. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı 1. Dönem Dersleri	78
Tablo 10. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı 2. Dönem Dersleri	80
Tablo 11. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı 3. Dönem Dersleri	82
Tablo 12. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı 4. Dönem Dersleri	84
Tablo 13. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı 5. Dönem Dersleri	87
Tablo 14. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı 6. Dönem Dersleri	89
Tablo 15. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı 7. Dönem Dersleri	90
Tablo 16. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı 8. Dönem Dersleri	92
Tablo 17. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı Alan Eğitimi Seçmeli Dersler.....	94
Tablo 18. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı Meslek Bilgisi Seçmeli Dersler.....	95
Tablo 19. Azerbaycan Üniversitelerinde 2018 – 2019 Eğitim Yılında Sınıf Öğretmenliği Bölümüne Geçiş Puanları.....	100
Tablo 20. YKS'deki testler ve soru sayıları.....	101
Tablo 21. Türkiye Üniversiteleri Sınıf Öğretmenliği Programı 2018-2019 Taban Ve Tavan Puanları	104

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Azerbaycan Eğitim Sistemi	30
Şekil 2. Azerbaycan'da 11 sınıftan mezun olduğunda verilen Atestat belgesi	34
Şekil 3. Türkiye Eğitim Sistemi	42
Şekil 4. ADPU üniversitesinden mezun olan öğretmen adaylarına verilen Diploma	65
Şekil 5. ADPU üniversitesinden mezun olan öğretmen adaylarına verilen Diploma İlavesi (Ön Yüz).....	66
Şekil 6. ADPU üniversitesinden mezun olan öğretmen adaylarına verilen Diploma İlavesi (Arka Yüz)	66
Şekil 7. YKS'deki sınavlar ve sonuçlarına göre yerleştirme	102

KISALTMALAR

ADİK	Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi
ADPU	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi
ALES	Akademik Lisansüstü Eğitim Sınavı
AMEA	Azerbaycan Milli Elimler Akademiyası
ARTN	Azerbaycan Cumhuriyeti Tehsil Nazirliği (Eğitim Bakanlığı)
ASSC	Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti
AYT	Alan Yeterlilik Testi
CWUR	The Center for World University Rankings. (Dünya Üniversite Sıralaması Merkezi)
DİM	Azerbaycan Devlet Sınav Merkezi
ECTS	European Credit Transfer System
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MM	Milli Məclis (Azərbaycan)
ÖSYM	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
PISA	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği
TİKA	Türkiye Cumhuriyeti Dış işleri Bakanlığı Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı
TKK	Tahsil Kanunu Külliyatı
TQDK	Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyası
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TYT	Temel Yeterlilik Testi
UNESCO	United National Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
UNICEF	United National Children's Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
YDT	Yabancı Dil Testi
YKS	Yükseköğretim Kurumu Sınavı
YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Amaç ve Önem

Bir ülkenin gelecek kuşaklarını yetiştirecek en önemli kurum eğitimidir. Eğitim bir ulusunun kültürel ve uygarlık değerlerini gelecek kuşaklarına aktarma sürecidir. Bir başka anlatımla bir toplumun eğitim modeli o toplumun siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik tercihlerinin yaşama geçirilmesi olgusudur.

Eğitim kurumları diğer sosyal kurumlar gibi toplumun ihtiyaçlarına cevap vermek üzere oluşturulurlar (Koçer, 1991). Toplumun geleceğe ilişkin hedeflerinin belirlenmesinde ve bu hedeflere uygun bireylerin yetiştirilmesinde en büyük rolü üstlenen kuşkusuz sınıf öğretmenleridir. Bu nedenle gerek hedefler, gerekse programlar bakımından temel eğitimin önemli bir aşaması olan sınıf öğretmeni yetiştirme kademesi, bireyin gelişmesinde ve toplumsallaşmasında büyük önem taşımaktadır. Bilindiği gibi bütün toplumlarda kaçınılmaz olan insan yetiştirme anlayışları belli amaçlar etrafında odaklaşan çeşitli düşünce biçimlerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir (Aslan, Aslan, & Arslan Cansever, 2012).

Bu araştırmanın temel amacı dil, din, kültür ve toplumsal yapı bakımından bir birine çok benzeyen Azerbaycan ile Türkiye'deki eğitim sistemlerini tarihsel gelişim süreci içerisinde inceleyerek sınıf öğretmeni yetiştirme programlarının karşılaştırmasını yapmaktır.

Tarihsel süreç içerisinde bir ülkenin birçok sorunu olabilir. Her ülkenin gelişmişlik düzeyi o ülkenin yaşamış olduğu tarihsel süreç içerisinde uygulamış olduğu eğitim sistemi ile büyük ölçüde bağdaştırılabilir. Bu nedenle ülkelerin sorunlarını çözebilmesinde eğitimi kuşakların yetiştirilmesi önem taşımaktadır. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu ile birlikte gerçekleştirilen reformlar ve oluşturulan eğitim programları büyük ölçüde demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti oluşturmaya yönelik olmuştur. Nitekim Türk Milli Eğitim sistemini düzenleyen 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 17. Maddesinde bu konuda şu hüküm yer almaktadır;

“Milli Eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil aynı zamanda evde, çevrede, iş yerlerinde her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.”

Buna göre Türk Milli Eğitimin Temel Amaçları:

1. Atatürk inkılaplarına ve Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek,
2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek,
3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak.

Azerbaycan Cumhuriyeti de 1920 yılından 1991 yılına kadar Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğinin (SSCB) bir üyesi olarak yer almış ve 1991 yılında tekrar bağımsızlığını kazandıktan sonra eğitim ve diğer alanlardaki Sovyet Birliğinin izlerini yok etmek ve daha çok Avrupa Standartlarına uygun bir eğitim planlaması oluşturmak için bir çok alanda yeni düzenlemeler gerçekleştirmiştir.

Sonuç olarak bu araştırmada 1923 yılından bu yana çağdaş uygarlık düzeyini hedefleyen ve Avrupa birliği üyesi olma çabası içerisinde olan Türkiye Cumhuriyeti ile yakın bir geçmişte bağımsızlığını kazanan ve birçok alanda Türkiye devletini örnek alma niyeti ve çabası içerisinde olan Azerbaycan devletinin sınıf öğretmeni yetiştirme

programlarının karşılaştırılması, bu süreçte her iki sistemdeki farklı ve benzer yönleri ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır.

1.2. Problem Cümlesi

Çalışmanın problem cümlesi “Azerbaycan ve Türkiye’de sınıf öğretmeni yetiştirme programlarının incelenmesi ve söz konusu programlar arasında benzerlik ve farklılıklar var mıdır” biçiminde belirlenmiştir.

1.3. Alt Problemler

Bu problem cümlesine göre alt problemler aşağıdaki şekilde sıralanmıştır;

- Azerbaycan ve Türkiye’nin genel eğitim sistemlerinin ve amaçları arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
- Azerbaycan ve Türkiye Sınıf öğretmeni yetiştirme kurumları düzey ve eğitim modellerine göre benzerlik ve farklılık gösteriyor mu?
- Azerbaycan ve Türkiye sınıf öğretmeni yetiştirme programları içerik, kapsam ve öğretim olarak benzerlik ve farklılık gösteriyor mu?
- Azerbaycan ve Türkiye’de Sınıf öğretmeni yetiştirme kurumlarına kabul şartları benzerlik ve farklılık gösteriyor mu?
- Azerbaycan ve Türkiye sınıf öğretmeni yetiştirme programları öğretim süreçleri açısından benzerlik ve farklılık gösteriyor mu?
- Azerbaycan ve Türkiye’de sınıf öğretmeni yetiştirme programlarındaki okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması bakımından benzerlik ve farklılık var mıdır?

1.4. Sayıtlar

Bu araştırma ağırlıklı olarak doküman incelemesine dayalı bir nitel araştırma olacağından sayıtlar söz konusu olmayacaktır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışmada;

- Her iki ülkenin günümüze kadar olan eğitim sistemi ele alınmıştır. Çalışma Azerbaycan’da, Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi (ADPU) Eğitim Fakültesinde uygulanmakta olan sınıf öğretmeni yetiştirme programı ve

Türkiye'de Ege Üniversitesi Eğitim fakültesinde sınıf öğretmeni yetiştirme programı ve ayrıca Azerbaycan ve Türkiye'de ulaşılabilen kaynaklarla sınırlandırılmıştır.

- Azerbaycan ve Türkiye'de uygulanmakta olan sınıf öğretmeni yetiştirme programları amaç, içerik, öğretim süreçleri, değerlendirme, programa kabul koşulları çerçevesinde incelenmiştir.

1.6. Tanımlar ve Açıklamalar

Şehadetname: Azerbaycan'da Ortaokulun son sınıfında (9. sınıf) verilen belge (diploma). Hem diploma hem de transkript yerine geçer.

Attestat: SSCB döneminden başlayarak lise mezunlarına verilen belge. Şu anda Azerbaycan'da da liseyi bitirdikten sonra verilen belgedir. Belge hem son sınıfın (11. sınıf) transkripti hem de diploma yerine geçer. Bu belgeyi almadan üniversite başvurusu yapılamamaktadır.

Abituriyent: Üniversite ve Meslek Okullarına giriş sınavlarına girecek olan aday.

ECTS: AKTS-Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi (ECTS-European Credit Transfer and Accumulation System). Avrupa içinde öğrenci hareketliğini kolaylaştırmak ve öğrencilerin yurtdışında gördükleri eğitimlerinin kendi ülkelerinde tanınmasını garanti altına almak için Avrupa Birliği tarafından geliştirilmiş bir akreditasyon sistemi.

DİM: Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Sınav Merkezi 11 Nisan 2016 tarihli Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı kararı ile kurulmuştur. Kurumun daha önceki ismi TQDK (Talebe Kabulü Devlet Komisyonu) olmuştur. Çalışmanın bazı kısımlarda bu kurum TQDK olarak belirtilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL TEMELLER VE ALANYAZIN TARAMASI

Bu bölümde eğitimin ulusal ve uluslararası özellikleri, küreselleşme ve eğitim, program geliştirme gereksinimi ve Karşılaştırmalı Eğitim Kavramı, bu alanda yapılan araştırmalar, karşılaşılan sınırlılıklar, eğitim çalışmaları, Karşılaştırmalı Eğitimde kullanılan yöntemler ve bu alandaki literatür taraması yer almıştır.

2.1. Eğitimin Ulusal ve Uluslararası Özellikleri

Eğitim kavramı insan tarihi ile birlikte gelişen bir olgudur. Hemen hemen bütün çağlarda her toplumda kaçınılmaz olan insan yetiştirme anlayışları belli amaçlar etrafında odaklaşan çeşitli düşünce biçimlerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir (Akyüz H. , 1992, s. 2). Genellikle bu düşünce biçimlerini yönlendiren iki ana eğilim ve ölçüden söz edilebilir. Bunlardan birincisi evrensel bir insan, toplum ve kültür modelinin tanımlanmasına hizmet eden ortak ve benzer niteliklerin oluşturduğu dünya görüşleri, diğeri de belli bir coğrafya, tarih ve kültür içerisinde yoğrulan insanların meydana getirdiği bütünüyle yerel ve ulusal karakteristiklerdir. Başka bir anlatımla, eğitim bir yandan belli bir insan, toplum tipini tanımlayarak bu tanıma uygun bir model oluşturmaya çalışırken diğeri yandan da evrensel ölçü ve çerçevelerde belirginleşmiş bulunan insan ve toplum tipleştirmelerine eğilmek görevini üstlenmektedir (Aslan, Aslan, & Arslan Cansever, 2012, s. 3).

Günümüz toplumları dikkate alındığında eğitim sorunları hakkında çözüm önerilerini ortaya koyabilmek için daha büyük ölçekte program türlerini geliştirmeye yönelik çalışmaların bir süreklilik göstermesi söz konusudur. Zira bu konuda yapılan analizler ve bilimsel araştırmaların sonuçları (Mialaret , 1964) eğitimde sorunlarla karşılaşan toplumların küresel gelişmelerin farkına varamamış ve eğitim programları ile küresel değerler ilişkisini kuramamış oldukları gözlenmektedir. Bu alandaki sorunlar ve eksikliklerin vatandaşların başlangıç ve sürekli formasyonu, mesleki formasyon, öğretmenlerin formasyonu, ana babaların eğitimi, aile içi ilişkiler ve boş zaman değerlendirme kültürü önem kazanmaktadır.

Günümüz dünyasında tüm insan etkinliklerinin ve düşünce yapılarının küresel değerlerle oluşabilecek yeni tutum ve davranışları benimsemeleri ihtiyacı söz konusudur.

2.2. Küreselleşme ve Eğitim

Bauman'a (1999) göre küreselleşme ekonomiden siyasete, bilim teknolojisinden kültüre, yaşamın her alanındaki insan davranışı ve ilişkilerini etkileyen bir olgudur. Kimileri bu süreci bir dayatma, gelişmiş ülkelerin kültürel amaçlarına hizmet eden bir gelişme olarak nitelendirirken, kimileri de bu süreci geçici yani karizmatik bir moda kavramdan öte olmadığını savunmaktadır (Aslan, Aslan, & Arslan Cansever, 2012, s. 29).

Giddens (2000, s. 20) ise söz konusu kavramın pek de moda yani geçici bir kavram olmadığını, aksine bu gün küreselleşmeye değinmeyen ve eğitim hedeflerini küresel gelişmelere göre düzenlemeyen bir gelecek oluşturma felsefesinin tam olmayacağını ifade ederek bu sürecin dünya toplumlarının tüm yaşamlarını etkileyen siyasal bir anlam içerdiğini vurgulamaktadır. Giddens, (2000, s. 13) yaşanmakta olan, sürecin köklü bir tarihsel değişim olduğunu bunu kanıtlayan birçok geçerli nesnel nedenlerin var olduğunu öne sürmekte ve dünyamızı etkileyen değişikliklerin yeryüzünün her hangi bir bölgesi ile sınırlı olmayıp hemen her yeri kapsadığını vurgulamaktadır. Durum böyle olunca küreselleşme etkisinden kurtulamayan ve zaten kurtulmaları söz konusu olmayan tüm toplumlarda kendilerine özgü ulusal bir eğitim sistemi ön görmeleri, planlamaları mümkün olmayacaktır.

Bu nedenle aşırı küreselleşmecilerin iddia ettikleri gibi (bkz. Yurdabakan, 2002) hızlanan küreselleşme sürecine bağlı olarak ulus devlet anlayışı da giderek küresel baskılarla karşı karşıya kalmaktadır.

Dolayısıyla küresel piyasa işleyişine göre yeni değerlerin ve toplumsal yapılandırmaların önem kazandığı vurgulanmaktadır. Böylece, özellikle eğitime duyulan gereksinim hızla artmaktadır (Tezcan, 2002, s. 56).

Bu nedenle küreselleşen dünyada ulusların eğitim yapılandırılmasını zorunlu kılan bir çok etken söz konusudur. Bu etkenler şöyle sıralanabilir (Aslan, Aslan, & Arslan Cansever, 2012).

1. Küresel Etkenler
2. Teknolojik Değişimler
3. Kişisel Beklentiler ve Memnuniyetsizlikler
4. Toplumsal Beklentiler ve Sınırlamalar

Kuşkusuz ticaretin, ekonominin, politikanın, teknolojinin ve her alandaki kültürel değerlerin küreselleştiği günümüzde insanların yaşam koşulları ve buna bağlı olarak beklentileri de küreselleşecektir. Dolayısı ile bu küresel gereksinimleri karşılayacak yeni eğitim programlarının gündeme gelmesi kaçınılmaz olacaktır. Zira baş döndürücü bir hıza ulaşan bu küresel gelişme ve değişimler yeni bir insan yetiştirme anlayışını zorunlu kılmaktadır.

Eğitimin temel toplumsal işlevlerinden biri olan geleneksel değerlerin yeni kuşaklara aktarılması kuşkusuz toplumsal süreklilik açısından önemli bir işleve sahip olmakla birlikte günümüz küresel dünyasında büyük ölçüde anlamını kaybedecektir. Zira gerçekleşen bu yeni oluşum ve gelişmeler yeni kuşaklara zamanında ve etkin bir şekilde aktarılmazsa yeni kuşakların çağa uyum ve küresel değerlerden yoksun kalma gibi bir tehlike ile karşı karşıya kalmalarına neden olacaktır. Böyle bir durum ise küresel değerleri özümsemeyen anlayışlarda amaçsız ve kimliksiz uydu bir toplum olmanın yolunu açacaktır. Aslında sağlıklı bir gelişmenin temel koşulu her toplumun tarihinden taşıdığı kültürel değerlerini ve bilgi birikimini küresel gelişmeler karşısında koruyabilmesi ve olabildiğince hızla yayılan bu küresel değerlere bir yandan uyum sağlaması, öte yandan gelişmelere katkıda bulunmasıdır. Bu ilkeleri eğitim amaçlarına ve programlarına yansıtabilen toplumlar küresel dünyanın onurlu ve eşit bir üyesi olabileceklerdir.

2.3. Program Geliştirme Gereksinimi

Her toplum sahip olduğu sosyal kültürel ve siyasal yapıları doğrultusunda gelecek kuşakları yetiştirme yönünde hedefler belirler. Ülkemizde nitelikli öğretmen yetiştiriliyor mu sorusuna yanıt arayan Adem, (1995, s. 44) Türk toplumunun tazimattan bu yana öğretmen yetiştirme çabalarını değerlendirerek toplumların eğitim sistemlerinin temel ögesi olarak öğretmenin önemini vurgulamaktadır. Ona göre nitelikli insan gücünü ancak nitelikli ve donanımlı öğretmenler yetiştirebilecektir. Ne var ki, her

toplumun tarihinde nitelikli öğretmen yetiştirme çabaları, her zaman ön planda gelmekle birlikte bunlardan çok azı bu amacı gerçekleştirebilmiştir. Çünkü bilgi ve teknoloji sürekli ve hızlı bir şekilde değiştiğinden toplumların çağlar boyunca geliştirip oluşturdukları geleneksel yapılarını o ölçüde değiştirmek pek de kolay olmamıştır. Bu anlayış eğitim programlarının esnek, değişken ve bireysel özgürlüklere uygun bir şekilde geliştirilmesinin önündeki en büyük güçtür.

Öğretim programları küresel değerleri dikkate almakla birlikte öğrencilerin bireysel yetenekleri, iletişim becerileri, ekiple çalışma yeterliliği, sezgi, muhakeme, yaratıcılık ve hayal gücü yeteneklerini geliştirici özelliklerde olmalıdır (Kilimci, 2006, s. 31).

Özellikle son zamanlarda Gardner çoklu zeka kuramında (Theory of Multiple Intelligences) program geliştirmenin çok yönlülük ve çeşitlilik özelliklerini ortaya çıkarmıştır. Bu çoklu zeka kuramına göre düzenlenecek öğretim etkinliklerinde çok yönlü eğitimsel becerilerin kazandırılması önem taşımaktadır (Şimşek, 1997; Saban , 2002).

Günümüzde 4 duvarla çevirili sınıf ortamının sağladığı eğitim etkinlikleri bilgiye her yerde ve ortamda ulaşılabilmesi nedeniyle zaman ve mekan sınırlamasından istisna bir özellik taşımaktadır. Dolayısıyla eğitim ve öğrenme artık kurumsallaşmış formunu terk etmekte kurumlar ötesi bir hal almaktadır (Şimşek, 1997).

Bu gelişmeler yaşam boyu eğitim anlayışının öne çıkmasına neden olmuştur. Yaşam boyu eğitim ilkesinin uygulandığı sistemlerde aşağıda belirtilen anlayış ve uygulama mekanizmalarının olması gerektiği vurgulanmıştır (Fidan & Erden, 1987, s. 21; Akt. Aslan, Aslan, & Arslan Cansever, 2012).

1. Öğrenme yalnız okul içinde değil, çok değişik koşullar altında yaşam içinde de meydana gelir.
2. Okul ve okul dışı eğitim diye bir ikilem söz konusu değildir.
3. Sürekli eğitimde, okul ve okul dışındaki öğrenilenler bir birinin yerine geçebilecek (birbirini ikame edebilecek) ve birbirini tamamlayacak bir bütünlük içinde anlam kazanır.
4. Bütün işyerleri mesleki eğitim sorumluluğuna katılır.

5. Eğitimin her seviyesinden sonra kişilere zaman ve yerle sınırlı olmayan eğitim fırsatları yaratılmıştır. Kişi kendisini her zaman deneyebilme gücüne sahip olmalıdır.
6. Eğitim işinde bir bitiş söz konusu değildir.
7. Eğitim bütün değişme, gelişmelere açıktır.

2.4. Karşılaştırmalı Eğitim Kavramı

İlk çağlardan beri başka ülke ve toplumların eğitim sistemini incelemeye yönelik bazı çalışmalar yapılmasına rağmen karşılaştırmalı eğitimin bir eğitim bilimi dalı olmasına yönelik çabalar XIX. yüzyılın sonlarında başlamıştır (Erdoğan, 2015).

Karşılaştırma kavramı bir olguyu veya bir kavramı benzer durumdaki olgu ve kavramlar arasındaki farklılık ve benzerliklerini belirleyebilmek için mukayese edilmesi durumudur. Böyle bir çalışma özünde teknik bir yöntemi gerekli kılar ve genellikle farklı disiplinler değerlendirilir. Bu yöntem bir olguyu veya bir kavramı başka bir olgu veya kavram ile eşleştirmek bakımından önemli süreçtir. Bu yöntem özellikle fen bilimlerinin gelişmesi sürecinde önemli katkılar sağlamıştır. Örneğin Goethinin girişini yazdığı “Karşılaştırmalı Anatomi” ve Humboldt’un “Karşılaştırmalı Anropoloji Planı” böyle bir dönemde ortaya çıkmıştır (Ültanır, 2000).

Browne ve Cramer’e göre Karşılaştırmalı Eğitim (1965), eğitim sistemlerini bugünkü durumları ile tanımlayan bir katalog çalışması değildir. Aksine, eğitim sistemlerinin bazılarının niçin gelişmiş olduğunu ve bazılarının niçin geride kaldığını, bazı sistemlerin niçin siyasal ideolojilerin baskısı altında kaldığını, bazılarının ise nasıl özgürlük ve değişikliğini teşvik ettiğini keşfetmeye çalışır. Örneğin, bu araştırmada yapmaya çalıştığımız gibi ülkelerin eğitim sistemlerinde sınıf öğretmeni yetiştirme sistem ve programlarının karşılaştırılması yapılabileceği gibi ülkelerin ekonomisi, coğrafyası veya sosyal ve kültürel yaşam biçimleri karşılaştırılabilir. Dolayısıyla karşılaştırmalı eğitim kuru bir sistem kopyacılığı değildir (Akt. Erdoğan, 2015).

Bu çalışmalarda genel ilke başka ülkelerin gelişmişliklerinden faydalanarak bir yol izleme isteğidir (Noah & Eckstein, 1969). Örneğin, XIX. yüzyılda kalkınmışlıkları dikkat çeken Fransa ve Prusya karşılaştırmalı eğitim araştırmacılarının ilgi odağı olmuştur. Bu alan özellikle 2. Dünya savaşıdan hemen sonra öne çıkmış ve kuramsal

anlamda bir arayış söz konusu olmuştur. Bu arayışın en önemli gerekçelerinden biri kalkınmış ülkelerin yaşam biçimlerinin ve eğitim felsefelerinin incelenmesi isteği olmuştur. Yakın tarihe denk geldiği ileri sürülse de bu çalışmaların eski Yunanlılara kadar uzandığı da söylenebilir (Phillips & Ochs, 2002). Özellikle XIX. yüzyıldan beri birçok sosyal, kültürel ve felsefi anlamda kullanılan bir yaklaşım olmuştur. Nitekim XX. yüzyılda sosyal bilimler alanında disiplinler arası ve uluslararası işbirliği amacı ile bir çok Avrupalı kurum tarafından karşılaştırma yapılmaktadır (Kilimci, 2006, s. 40).

Bir ülkenin eğitim sistemi toplumsal temelleri olarak nitelendirilen sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik ve yönetsel yapılarla oluşur. Bu nedenle karşılaştırmalı eğitim salt ülkelerin eğitim sistemlerini incelemekle beklenen sonuçları vermeyebilir. Dolayısıyla karşılaştırmalı eğitim çalışmaları farklı toplumlardaki benzerlik ve farklılıkları saptamaya ve analiz etmeye çalışırken söz konusu ülkelerin eğitime temel teşkil eden tüm toplumsal kurum ve yapılarını da incelemek durumundadırlar.

Başka bir anlatımla karşılaştırmalı eğitim toplumlardaki mevcut eğitim sorunlarını ve nedenlerini diğer toplumlardaki benzer etkenlere değinerek saptayan ve yorumlayan bir araştırma alanıdır (Lauwerys, Varış , & Neff, 1971. Akt. Kilimci, 2006).

Böylece gerek ulusal gerek uluslararası alanda insan yetiştirme anlayışlarının dayanağı olabilecek eğitim biliminin geliştirilmesi için yeni paradigmlar sağlanmış olacaktır (Jullien, 1971. Akt. Erdoğan, 2015). Hatta Julien bir ülkenin eğitim sisteminin geliştirilmesinde yabancı bir araştırmacının daha etkili olabileceği konusunda bir inanca sahiptir. Ona göre bir ülkedeki, ulusal araştırmacı bazen öznel (sübjektif) bir tutum içerisine girerek sağlıklı ve bilimsel bir yaklaşımdan uzaklaşarak ön yargılı düşünebilir. Oysa eğitim konusu ön yargıları sindiremeyecek ölçüde bilimsel ve evrensel kriterleri gerekli kılan yaşamsal bir önem taşımaktadır.

Bu nedenle özellikle çağımızda karşılaştırmalı eğitimde sistemli, kontrollü, ampirik ve kritik bir metodoloji çabası önem kazanmıştır. Kaldı ki, küreselleşmenin baş döndürücü bir hızla öne çıktığı dünyamızda kapalı bir yaşam biçimi ve eğitim sistemi oluşturmak artık söz konusu değildir.

Bu olgudan hareketle Türkoğlu (1985) karşılaştırmalı eğitim yöntemini farklı kültürler ve ülkelerde 2 veya daha fazla eğitim sisteminin farklılıklarını ve

benzerliklerini tanımlamaya yardım eden, bunları açıklayan ve toplumları eğitime yolları hakkında yararlı öneriler getiren bir gereklilik olarak görmektedir.

2.5. Karşılaştırmalı Araştırmalarda Kullanılan Yöntemler

Kullanılan yöntemlere baktığımızda karşılaştırmalı araştırmaya özgü ve kesin bir yöntem olmadığı görülmektedir. Çok disiplinli olması (multidisciplinary) sunduğu esneklik açısından olumludur. Karşılaştırmalı çalışmalarda nicel araştırmalardan daha çok nitel araştırmaların daha sık kullanıldıkları görülmektedir. Bu süreçte iki nesneyi karşılaştırdığımızda kullandığımız yöntemi benimsemekteyiz. Benzerlikler benzer olanlar ile farklılıklar ise farklı olanlarla kıyaslanmaktadır. (Kilimci, 2006).

Karşılaştırmalı eğitim araştırmaları bir çok bilim dalında olduğu gibi gözlemlere, deneylere ve istatistiksel işlemlere dayalıdır. Karşılaştırmalı eğitim araştırmalarını da diğer eğitim bilimlerinin dallarından ayrı tutmamak gerekir. Ancak Karşılaştırmalı Eğitimde araştırma deseni içinde yer alması gereken ana unsur kültürdür. Kültür, karşılaştırmalı eğitim araştırmalarının en temel unsuru olarak görülmektedir. (Ültanır, 2000).

Tarihsel ve toplumsal verilerin karşılaştırmalı metotla incelenmesi eskiden beri bilinmekteydi. Bunlara örnek olarak Vico, İbn Haldun ve Montesquieu gösterilebilir. Sosyoloji kavramının öncüleri olan bu düşünürlerin yaptıkları çalışmalarda karşılaştırmalı metodu kullanmaları sosyolojinin ve bu metodun gelişmesinde önemli bir role sahip olmuştur. Karşılaştırmalı metod, XIX. yüzyılın ikinci yarısında, sosyal olaylardan yola çıkarak uygulanmıştır. XVIII. yüzyıl sonunda doğa bilimlerinde görülen gelişmeler A. Comte'u fazlasıyla etkilemiştir. Bu nedenle Comte, karşılaştırmalı metodun sosyolojiye uygulanmasında ve sosyal olayları incelemedeki önemli rolü nedeniyle bu metodu kullanmakta ısrar etmiştir.

Karşılaştırmalı metod, aynı çağda yaşayan, fakat birbirinden tamamen bağımsız toplulukların durumlarını akılcı yoldan karşılaştırarak uygulanmaktadır. Evrimi araştıran antropolog ve sosyologlar, karşılaştırma metodunu kullanan Darwin'den yararlanmış ve karşılaştırmalı metod yöntemini daha da geliştirmişlerdir. Tarihsel araştırmalar, çağdaş veriler üzerine kurulan morfolojik (biçimbilim) araştırmalardan ayrılmaktadır. İbn Haldun, Mukaddimesi'nde, karşılaştırmalı metodu kullanmanın ne kadar zor olduğunun üzerinde durmuş, ancak geçmişle bugünün karşılaştırılmasında

aşırılığa gidilmeyip, bu konuda dikkatli olunması üzerinde durarak bunun önemli gerekliliğinden bahsetmiştir (Bingöl, 2016).

Uzun yıllar boyunca sosyoloji denince ilk akla gelen metod Karşılaştırmalı metod, olmuştur. Metod, önceleri evrimci sosyologlarca kullanılmış olması onun özellikle evrimci bakış açısına sahip bir metod olduğu anlamına gelmez. “Sosyolojik Metodun Kuralları” (1994) adlı eserin sahibi olan Durkheim da bu metodun önemini belirtmektedir. Durkheim, Karşılaştırmalı metod yönteminin sosyolojik durumların nedenlerini ortaya koyarak açıklayan bir yöntem olduğunu, bir sosyal olayın bir diğerinin nedeni olduğunu gösterebilmek için olayların her ikisinin de, aynı anda meydana gelip gelmediklerine bakmak gerektiğini ifade etmiştir. Doğa bilimlerinin çoğunda ve nedensellik ilişkisinin tespitinde deney metodundan yararlanılmaktadır. Sosyolojide deney yapma imkânı olmadığı için, Durkheim, dolaylı deney tekniğinden yararlanmak gerektiğini ifade etmiştir. Sosyal olaylar arasında nedensellik ilişkisinin kesin olarak tespiti mümkün olmasa bile, sistematik karşılaştırmalar bazı toplumsal olayların sık sık birlikte veya belirli bir öncelik sırası içinde oluşmaktadır. Bu durum tespit edebildiği ölçüde aydınlatıcı ve açıklayıcı olmaktadır (Durkheim, 1994).

2.6. Karşılaştırmalı Eğitim Alanında Yapılan Çalışmalar

2.6.1. Azerbaycan

Azerbaycan’da Karşılaştırmalı eğitim çalışmalarına, Türkiye’deki kadar geniş yer verilmemiştir. Bunun nedeni ülkenin 1991 de bağımsızlığını kazanması ve birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da SSCB’nin eğitim sisteminin kalıntılarının varlığını sürdürüyor olmasıdır. Son 10 yıla baktığımızda ise bu alan ile ilgili araştırmaların arttığını görebiliriz.

İsaxanlı (2008) tarafından hazırlanan “Müasir dünyada ali təhsil sistemində nələr baş verir və “2008-2012-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının ali təhsil sistemində islahatlar üzrə Dövlət Programı” necə olsa yaxşıdır?”¹ adlı eserde dünya eğitiminin dünü ve eğitim sistemleri ile birlikte Azerbaycan Eğitiminin kalite ve standartları, yükseköğretim sisteminde yönetim yapıları okul sistemleri ve yönetim süreçleri

¹ Çağdaş dünyada eğitim sisteminde neler yaşanıyor ve “2008 - 2012ci yıllarda Azerbaycan Cumhuriyeti yükseköğretim sisteminde reformlar Devlet Programı” nasıl olsa iyidir?

karşılaştırılmıştır. Ayrıca dünya ülkeleri arasında ele alınan ülkelerin içerisinde Türkiye, yazar tarafından ele alınmamıştır. Bundan dolayı bu çalışmanın literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Mahmudov (2014) tarafından yapılan “Dünya Təhsil Sistemləri”² adlı çalışmasında, Amerika Birleşik Devletleri, Büyük Krallık, İtalya, Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika, İsveç, İsviçre, Japonya, Güney Kore, Çin, Tayvan, Singapur, Avustralya, Yeni Zelanda, Danimarka, Hindistan, İran, Türkiye, Ukrayna, Rusya ve Azerbaycan’daki eğitim sistemleri, yönetimi, yapı sistemleri incelenmiştir.

Altunbaş (2014) tarafından Azerbaycan’da hazırlanan “1923-cü ildən etibarən Türkiyə-Azərbaycan təhsil sistemləri və təhsil əlaqələri”³ adlı yüksek lisans tezinde bu iki ülke arasındaki eğitim ilişkileri karşılaştırılmıştır.

18 Ekim 1991 tarihinde SSCB’den ayrılarak bağımsızlığını kazanan Azerbaycan ile Türkiye’nin eğitim ilişkileri 1992 yılı başında Türkiye bakanlığının yetkililerinden oluşan heyetin Türk Cumhuriyetlerine yaptıkları ziyaret ve bu ziyarette işbirliği konularının genel kapsamını belirleyen ön protokollerin imzalanması ile başlamıştır. Zira Türk Cumhuriyetleri bağımsızlıklarına oldukça hazırlıksız bir durumda kavuşmuşlardır.

Aynı yılın 28 Şubat – 6 Mart tarihleri arasında aralarında Türkiye Millî Eğitim Bakanının da bulunduğu heyetin ortak yapılacak faaliyetler için mutabakata varmak amacıyla söz konusu ülkelere yaptığı ziyaret sonucunda her ülke eğitim bakanlığı ile mutabakat zabıtları imzalanmıştır.

Gelişen eğitim ilişkileri sonucunda Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı ile Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı arasında en son 1 Aralık 2000 tarihinde eğitim ve bilim alanlarında işbirliği protokolü imzalanmıştır.

Anlaşmalarda yer alan hükümlerin uygulanması, uygulamada karşılaşılan sorunların çözümlenmesi amacıyla oluşturulan Daimî Komisyon en son toplantısını Nisan 2004’te yapmış ve 17 Nisan 2004 tarihinde toplantı tutanağı imzalanmıştır.

² Dünya Eğitim Sistemleri

³ 1923 yılından Türkiye – Azerbaycan eğitim sistemleri ve eğitim ilişkileri

2.6.2. Türkiye

1960'lara kadar Türkiye'de "Karşılaştırmalı eğitim" kavramına rastlamasak da, Türk eğitim sistemini incelediğimizde bu alanda olan çalışmaların düşünülünün tam aksine daha eskilere dayandığını görebiliriz. Osmanlı'nın son yıllarında ülkede diğer alandaki sorunlar gibi eğitim alanında da sorunlar vardı ki, bunun sonucunda diğer ülkelerin eğitimini ve sistemlerini incelemek için dışarıya heyetler gönderilmiş ve bazen de dışarıdan uzmanlar getirilmiştir. Ayrıca dönemin, Ali Suavi, Namık Kemal ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu gibi düşünürleri eğitim sisteminin geliştirilmesi için Avrupa ülkelerindeki eğitim sistemlerini tartışmış ve buna göre çözüm üretmeye çalışmışlar. Bu konuda yapılan çalışmalar çoğunlukla "kes- yapıştır" şeklinde veya başka bir anlatımla "kolaj" çalışması olduğundan dolayı eğitim sistemimizi gereğince geliştirmemiş, hem zenginleştirmemiş, hem de eğitimdeki en önemli özelliği – yerelliği yansıtmamızı engellemiştir. Görüldüğü gibi bu tür girişimlerin altında "daha iyiye nasıl ulaşabiliriz?" kaygı ve düşüncesi yatsa da, iyi olan sistemlerin aynen taklit edilmesi, sonradan değiştirilmesi daha zor olan kuralların yerleşmesine zemin yaratmıştır. Bu bağlamda eğitim sistemlerinin temel dinamiklerini bütün boyutlarıyla irdeleyen ve ülkelerin eğitim deneyimlerini inceleyen karşılaştırmalı eğitim, Türk eğitim sisteminde başka ülkelerin deneyimlerinden yararlanarak yapılacak yeniliklerin daha kontrollü ve temelli olabilmesine katkılar sağlayabilir (Sel, 2004).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Eğitim Genel Müdürlüğü (2006) tarafından hazırlanan "Ülkelerin Öğretmen Yetiştirme Sistemleri" adlı eserde Türkiye ile birlikte Fransa, Almanya, Belçika, Avusturya, Hollanda, İsveç, Danimarka, İsviçre, Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu Avustralya, Gürcistan, Hindistan, İsrail, Japonya, Kırgızistan ve Suudi Arabistan'ın öğretmen yetiştirme sistemleri incelenmiştir. Bu incelemelerde ülkelerin öğretmen yetiştirme politikaları ile birlikte aynı zamanda ülkelerin genel eğitim sistemleri de incelenmiştir.

Türkoğlu (1985) tarafından hazırlanan "Fransa, İsveç ve Romanya Eğitim Sistemleri" adlı eserde de Fransız, İsveç ve Romen eğitim sistemlerinin evrimi, ülkelerin genel eğitim sistemleri ile birlikte öğretmen yetiştirme politikaları da karşılaştırmalı araştırma olarak ele alınmıştır. Eserde Fransa'da öğretmen yetiştirme konusunda kalite ölçütlerinin ne bina, ne laboratuvar ne de pahalı ders araçlarına değil

öğretmen yetiştirme düzenine bağlı olduğu vurgulanmıştır. İsveç'in öğretmen yetiştirme politikasında ise okul sisteminin özelliklerine uygun öğretmen yetiştirmenin ve sistemi sürekli yeniliklere göre geliştirmenin önemine yer verilmiştir. Romanya'nın öğretmen yetiştirme politikasının da öğretmen yetiştirme programlarının sürekli yenileştirilmesi ve geliştirilmesi ilkesine dayandırıldığına değinilmiştir.

Peker (1999) tarafından hazırlanan "Azerbaycan, Kazakistan ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi" adlı yayınlanmamış yüksek lisans çalışmasında da adı geçen ülkelerin eğitim sistemleri karşılaştırılmıştır.

Erdoğan (2015) tarafından hazırlanan "Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri" adlı çalışmada ABD, SSCB, İngiltere, Almanya, Fransa, Japonya, Danimarka ve İsveç'teki eğitim sistemleri incelenmiş aynı zamanda karşılaştırmalı eğitim ile ilgili yöntem ve teknikler hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın genelinde istatistik verilerle birlikte doküman analizi kullanılmıştır.

Topbaş (2001) tarafından hazırlanan "Türkiye ve Fransa'da sınıf öğretmeni Yetiştiren Kurum Programlarının Karşılaştırılması" adlı doktora tezinde iki ülke arasındaki eğitim sistemleri ve sınıf öğretmenliği yetiştirme programları karşılaştırılmıştır. Çalışmada doküman analizi kullanılarak Türkiye'de Eğitim Fakülteleri sınıf öğretmenliği, Fransa'da Instituts Universitaires de Formation des Maitres (Öğretmen Yetiştirme Enstitüsü) ilkökul öğretmenliği programları, hedefleri, içerikleri, öğretim süreçleri, öğrenci başarısını değerlendirme biçimleri, programı yürüten öğretim elemanlarının seçim kriterleri, programa öğrenci almak koşulları ve sınıf öğretmenin mal oluş fiyatları karşılaştırılmıştır.

Balcı (2015) tarafından hazırlanan "Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri" adlı eserde toplam 5 kitadan 23 ülke eğitim sistemlerinin karşılaştırılması yapılmıştır. Ülke eğitim sistemlerinin karşılaştırılmasında "amaç ve politika", "yapılanma" ve "işlem-yöntem ya da süreç" ölçütleri esas alınmıştır. Karşılaştırma yapılırken ülkeler bazında kullanılan başlıklardan bir tanesi de "öğretmen yetiştirme" başlığıdır ki buda alan araştırmamızla doğrudan ilişkilidir.

Kilimci (2006) tarafından hazırlanan "Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye'de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması" adlı doktora çalışmasında

da adı geçen ülkelerin eğitim sistemleri ile birlikte sınıf öğretmeni yetiştirme programları ve karşılaştırılmıştır.

Orman (2012) tarafından hazırlanan “Polonya ve Türkiye’de Sınıf Öğretmenliği Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması” adlı Yüksek Lisans Tezinde iki ülke arasındaki eğitim sistemleri ile birlikte sınıf öğretmeni yetiştirme programları karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada Polonya’dan Varşova Üniversitesi Sınıf öğretmeni programı ile Türkiye’de Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği programı karşılaştırılmıştır. Çalışmanın genelinde doküman analizi kullanılmıştır.

Dündar’ın editörlüğünde (2016) hazırlanan “Türk Dünyasında Eğitim” adlı eserde günümüzdeki 7 bağımsız Türk devletleri olan, Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Türkiye’nin Eğitim sistemleri incelenmiştir. Eser de bu ülkelerin eğitim sistemlerinin her kademesi ve uygulamaları tek tek incelenmiş günümüzdeki güncel bilgiler aktarılmıştır. Bahsi geçen ülkelerin SSCB’den ayrıldıktan ve bağımsızlığını kazandıktan sonra eğitim alanında ve sisteminde yapılan çalışmalara ve projelere yer verilmiştir. Kitapta, SSCB’den ayrılan Kırgızistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Özbekistan ve Kazakistan’ın eğitim sistemlerini incelerken bu ülkelerin eğitim sistemlerinde halen Sovyet Eğitim Sisteminin özellikleri hissedilmektedir.

Bakioğlu (2018) tarafından hazırlanan “Karşılaştırmalı Eğitim Yöntemi. PISA’da başarılı Ülkelerin Eğitim Sistemleri” adlı çalışmasında, son yıllarda üstün başarıları görülen Güney Kore, Kanada, Çin (Şangay), Singapur, Finlandiya, İngiltere, Japonya ve Yeni Zelanda’daki eğitim yönetimi sistemleri incelenmiştir. Karşılaştırma yapılırken kullanılan başlıklardan bir tanesi de “Eğitimcilerin Profesyonel Gelişimi” başlığıdır ve bu alan araştırmamızla doğrudan ilişkilidir.

Türkiye’nin eğitim sistemini dış politikası önemli bir ölçüde her zaman etkilemiştir. Osmanlı’nın son dönemlerinden başlayarak 1950 yıllarına kadar Türkiye eğitim sistemi Fransız ekolünden etkilenirken, bu yıllardan sonra ise Türkiye’nin değişen dış politikasından dolayı Türk Eğitim sistemi Amerika ve onun eğitim sisteminin etkisine maruz kalmıştır. Bu etkilemeler her ne kadar doğal olarak görülse de, yapılan değişikliklerin Türk toplumunun ihtiyaçlarına yönelik olması ve kültür unsurunun dikkate alınmaması eğitim sisteminde bazı problemler getirmiştir. Öyle ki,

karşılaştırmalı eğitimde dış gözlemlerle birlikte iç gözlem de çok büyük önem taşımaktadır. Buna örnek olarak John Dewey gibi önemli eğitimcilerin Türkiye'yi ziyaret edip, ülkede yapılan eğitim reformlarında rol almalarını gösterebiliriz. Bu eğitimciler yeni kurulmuş bir devlet için gerekli eleman yetiştiren eğitim kurumlarının yapılanmasında önemli rol oynamış, bunları gerçekleştirdiklerinde ise dış kaynaklardan daha çok iç kaynaklara önem vermişler. Daha sonra bu örnek Köy enstitüleri kurulduğunda da kullanılmıştır. Bu reformlar çok kısa bir zamanda eğitim sisteminin gelişmesi ile birlikte Türk kültürünün zenginleşmesine de sebep olmuştur (Sel, 2004).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın deseni, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, süreci ve verilerin yorumlanması açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Yöntemi ve Modeli

Karşılaştırmalı analiz yönteminin kullanıldığı bu çalışmada, durum çalışması desenlerinden bütüncül çoklu durum deseni kullanılmıştır. Yin'in (1984) tanımına göre durum çalışması güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağı mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir. Bütüncül çoklu durum desenlerinde ise birden fazla kendi başına bütüncül olarak algılanabilecek durum söz konusu olup her bir durum kendi içinde bütüncül olarak ele alınır ve daha sonra birbirleriyle karşılaştırılır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 291).

Bu çalışmada tanımlama, ortaya koyma, analiz etme, açıklama, önerilerde bulunma gibi çeşitli teknikler uygulanmıştır. Temelde; kısmen dikey yaklaşım, ağırlıklı olarak ise yatay yaklaşım kullanılmıştır. Yatay yaklaşım: tüm boyutların (eğitim sistemlerindeki) ele alınması, o döneme ait tüm değişkenlerin bir araya getirilerek farklılıkların saptanmaya çalışılmasıdır. Bu çalışmada da yatay yaklaşım kullanılarak iki ülkenin (Azerbaycan ve Türkiye) eğitim programlarında araştırma soruları çerçevesinde tüm değişkenler yan yana getirilerek aralarındaki benzerlik ve farklılıklar saptanmaya çalışılmıştır.

Geçmişten günümüze Azerbaycan ve Türkiye'nin genel eğitim sistemlerini anlamak amacıyla dikey yaklaşım kullanılmıştır. Azerbaycan ve Türkiye'de Eğitim Fakültelerinde sınıf öğretmeni yetiştirme programına öğrenci alma koşulları ile sınıf öğretmeni yetiştirme eğitim programlarının amaç, içerik, süreç ve değerlendirme yöntemleri bire bir karşılaştırılarak yatay yaklaşım kullanılmıştır.

Bu çalışmada nitel araştırma desenleri arasında durum çalışması desenin seçilmesinin nedeni ele alınan iki ülkenin (Azerbaycan ve Türkiye) eğitim sistemlerinin, modellerinin ve sınıf öğretmeni yetiştirme programlarının karşılaştırılmasıdır. Durum

çalışmasının kuramsal temellerinden biri de "Program Değerlendirme" alanının içerisinde yer almasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 73).

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmada kullanılan veri toplama yönteminden dolayı araştırmanın evren ve örnekleme yoktur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri her iki ülkenin eğitim sistemi ile sınıf öğretmeni yetiştirme programlarına ilişkin resmi kurumlardan elde edilen dokümanlar aracılığıyla elde edilmiştir.

Bir tek resmi kaynaklı yazılar ve kitaplar değil anılar, günlükler, özel mektuplar, itiraflar gibi belge ve dokümanların yanı sıra periyodik yazılı kaynaklar, yazılı basın, dergi ve kitaplar da doküman analizine konu olabilir (Bailey, 1982. Akt. Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 190).

Bogdan ve Biklen'e (1998, s. 58) göre doküman türleri 3'e ayrılmaktadır;

1. Kişisel Dokümanlar – özel günlükler, kişisel mektuplar ve otobiyografiler gibi belgeleri içermektedir.
2. Resmi Dokümanlar – İç belgeler, dış iletişim belgeleri, öğrenci kayıtları ve kişisel kayıtlar ve buna benzer belgeleri içermektedir
3. Popüler Kültür Dokümanları – Videolar, filmler, magazin, dergi, televizyon, romanlar ve reklamlardır.

Bu çalışmada resmi doküman ve kısmen popüler kültür doküman türleri (Azerbaycan ve Türkiye'de yayımlanan eğitim içerikli bilimsel dergiler) kullanılmıştır.

Bu çalışmada nitel veri kaynağı olarak Azerbaycan ve Türkiye'de yürürlükte olan öğretmen yetiştirme mevzuatları, eğitim sistemleri, eğitim tarihleri ve öğretmen yetiştirme ile ilgili tez, kitap, dergi makale gibi basılı bilimsel kaynaklardan yararlanılmış ve aynı zamanda ders programları, ilgili yasa ve mevzuatlara ilişkin ulaşılabilen kaynaklardan yararlanılmıştır. Bunun yanı sıra Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi'nden (ADPU) Sınıf öğretmenliği bölüm başkanı olan Ferrukh Rustamov ile araştırmanın alt problemleri konusunda görüşmeler yapılmıştır.

3.4. Veri Analizi

Bu çalışmada nitel araştırma yönteminin analiz teknikleri arasında yer alan doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizi ve incelenmesidir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 189). Başka bir anlatımla; var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplama suretiyle doküman analizi (belgesel tarama) yapılmaktadır (Karasar, 2009, s. 183).

Doküman analizinin aşamaları 5 bölümden oluşmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 194-200). Bu bölümler;

1. Dokümanlara Ulaşma
2. Orijinalliğin kontrol edilmesi
3. Dokümanları anlama
4. Veriyi Analiz Etme
5. Veriyi Kullanma biçiminde sınıflandırılmıştır.

Doküman analizinin temelinde “okuma” geçerlidir. Araştırma sorularından yola çıkılarak doküman analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu çerçeveye göre dokümanlar seçilmiş, düzenlenmiş, benzerlik ve farklılıklar bir araya getirilmiş, karşılaştırılmış ve yorumlanmıştır.

Azerbaycan’dan elde edilen kaynaklar Azerbaycan Türkçesinde olduğu için, elde edilen kaynaklar Azerbaycan ve Türkiye’de olmak üzere mütercim tercümanlık bürolarında Türkçeye çevrilmiş, bu çevirilerin güvenilirliğinin anlaşılması için Türkiye’de çevrilen belgeler Azerbaycan’da, Azerbaycan’da çevrilen belgeler ise Türkiye’de orijinal dillerine tekrardan çevrilmiştir.

Terimlerden doğabilecek anlam farklılıklarından kaçınmak için Türkçe çevirileri yapılabilen terimlerin yanına orijinal dildeki terimler de parantez içinde yazılmıştır. Türkçe ’de tam karşılığı olmayan terimler ise yaklaşık anlamı ile verilmeye çalışılmış fakat mümkün olduğu kadar orijinal dildeki kullanımına da sadık kalınmıştır. Anlama kolaylığı sağlamak açısından I. bölümde “Tanımlar ve Açıklamalar” kısmında bu terimlerin açıklaması verilmiştir.

3.5. Araştırmacının Rolü

Araştırmacı doküman analizi yapmış ve birebir görüşme tekniğini kullanarak objektif olmaya dikkat etmiştir. Araştırmacı araştırmasında kişisel düşüncelerini ve ön yargılarını bir kenara bırakarak nesnel veri analizlerini kullanmaya özen göstermiştir. Ayrıca araştırmacı elde ettiği nesnel verilerle “ikinci bir okuma” uygulamış ve verilerin ne anlama geldiğini ve bu verileri nasıl karşılaştıracakını akademisyenlerle tartışarak çözüm odaklı fikirler üretmeye çalışmıştır.

3.6. Çalışma Planı

Araştırmacı, tezin belirlenmesi döneminden itibaren araştırmanın Azerbaycan aşamasının gerçekleşmesi için Bakü’de, Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi’nde bulunmak için Mayıs 2018 tarihinde resmi birimlere başvurularını gerçekleştirmiştir. Türkiye’de literatür taramasını yaptıktan sonra akademik kaynaklara ve dokümanlara ulaşmak ve araştırmaya konu olan Azerbaycan’da gerçekleştirmek için Bakü’deki Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi kütüphanesine ulaşmış, 27 Haziran 2018 tarihinden 30 Eylül 2018 tarihine kadar bu alanda çalışılmıştır. Bu açıdan araştırmacı detaylı ve uzun süreli hazırladığı araştırmasını özümseyerek akademisyenlerle yaptığı görüşmelerle verilerin geçerlilik ve güvenilirliğini artırmaya çalışmıştır.

Ekim 2018 tarihinden itibaren ise Türkiye’de Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesinde ve kütüphanesinde çalışmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde Türkiye ve Azerbaycan'da Genel Eğitim sistemleri, Eğitim sistemlerinin tarihi gelişimi, eğitim sistemlerinin amaçları ve Temel İlkeleri ile eğitim sistemlerinin yapısı karşılaştırılmıştır. Türkiye ve Azerbaycan'da Öğretmen yetiştirme kurumlarının düzey ve eğitim modelleri, Öğretmen Yetiştirme Programlarında içerik, kapsam, amaçları, Sınıf Öğretmeni yetiştiren kurumlara kabul şartları, Sınıf öğretmeni Yetiştirme programlarının amaçları, Sınıf öğretmenliği programının içerikleri, öğretim süreçleri incelenmiş ve elde edilen veriler karşılaştırılmıştır.

4.1. Azerbaycan ve Türkiye Genel Eğitim Sistemi

4.1.1. Azerbaycan Eğitim Sisteminin Tarihsel Gelişimi

Azerbaycan Türklerinin birkaç bin yıl içinde yarattıkları kültür ve eğitim Baykal gölünün kıyılarından Akdeniz'e, Balkanlara ve Karpatlara kadar uzanan topraklarda, Hazar ve Karadeniz çevresinde yaşayan büyük Türk ulusunun ortak kültürünün ayrılmaz bir parçasıdır (Mərdanov, 2011).

Azerbaycan'ın bulunduğu coğrafyanın eski tarihe, kültüre, eğitime sahip olması Gobustan, Gemikaya, Oğlangala, Kültepe taş kitabelerinde kendini açıkça göstermektedir. Bu tarihi kültür örnekleri Azerbaycan'ın daha farklı kültür ve uygarlıklara ev sahipliği ettiğini ispatlamaktadır. Bölgenin Hazar sahilinde ve çok stratejik bir coğrafyada olması, her zaman komşu devletlerin ve toplumların ilgi odağı olmuş ve bu bölgeye müdahale etmelerine neden olmuştur (Mammadov, 2008).

Azerbaycan kelimesinin tarihi geçmişine baktığımızda, bu kelimenin oluşması Atropatena ile bağlantılı olduğu söylenmektedir. Orta çağ kaynaklarında bu ad zamanla değişerek Adurbadagan daha sonra ise Azerbaycan şeklini almıştır (ADMEA-II, 2007)

M. Ö. X – VI. Yüzyıllarda bu coğrafyada "Avesta" (Zerdüştlük dinin kurallarını açıklayan Kanun) yayılmaya başlamıştır. Zerdüştlük kitabı olan Avesta Zerdüş tarafından ortaya çıkarılmış ve belli bir dönem toplumların duygu, düşüncelerini, hayata bakışlarını en önemlisi babanın oğula eğitimini ve dini görüşleri ortaya koyma şekli olarak kabul edilmiştir (Алиев, 1989).

VII. yüzyılın sonlarından başlayarak Arap istilası sebebiyle 200 seneye yakın Azerbaycan coğrafyası Arap hilafetinin yönetiminde kaldı. Dolayısıyla eğitim alanı ile birlikte bu dönemden başlayarak tüm alanlarda İslami prensipler esas alınmıyordu. Devlet dili Arapça kabul edilmiş ve tüm eserler bu dilde yazılmaktaydı (İsmayilov, 1993, s. 103).

Moğol istilasından sonra Timurların Azerbaycan'a gelişi Azerbaycan da bilimin gelişmesine sebep olmuştur. Timurlar döneminde Azerbaycan'da Arapça ve Farsçanın yanında Azerbaycan Türkçesi de kullanılmaktaydı (Ашурбейли, 1992).

1501 yılında I. İsmail (Şah İsmail Xatai) tarafından merkezi Tebriz şehri olan Safevi Devleti kuruluyor. Bu dönemde ilk kez saray ve devlet dili Türk dili (Azerbaycan Türkçesi) olarak ilan ediliyor. XVI. yüzyılda eğitim, dönemin süper gücü ve komşu devlet olan Osmanlı İmparatorluğu ile hemen hemen aynı olup eğitimler ağırlıklı olarak Medreseler ve Mekteplerde verilmekteydi (ADMEA-III, 2007, s. 274).

1747 senesinde Nadir Şahın ölümünden sonra Azerbaycan toprakları parçalanarak değişik Azerbaycan hanlıklarına dönüşüyor. Kuzeydeki Rusya sıcak sulara çıkmak niyetini bu sefer parçalanmış Azerbaycan üzerinden yürütmeye başlıyor ki, buna güneydeki İran karşı çıkıyor. İki devlet arasında savaş kaçınılmaz oluyor. İki ülke arasında olan savaşın Azerbaycan topraklarında olmasının Azerbaycan eğitimine zarar verdiği söylenebilir. Savaş sonucu iki ülke arasında ilki 1813 yılında Gülistan ve ikincisi 1828 yılında Türkmençay anlaşmaları yapılmıştır. Bu anlaşmaya göre Araz nehrinin kuzeyindeki (günümüzdeki Azerbaycan ve Ermenistan) topraklar Rusya'ya; nehrin güneyindeki topraklar ise İran'a verilmiştir. Bu tarihten itibaren günümüzdeki Azerbaycan Hristiyanlaşma ve Ruslaşma mekanizması haline gelen Rus okullarının ve eğitim sistemlerinin etkisi altına girmiştir (Seferov & Akkuş, 2005).

Çarlık Rusya'sının temel amacı, Azerbaycan toplumunu Ruslaştırmak için Azerbaycanlı çocukları Rus okullarında okutup, onların Rus tabiatlı "uçiteller"⁴ olarak hazırlamaktı (Ağayev & Rzayev, 2004, s. 49). Çarlık Rusya'sındaki bu siyaset, bir toplumun oluşmasında öğretmenlerin ne kadar büyük bir role sahip olduklarını gözler önüne sermektedir.

⁴ Öğretmenler

1867 yılında Azerbaycan'da var olan tüm eğitim alanlarında Türkçe (Azerbaycan Türkçesi) zorunlu dersler arasından çıkarıldı ve bu yıllardan başlayarak eğitim sisteminde Rus eğitim kurumları büyük çoğunlukla öncü rol oynamaya başladı (ADMEA-IV, 2007, s. 268).

1917 Şubat devriminden ve çarlık Rusya'sının parçalanmasından sonra, 28 Mayıs 1918 tarihinde Tiflis'te Mehmet Emin Rasulzade'nin başkanlığı altında Azerbaycan Milli Şurası tarafından Azerbaycan Cumhuriyeti ilan edildi. İlk başlarda Bakü'nün Bolşeviklerin elinde olmasından dolayı, Gence geçici olarak yeni kurulan ülkenin başkenti olmuştur. Daha sonra Nuri Paşa'nın komuta ettiği Kafkas İslam Ordusunun yardımı ile 15 Eylül 1918'de Bakü şehri geri alınmıştır. 17 Eylül tarihinde hükümetin Gence'den Bakü'ye taşınması ile Azerbaycan Cumhuriyetinin başkenti Bakü şehri oluyor (ADMEA-V, 2008).

28 Mayıs 1918 yılında kurulmuş ve 28 Nisan 1920 yılında XI. Rus ordusu ile yıkılmış olan Azerbaycan devletinin, gerek Azerbaycan'da gerekse Türkiye literatüründe ismi farklı biçimlerde; "Azerbaycan Halk Cumhuriyeti (AHC)" veya "Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti (ADC)" olarak yazılmış ve yazılmaktadır. Milli şuranın 28 Mayıs 1918 tarihli istiklal beyannamesine baktığımızda ise "Bağımsız Azerbaycan'ın siyasi kuruluş forması (şekli) Halk Cumhuriyetidir" yazılıyor. Devletin ismi ise devlet daire mühürleri ve para birimlerine baktığımızda Azerbaycan Cumhuriyetidir. (Tahirli & Tahirzadə, 2016).

Devletin kurucusu Mehmet Emin Rasulzade yeni kurulmuş cumhuriyetin ilk aylarından – 27 Haziran 1918 de Türkçenin Devlet dili ilan edilmesi hakkındaki kararı kabul etti (Demirçizade, 1979, s. 93). Nüfusun okuma yazma oranı %9,3 idi (ADMEA-VI, 2008). Bu da ülkede öğretmen problemleri yaratmaktaydı. Bunun üzerine Türkiye'den birçok öğretmenler gelerek Azerbaycan'daki kandaşlarına maarif ışığı yaymaya başladılar. Türkiye'den öğretmen getirilmesi geleneği çarlık döneminde de vardı, ancak çarlık bunun önüne geçmek için tüm yollara başvuruyordu. 1917 ve 1919 seneleri arasında 300 den fazla öğretmen Türkiye'den Azerbaycan'a gelmiştir (TİKA, 1995). Türkiye'den gelen öğretmenlerin birçoğu aslında askerlerdi ve bu dönemde olan öğretmenlerin birçoğu da Nuri Paşanın ordusundan burada kalan öğretmenler idi. Onlar Azerbaycan bağımsızlığına öğretmen olarak destek veriyor, yerli halkın savaş ruhunu

canlandırıyorlardı. Özellikle Nuri Paşa'nın önderliğinde Kafkas İslam Ordusu Azerbaycan Rus-ermenli işgalcilerinden temizledikten sonra her Türkiye vatandaşında olduğu gibi, bu öğretmenlere de halkta sonsuz saygı ve sevgi oluştu (Tahirli & Tahirzadə, 2016).

Bunun uzun dönem için bir çözüm olmayacağını anlayan yeni hükümet 21 Ağustos 1919 tarihli kararname ile aynı yılın eylül ayından devlet tarafından yurtdışında 100 öğrencinin eğitim almasına karar verilmiştir. Öğrencileri seçerken gidecekleri ülkenin dilini bilmesi, attestat ve şahadetname⁵ puanlarının yüksek olması, eğitim almak için maddi imkânsızlıkları dikkate alınmıştır. Yurtdışına gönderilecek öğrencilerin listesinde ve gidecekleri yerlerde bir takım değişiklikler olsa da, nihai listede 100 öğrenci yurtdışına gönderilmiştir. Bu öğrencilerin eğitimini tamamladıktan sonra Azerbaycan Cumhuriyeti'ne dönüp, hükümetin belirleyeceği yerde 4 yıl çalışma zorunluğu getirilmiştir. Sonuçta 9 öğrencinin Türkiye'ye, 52 öğrencinin Almanya'ya, 25 öğrencinin Fransa'ya, 3 öğrencinin İtalya'ya 13 öğrencinin ise Ukrayna ve Rusya'ya gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Devlet hazinesinden 7 milyon Ruble para ayrılmıştır ve öğrenciler 1920 senesinin Ocak ayında resmi bir törenle eğitim hakkı kazandıkları ülkelere gönderilmiştir. Ukrayna ve Rusya'ya burs kazanan 13 öğrenci devlet bütçesinden burs almışlar ama o dönemde Rusya'da olan iç karışıklıktan dolayı eğitim almak için gidememişlerdir. 28 Nisan 1920 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti'nin çöküşünden sonra Avrupa'da bulunan öğrencilerin durumu acınacak hal almıştır. Bolşevikler öğrencilere gönderilen bursları kesmiştir. Ancak Nerminan Nerimanov'un girişimiyle ilk olarak maddi yardım yapılmış ve yeniden burs sağlanmıştır. Türkiye ve Batı Avrupa'da okumuş 89 Cumhuriyet öğrencisinden sadece 56'si Azerbaycan'a dönmüştür ancak, bunlardan da 41'i repressiya kurbanı⁶ gibi kurşuna dizilmiştir (Tahirli & Tahirzadə, 2016).

Her alanda millileşmeyi ilke edinen Azerbaycan Cumhuriyeti, 11 Ağustos 1919 tarihinde Bakü'de çarlık döneminde açılan "Kutsal Nina" kız okulunu Azerbaycan Milli Kadın Lisesi'ne çevirmiştir (Mərdanov, 2011).

⁵ Çar ve Cumhuriyet dönemlerinde 7 yıllık temel kursu/okulu bitirenlere lise diploması (attestat), ilave 8 sınıfı bitirenlere ise şahadetname veriliyordu ve üniversitelere sadece şahadetnamesi olanlar başvuru yapabiliyorlardı.

⁶ Sistem Kurbanı

Azerbaycan Cumhuriyeti hükümetinin eğitim alanındaki etkinliklerinden biri de modern tipli okul öncesi eğitim kurumlarının ilk örneğinin oluşturulmasıydı. 1 Mart 1919 tarihli karar ile Bakü'de Milli Kadın Lisesi bünyesinde çocuk bahçesi⁷ tesis edilmişti (Quliyev & Mərdanov, 2003).

1 Eylül 1919 tarihinde Azerbaycan parlamentosu Bakü şehrinde Devlet Üniversitesi kurulması hakkında kararı kabul etmiştir. Yasada Üniversitenin 4 fakülteden – Tarih-Filoloji, Fen matematik, Hukuk ve Tıp fakültelerinden – oluşması öngörülmüştür. Aynı yılın 15 Kasım'ında Bakü Devlet Üniversitesi eğitim faaliyetine başlamıştır. İlk eğitim yılında üniversitedeki öğrencilerin sayısı 877 idi. Bundan başka da üniversiteye 217 özgür dinleyici kabul edilmiştir (ADMEA-V, 2008).

28 Nisan 1920 yılında XI. Rus ordusu Azerbaycan'a girmiş 23 aylık Cumhuriyet dağılmış ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliğine (SSCB) girmiştir. Diğer büyük devletler gibi SSCB'de hâkimiyeti altına aldığı devletleri, milletleri ve toplumları kendilerine benzetmek, kendi kültürlerini, dinlerini kabul ettirmek için çok çeşitli yollar denemiştir. Bu çeşitli yolların başında gelen ise eğitimidir. Bu yollar yeni yetişen kuşağın dilini, dinini, düşüncesini ve kültürü ile birlikte günlük yaşam alışkanlıklarını değiştirmek için günümüzde bile kullanılmaktadır. SSCB tarihine baktığımızda eğitim metodu ile milletler ve toplumlar üzerinde bir Ruslaştırma ve Hristiyanlaştırmanın en yoğun dönemi Stalin döneminde olmuştur. Bahsedilen dönemde Ruslaştırma ve Hristiyanlaştırma ve iyi bir Sovyet vatandaşı oluşturma çabaları kısa sürede sonuç verse de öte yandan yaşam pahasına olsa da Azerbaycan halkı tarafından buna karşı çeşitli tepkiler verilmiştir (Yeşilot, 2015).

2. Dünya Savaşı yıllarında SSCB mektep (okul) eğitimi hakkında birçok önemli kararlar aldı. Bunların başında gelen öğrencilerin 7 yaşta okullara kabul edilmeleri gelmektedir. Diğer bir karar ile öğrencilerin bilgi değerlendirilmesi 5 puanlık sistem üzerinden yapılması olmuştur. Buna göre;

1. Çox Pis – Çok Kötü,
2. Pis – Kötü,
3. Kafi – Kâfi/Yeterli,
4. Yaxşı – İyi,

⁷ Okulöncesi Eğitim

5. ox Yaxşı – ok İyi

Bu değerlendirme sistemine göre okulu çok iyi puanlarla ve örnek ahlak ile bitiren mezunlara altın ve gümüş madalya verme kuralları getirilmiştir (Mrdanov, 2011).

4.1.2. Azerbaycan Genel Eğitim Sistemi

Azerbaycan Devlet İstatistik Kurumu'nun (ADİK) 1 Ocak 2018 verilerine göre nüfusu 9.898.810 ve Uluslararası Para Fonu'nun 2015 verilerine göre kişi başına düşen gayri safi yurtiçi hasılası (GSYH) ise 9.278 Amerikan Doları'dır.

ADİK verilerine göre Azerbaycan'da 0-14 yaş aralığında bulunan kişiler toplam nüfusun %22,6'ni, 15-64 yaş aralığındaki kişiler %71,1'ini ve 65 ve üstü yaş aralığında bulunan kişiler de %6,3'ni oluşturmaktadır.

18 Ekim 1991 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti SSCB'den ayrılmıştır ve kendi bağımsızlığını ilan etmiştir. Azerbaycan'ın bağımsızlığını ilk tanıyan ülkelerden biri de Türkiye Cumhuriyeti olmuştur.

Bu dönemlerde devam eden Karabağ sorunu ve bağımsızlığını ilan etmiş yeni bir ülke için eğitim sistemini oluşturmak hiç de kolay olmayacaktı.

Yeni devlette, nerdeyse SSCB'den kalan tüm alanlar değişime ve gelişime tabi tutulmak zorunda kalmıştır. Devletin kurulmasıyla yeni anayasa hazırlanmış, her alanda reformlar yapılmaya çalışılmıştır. Bu alanlar arasında eğitim sistemi en önde gelen alanlardan biri olmuştur.

7 Haziran 1992 yılının Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde milli bağımsızlık hareketi lideri Ebulfez Elçibey Aliyev Azerbaycan Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. Yeni Cumhuriyetin sembolleri yeniden inşa edilmiştir.

Elçibey Aliyev bir ülkenin kalkınması ve SSCB'den kalan artıkları temizlemesi için eğitimin en başta geldiğinin farkındaydı. Bu yüzden seçilir seçilmez ilk reform yaptığı alan eğitim sistemi oldu. 7 Ekim 1992 yılında Azerbaycan'ın ilk eğitim kanunu yayınlanmıştır (1992). Aynı yılın Aralık ayında Kiril Alfibesinden Latin Alfibesine geçiş ve dil hakkındaki kanun kabul edilmiş ve toplumun alışkanlık süresi için her iki alfabe (kiril ve latin) uygulanmaya başlanmıştır. Devlet dili Türk Dili olarak ilan edilmiştir. 22 Aralık 1992 yılında kabul edilmiş bu kanunun gereği Azerbaycan

Türkçesinin tarihi adı olan “Türk Dili” terimi kullanılmaya başlandı. 100’den çok yeni ders kitabı Azerbaycan Türkçesinde ve Latin Alfabesi olarak yeniden yayımlandı. Rus ve yabancı okulların sayısı azaltılarak milli okulların sayı artırıldı. Soyadların değiştirilmesi hakkında karar kabul edilerek, iletişim dili olarak da Azerbaycan Türkçesinin kullanım alanı genişletildi (Nermanoğlu, 2015). Latin alfabesine tam geçiş beklendiği gibi çok kısa sürede olmadı. 18 Haziran 2001 tarihli alınan karar ile 1 Ağustos 2001 tarihinden itibaren tamamen bütün alanlarda Latin alfabesi uygulanmaya başlandı (Mahmudov, 2014).

Ebülfez Elçibey Aliyev hükümeti ilk aylarından itibaren eğitime çok büyük önem vermekteydi. Yapılan ilk icraatlardan birisi 21 Temmuz 1992 yılında, lise mezunlarının üniversite sınavlarına girmesi ve bu sınavların düzenlenmesi için Telebe Qebulu üzere Devlet Komisyonu’nun (TQDK) kurulması oldu. SSCB’nin kurulmasından itibaren üniversiteye giriş için var olan yazılı ve mülakatlı kabul kaldırıldı ve ilk kez üniversitelere giriş sınavları test usulü ile yapıldı.

28 Şubat 1992 tarihinde Azerbaycan ve Türkiye Milli Eğitim bakanları arasında ilk anlaşma imzalandı. Bu anlaşmaya istinaden kardeş ülke Türkiye, Azerbaycan’a kültürel işbirliği alanında, eğitim sisteminin yeniden şekillendirilmesi, Azerbaycan’a uzman gönderilmesi, uzman yetiştirmesi, Azerbaycan’da Türk eğitimini sağlayacak okulları açması, ders kitaplarının hazırlanması konusunda yardımcı olacağını ve aynı zamanda Azerbaycan’dan gelecek olan üniversite öğrencilerine eğitim ve burs vereceğini beyan etmişti. İki kardeş ülke arasında imzalanan bu anlaşmaya göre 1992-1993 eğitim yılında Türkiye’nin çeşitli üniversitelerinde eğitim almak için Azerbaycan’dan 100 öğrenci gönderilmiş, daha sonraki yılda ise bu sayı bini geçmişti (Çamalan, 2012). Bu sözleşme sonucu ise Azerbaycan’da ilk Türk Liseleri açıldı. (Mərdanov, 2011).

Yenilenme her alanda görüldüğü gibi isimlerde de belli oluyordu. 1984-1990 yıllarında Bakü Medresesi olarak eğitim veren kurumun ismi 1991 yılında Bakü İslam Enstitüsü, 1994 yılında Kafkas İslam Üniversitesi, 1997 yılında ise Bakü İslam Üniversitesi olarak değiştirildi.

19 Mayıs 2005 tarihinde Norveç'in Bergen şehrinde düzenlenen konferansta Azerbaycan Bologna sürecine katıldı ve sürecin tam üyesi olarak kabul edildi (Mahmudov, 2014).

1992 yılında kabul edilen eğitim kanunu 2009 yılında yeniden düzenlenmiştir. Ülkede meydana gelen sosyal ve politik değişimler ve uygulanan eğitim reformları yeni eğitim kanununda dikkate alınmıştır. Buna göre, Bologna sürecinin tüm boyutları da eğitim kanununda yer almaktadır (UNESCO-IBE, 2011)

Azerbaycan Cumhuriyeti eğitim kanununun 7. maddesinde, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin eğitim kurumlarında eğitim dili Azerbaycan Türkçesi'dir. Toplumun talepleri, vatandaşların ve eğitimi sağlayan kişilerin isteği doğrultusunda bazı eğitim kurumlarında, yabancı ve azınlık dillerinde de eğitim verilebilmektedir. Azerbaycan Konstitusiyası'nın⁸ 45. maddesine göre ülke vatandaşlarının istedikleri dilde eğitim almasına ve araştırma yapmasına izin verilmektedir. Yabancı ve azınlık dillerinde verilen veya verilecek eğitimler devlet standartlarına uygun olmalıdır ve aynı zamanda bu kurumlarda, Azerbaycan dili ve edebiyatı, tarihi ve coğrafyası derslerinin öğretilme zorunluğu vardır (Mammadov, 2008)

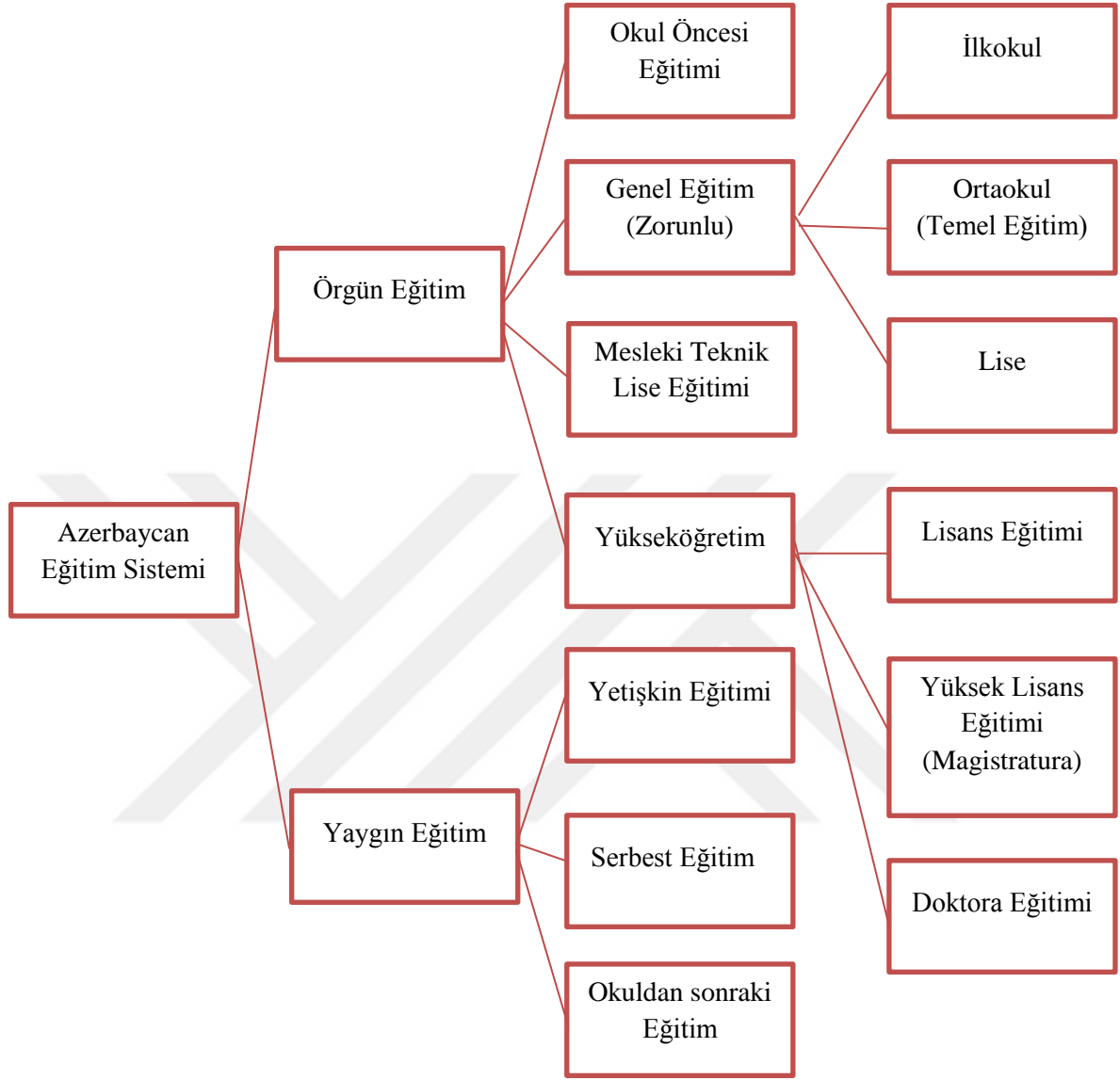
Azerbaycan Eğitim Kanununun (2009) 13. maddesine göre öğrenciler 4 farklı türde eğitim alma hakkına sahiptirler.

- I. Eyani - Okullarda yüz-yüze eğitim.
- II. Qiyabi⁹ – Öğrenimlerini derslere katılmadan dışarıdan tamamlayabilme. Öğrenciler dönemde bir kere sınava girer sınav sonuçlarına göre bir üst döneme veya sınıfa geçerler.
- III. Distant – Uzaktan eğitim alabilme
- IV. Serbest – maddi imkâna sahip olan aileler çocuklarına evde eğitim görmesini sağlayabilme imkânı tanımaktadır.

Azerbaycan'da eğitim sistemi örgün ve yaygın eğitim olarak iki ana bölümden oluşur. Örgün eğitim okul öncesi eğitim, ilkökul, ortaokul veya temel eğitim ve lise eğitimini kapsayan genel eğitim, mesleki eğitim ve yükseköğretim kademelerinden oluşmaktadır. **Şekil 1**, Azerbaycan eğitim sistemini göstermektedir.

⁸ Anayasa

⁹ Açık Öğretim – Öğrenciler Türkiye sisteminden farklı olarak dönemde bir kere 25-30 günlük eğitime katılır ve bu eğitim sonunda final sınavlarına girerler.

şekil 1. Azərbaycan Eğitim Sistemi (ARTN, 2009).

4.1.2.1. Örgün Eğitim

Azərbaycan Cumhuriyeti'nin Eğitim Kanununun 17. maddesine göre Azərbaycan eğitim sistemi 3-5 yaş arası süren Okulöncesi eğitim, Genel eğitimi kapsayan ilkokul, temel eğitim ve lise eğitimi, mesleki eğitim ve yükseköğretim kademelerinden oluşmaktadır (ARTN, 2009).

4.1.2.1.1. Okul Öncesi Eğitim

Azerbaycan Cumhuriyeti eğitim kanununun 18. maddesinde 18 Mayıs 2018 tarihinde yapılan düzenlemeye göre Okul öncesi eğitim 1-6 yaş arasında olan çocukları kapsamaktadır. Okul öncesi eğitimin amacı; Toplumun isteklerine uygun olarak çocukların erken yaş döneminde zihinsel, bedensel ve psikolojik gelişimini, basit iş alışkanlıklarını kazanmasını, ilgi ve yeteneklerinin ortaya çıkarılmasını, sağlığının korunmasını, sanat eğitimi, doğa ve insanlarla olan hassas ilişkilerin şekillenmesinin sağlanması şeklinde ifade edilmiştir (ARTN, 2009).

Eğitim Kanununun 14.5.1. maddesine göre Okul öncesi eğitim kurumlarının türleri;

- Körpeler Evi (Kreşler): 1-2 yaş arasındaki çocukların devam ettiği eğitim kurumlarıdır.
- Körpeler Evi – Uşaq Bağçası (Kreş ve Anaokulları): Bu kurumlarda öğrenciler 3 gruba ayrılmaktadır. 2-3 yaş arasındaki çocuklar; 3-4 yaş arasındaki çocuklar; 5-6 yaş arasındaki çocuklar (aynı zamanda ilkokula hazırlık gruplarıdır).
- Uşaq Bağçası (Anaokulu): 3-6 yaş arasında olan çocukların devam ettiği resmi okul öncesi eğitim kurumudur.
- Özel Çocuk Bağçası¹⁰ (Özel Anaokulu): 3-6 yaş çocukların devam ettiği özel ve tüzel kişiler tarafından işletilen okul öncesi eğitim kurumlarıdır.

4.1.2.1.2. Genel Eğitim

Azerbaycan eğitim sisteminde Genel eğitim zorunludur ve devlet okullarında ücretsizdir. Genel eğitimin amaçları;

- Öğrencilere bilimlerin genel esaslarının öğretilmesi,
- Öğrencilere gerekli ve faydalı bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazandırılması,
- Öğrencilerin, sosyal hayata ve çalışma hayatına hazırlanması,
- Öğrencilerin fiziki zihinsel gelişimi için gerekli bilgileri kazanmasını,

¹⁰ 12 Haziran 2018 kararı ile “Özel Anaokulu – Xüsusi Uşaq Bağçası” kelimeleri “sanatoryum tipli okul öncesi eğitim kurumu, engelli çocuklar için özel okul öncesi eğitim kurumu” ifadeleri ile değiştirilmiştir.

- Öğrencilerin, toplumsal değerlerin temelindeki ideal vatandaş düşüncesinin biçimlendirilmesini,
- Öğrencilerin milli ve evrensel değerlere saygı duygusunun kazandırılmasını,
- Öğrencilerin aile, toplum ve devlet karşısında hak ve sorumluluklarının farkında olmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Dündar, 2016, s. 8).

UNESCO'nun 2005 yılında gerçekleşen "Sürdürülebilir Bir Gelecek için Azerbaycan Eğitim Sisteminin Reformu" (Reform of the Education System in Azerbaijan for a Sustainable Future) başlıklı konferans raporunda Azerbaycan Genel eğitiminde var olan sorunlar dile getirilmiştir. Bunlar; (UNESCO, 2005);

1. Yetersiz mali ve teknik kaynaklar;
2. Okulların %76'sının standartların çok çok altında olması;
3. 500 okul binasının yetersiz durumda olması;
4. Okulların %85'inde ısıtma sisteminin olmaması;
5. Okulların %74'nün 2-3 vardiyada çalışması, %32,5 öğrencilerin 2. veya 3. vardiyada okuması;
6. Okulların öngörülen kapasiteden $\frac{3}{4}$ kat daha fazla yüklenmesi;
7. Sınıflardaki öğrenci fazlalığı;
8. Okullarda bilgisayar yetersizliği;
9. Okulların yalnızca %4,4'ünde internetin bulunması;
10. Kırsal bölgelerde farklı dersler üzerine öğretmen elemanı yetersizliği;
11. Okulların %10,3'ünde yabancı dil eğitiminin olmaması;
12. Öğrencilerin öğrenme başarısının eski sistem ve değerlendirmeye göre ölçülmesi;
13. Modern gereksinimleri karşılamak için yetersiz müfredat;
14. Öğretmenlerin mesleki becerilerinin yetersiz olması;
15. Okullara ayrılan ödeneklerin yetersizliği ve materyal eksikliği.

Bir başka çalışma ise Azerbaycan Turizm Enstitüsü tarafından 2011 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaya göre öğretmenlerin %70'i ile öğrencilerin %74'ü eğitim sisteminin günümüz ihtiyaçlarına cevap vermediğini ifade etmiştir (Topuz, 2011, s. 13).

Azerbaycan’da genel eğitim 3 düzeye ayrılır (Türkoğlu, 2015):

1. İptidai Mektep – İlkokul eğitimi; İlkokul Eğitimi 4 yıl sürer ve 1-4. sınıflardan oluşmaktadır. İlkokula başlama yaşı 6’dır. 2015-2016 eğitim-öğretim yılından itibaren ilkokulun kayıtları Azerbaycan Milli Eğitim Bakanlığı’nın sitesinden elektronik ortamda yapılmaktadır. Eğitim yılı boyunca dersler aynı öğretmen tarafından verilir.
2. Temel/Genel Orta Eğitim; Genel Orta Eğitim 5-9. sınıflardan oluşur ve eğitim 5 yıl sürer. Genel Orta Eğitim zorunlu ve devlet okullarında ücretsizdir. 5 yılın sonunda öğrencilere şهادetname verilmektedir.
3. Tam orta Eğitim – Lise; Genel eğitiminin son aşamasıdır. 2 yıllık olup 10-11. sınıflardan oluşmaktadır. Devlet okullarında ücretsizdir. Öğrenciler devlet tarafından karşılanan eğitimlerinin son iki yılında bu eğitimi alır atestat (**Şekil 2**) ile mezun olduklarında ise üniversite sınavına girme hakkı kazanırlar.

Azerbaycan’da resmi eğitim dili olarak Azerbaycan Türkçesinin yanı sıra etnik grupların isteğine göre okullarda eğitim diğer dillerde de (Rusça, Gürcü v.b.) verilmektedir (Türkoğlu, 2015).

ORTA TƏHSİL HAQQINDA
ATTESTAT

Həmin attestat verilir 1988 ildə anadan olmuş ƏLƏNƏRƏ ƏLƏSƏNDƏ ƏLƏDİNƏRƏ onə görə ki, o, 2005 ildə ƏRƏN SƏHƏR orta məktəbini aşağıdakı qiymətlərlə bitirmişdir:

Ana dili (rus dili)	4	1900/04
Ədəbiyyat	4	1900/04
Rus dili (Azərbaycan dili)	3	1900/04
Cəbr və analizin başlanğıcı	5	1900/04
Həndəsə	5	1900/04
İnformatika	4	1900/04
Tarix	3	1900/04
Azərbaycan tarixi	4	1900/04
İnsan və cəmiyyət	3	1900/04
Cəografiya	3	1900/04
Biologiya	4	1900/04
Fizika	5	1900/04
Astronomiya	4	1900/04
Kimya	4	1900/04
Rəsminxət	4	1900/04

Xarici dil (İngiliz)

Fiziki tərbiyə

Gənclərin çağırışa qədərki hazırlığı

İqtisadiyyatın əsasları

4 1900/04

5 1900/04

4 1900/04

3 1900/04

Direktor N. M. Ağayev

Direktor müavini G. K. Quliyeva

Müəllimlər: A. N. Seyidova
L. Z. Novinova
Q. V. Səyid

"16" İyul 2005 ildə verilmişdir.

№ 014725

Şəkil 2. Azərbaycan'da 11 sınıftan məzun olduğunda verilən Attestat belgesi.

4.1.2.1.3. İlk Peşe İhtisas Mektebi (Mesleki Teknik Lise Eğitimi)

Azerbaycan Eğitim Kanununun 20. maddesine istinaden ilk peşe ihtisas mektebi, işgücü piyasasının ihtiyaçlarına uygun olarak genel orta öğretim ve tam ortaöğretim temelinde çeşitli sanatlar ve toplu meslekler konusunda yetenekli kadroların eğitilmesini sağlar.

30 yaş altındaki tüm vatandaşlar Mesleki Teknik lise eğitimlerine tam zamanlı olarak katılabilirken, yarı zamanlı eğitim için herhangi bir yaş sınırlaması yoktur. Mesleki Teknik Liselerine girmek için 9 yıllık (genel orta eğitim) eğitim sonunda alınan Şehadetname (Mezuniyet belgesi) gerekmektedir (Türkoğlu, 2015, s. 133).

Meslek okullarının yanında askerlik mesleğine hazırlayan eğitim kurumları da mevcuttur. Bunlar (Mammadov, 2008, s. 41);

1. Askeri Liseler: Nahcivan ve Bakü'de olmak üzere Azerbaycan'da iki askeri lise bulunmaktadır. Lise örgün eğitim vermektedir ve eğitim süresi 3 yıldır. Genel orta eğitimin 8 sınıfını bitirmiş olup 14 yaşını doldurup 17 yaşından gün almayan öğrenciler arasından, sağlık testinde ve yazılı sınavda başarılı olan erkek öğrenciler alınmaktadır.
2. Orta askeri Tip Okulu: Genel orta eğitimden mezun olup, 18 yaşından gün alan ve 19 yaşını doldurmamayan erkek öğrenciler başvuru yapabilmektedir. Bununla beraber askerliğini yapmış ve 23 yaşını doldurmamış olan erkek adaylarda başvuru yapabilmektedir. Eğitim süresi 2 yıldır. Eğitim dili Azerbaycan Türkçesidir.

4.1.2.1.4.Yükseköğretim

Azerbaycan Eğitim Kanunu'nun 22. maddesine göre Yüksek Öğretimde, günümüzde toplumun ve ekonominin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak yüksek nitelikli uzmanlar, bilimsel ve pedagojik personel eğitimi yapılmaktadır. Yüksek Öğretim kurumları 3 düzeyde eğitim vermektedir.

1. Bakalavriat – Lisans Eğitimi; Lisans eğitimi tam zamanlı yüksek öğretim uzmanlarını eğitmektedir. Lisans eğitimi tamamlanmış bir yükseköğretimdir.

Lisans derecesini bitiren mezunlara lisans diploması ile beraber “bakalavr¹¹” derecesi verilir. Eğitim 4 yıllıktır. Tıp (6 yıl) Dişçilik (5 yıl) gibi bölümlerde eğitim yılı programlara göre değişmektedir.

2. Magistratura (Rezidentura) – Yüksek Lisans; Yüksek Lisans derecesi, araştırma veya profesyonel amaçlar için herhangi bir uzmanlık alanı hakkında kapsamlı bir çalışma sunar ve mezunlarına mesleki faaliyetler ile bilimsel araştırmalarda bulunma hakkı verir. Yüksek Lisans sınavları Azerbaycan’da DİM tarafından iki aşamada yapılmaktadır. İlk aşamada adaylar mantık, yabancı dil ve teknoloji bilimlerinden sınava girer, yeterli puan alan adaylar sınavın ikinci aşamasına girme hakkı kazanırlar. İkinci basamakta öğrenci adaylarının uzmanlık alan bilgileri ölçülmektedir. Öğrenciler iki sınavın sonucuna göre üniversiteye yerleştirilir. Mezun olanlara “Magistr” derecesi ve diploması verilir.
3. Doktorantura (Adyunktura) – Doktora; Doktora eğitimi yükseköğretimin en yüksek seviyesidir. Yüksek Öğretim kurumlarında, bilimsel kuruluşlarda oluşturulan doktora programlarında (asgeri eğitim kurumlarında Adyunktura) yapılır ve ilgili bilimsel derecenin verilmesiyle sona erer. Bilimsel dereceler, yükseköğretim kurumlarında, bilimsel kurumlarda ve organizasyonlarda faaliyet gösteren tez konseylerinin uygulanmasına dayanan Azerbaycan Cumhuriyeti “Elm Haqqında¹²” kanununa uygun olarak verilmektedir. Yükseköğretim kurumlarının akademik personeline akademik ve pedagojik aktivite alanında elde edilen sonuçlara göre akademik unvanlar verilir. Azerbaycan Cumhuriyeti’nde “Doçent” ve “Profesör” akademik unvanlar tanımlanmıştır.

Azerbaycan’da öğrenciler 11 yıllık eğitimi başarılı bir şekilde bitirdikten sonra üniversite kabul sınavlarına girmeye hak kazanırlar. Azerbaycan’da devlet ve vakıf olmak üzere toplamda 51 üniversite bulunmaktadır. Azerbaycan üniversite yapıları farklıdır, çünkü fakültelerin birçoğu bir üniversite çatısı altında birleşmemektedir. Tıp,

¹¹ Lisans Derecesi

¹² Bilim Üzerine

pedagoji, mühendislik, teknik, petrol ve kimya, inşaat üniversitelerine ayırmaktadır (Elekberova, 2014).

Örnek olarak aşağıdaki üniversiteler gösterilebilir

1. Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi (ADPU)
2. Azerbaycan Devlet Müellimler Üniversitesi (ADMU)
3. Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi (ADİU)
4. Azerbaycan Devlet Agrar¹³ Üniversitesi (ADAU)
5. Azerbaycan Tıp Üniversitesi (ATU)
6. Azerbaycan Devlet Petrol ve Sanayi Üniversitesi (ADPSU)
7. Azerbaycan Diller Üniversitesi (ADU)
8. Azerbaycan Mimarlık ve İnşaat Üniversitesi (AMİU)
9. Bakü Mühendislik Üniversitesi (BMU)
10. Azerbaycan Devlet Denizcilik Üniversitesi (ADDU)
11. Azerbaycan Turizm ve İşletme Üniversitesi (ATİU)
12. Bakü İslam Üniversitesi vb.

Bağımsızlığını kazandıktan sonra üniversite eğitiminde Azerbaycan Cumhuriyeti ilk mezunlarını 1997 yılında vermiştir. Buna istinaden Azerbaycan Bakanlar kurumunun izniyle Eğitim bakanlığının 17 Haziran 1997 kararı gereği 32 üniversiteye (23 devlet, 9 vakıf) yüksek eğitimin ikinci kademesi olan yüksek lisans geçişine izin verilmiştir.

2005 yılına kadar yüksek lisans eğitimi için sınavlar üniversiteler tarafından yapılırken bu seneden sonra sınavlar TQDK tarafından (şimdiki DİM) merkezi sınav sistemi ile yapılmaya başlanmıştır.

4.1.2.2. Yaygın Eğitim

4.1.2.2.1. Yetişkin Eğitimi

Küreselleşen dünyada, değişimlere uyum sağlayabilmek için verilen kısa süreli eğitim programlarıyla, yeni meslek edindirmek aynı zamanda sahip olunan meslekle ilgili bilgileri güncelleştirmek ve yeni beceriler kazandırılması amacıyla verilen

¹³ Tarım

eğitimidir. Bu eğitim hayat boyu eğitimin bir parçasıdır. Yetişkin eğitimi, kütüphanelerde kültür evlerinde, okuma salonlarında, yüksek eğitim kurumları, devlet kurumları ve diğer yönetim kurumlarının bünyesinde verilmektedir. Hizmet veren eğitim kurumlarında her hangi bir kar amacı güdülmemektedir. Alınan ücretler eğitim kurumlarının faaliyetleri için kullanılmaktadır (Mammadov, 2008, s. 93).

4.1.2.2.2. Serbest Eğitim

Çalıştığı veya öğrenim çağına dışına çıkmış olduğu için öğrenimine devam edemeyen kişiler için verilen aynı zamanda da devam zorunluluğu olmayan veya akşam derslerine katılabildikleri eğitime serbest eğitim denir. Serbest eğitim, öğretim programları doğrultusunda devam zorunluluğu olmadan öğrenilerek diploma alma hakkı veren eğitimidir. Bu eğitimler kütüphaneler, üniversiteler, televizyon ve radyo konferans salonları aracılığı ile verilmektedir (Mammadov, 2008, s. 91).

4.1.2.2.3. Mekteptenkenar Tahsil (Okuldan Sonraki Eğitim)

Okuldan sonraki eğitim dernek, kültür evleri, stüdyo, kulüp, spor salonları, tiyatro gibi kurum ve kuruluşlar vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Okuldan sonraki eğitim kurumları özel ve tüzel kişilere ait olmakla beraber bu eğitim kursları gönüllülük esasına dayanmaktadır (Mammadov, 2008, s. 91). Okuldan sonraki eğitim kurumlarının faaliyetleri Türkiye'deki halk eğitim merkezleri ve eğitim amaçlı kurulan derneklerin ve kişiler tarafından açılan özel kursların çalışmaları ile benzerdir. Ancak Türkiye'de okuldan sonraki eğitim faaliyetleri eğitim öğretim ders planlarında yer almamaktadır. Azerbaycan eğitim sisteminde ise öğrencilerin hangi sınıfta ne kadar süre ile bu tür programlara katılması gerektiği açıkça ifade edilmektedir (Dündar, 2016, s. 25).

4.1.3. Türkiye Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

Milattan önceden başlayarak günümüze kadar Anadolu coğrafyası birçok medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Anadolu'nun Türkleşmesi, Alpaslan'ın 1071'de Malazgirt'te Bizans'a karşı kazanmasından sonra gerçekleşmiştir. Türk toplumları iç Anadolu'ya yerleşene kadar zaman zaman göçebe hayatı yaşamışlardır. Malazgirt savaşından sonra Selçuklu devleti kurulmuştur. Bölgede 1299 yılında ise 600 yılı aşkın bir süre ile ileride Avrupa, orta Doğu'ya ve Afrika'nın kuzeyindeki topraklara sahip

olacak Osmanlı İmparatorluğu kurulmuştur. Kanuni dönemine (1520-1566) kadar en güçlü dönemini yaşayan Osmanlı bu dönemden sonra yavaş yavaş çöküşe geçmeye başlamıştır. Bunların en büyük sebeplerinden biri de Batıda ortaya çıkan Rönesans ve reformlara Osmanlı devletinin ayak uyduramaması veya uydurmak istememesi idi. XVI. yüzyılda Rönesans ve reform ile beraber Avrupa’da İlahiyat fakültelerinin eski saygınlığı yok olurken diğer taraftan müspet bilimlerin öğrenimi daha da önem kazanmıştır. Aynı yüzyılda Avrupa’da öğretim dili Latince iken Osmanlıda hala Arapça hakimiyetini sürdürmekte idi. Bu ve buna benzer sebepler ileride Osmanlının dağılmasını daha da hızlandırmıştır. I. Meşrutiyet (1876-1878) döneminde Osmanlının ilk anayasası olan “Kanun-i Esasi”ye de eğitimle ilgili çok önemli maddeler yapılsa da savaş nedeniyle bunlarla ilgili herhangi bir çalışma yapılamamıştır. II. Meşrutiyet (1908-1918) döneminde ise o dönem için geç de olsa eğitim alanında birçok yenilikler yapılmıştır. Bunlara örnek olarak ise kızlar için ilk kez yüksek öğretim kurumunun açılması, sıbyan mekteplerinin kapanması, eğitimde “Drama”nın ilk kez kullanılması, kadınların öğretmenlik dışında devlet dairelerinde memur olarak çalışmaları örnek olarak gösterilebilir (Akyüz Y. , 2015).

29 Ekim 1923’te Mustafa Kemal Atatürk Cumhuriyeti ilan ederek, Türkiye Cumhuriyeti Devletini kurmuştur. Yeni kurulan Cumhuriyetin, Kurtuluş Savaşından çıkması, dönemin siyasal, ekonomik, hukuki, kültürel değişimleri gerçekleştirdiğinde toplumun %10’u bile okur yazar olmadığı için, bunların topluma benimsetilmesi ve öğretilmesi için Cumhuriyetin kurucusu M. K. Atatürk “Başöğretmen” unvanı ile tebeşiri eline alarak kara tahta başına geçmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim alanında bir çok reformlar yapılmıştır. İlk olarak eğitim laikleştirilmiş ve demokratikleştirilmiştir. Tüm okullar Eğitim Bakanlığı’na bağlanmış ve medreseler tamamen kaldırılmıştır. 1928’de ise Latin alfabesi kabul edilmiştir. Kadın eğitimine önem verilmiş ve ilk kez karma (erkek – kız) eğitime geçilmiştir (Akyüz Y. , 2015, s. 327-328).

Bir toplumun eğitim sistemini o toplumun, toplumsal ihtiyaçlarından bağımsız olarak düşünmek mümkün değildir. Günümüze kadar hemen hemen tüm gelişmiş ülkeler ve bazı gelişmekte olan ülkeler küreselleşmenin etkisiyle modern tarzlara ve metotlara uygun olacak tarzda eğitim sistemlerini yenilemek zorunda kalmışlardır. Aynı

zamanda çağımızdaki küreselleşme ekonomik, sosyal, siyasal ve bilim teknolojilerinden kültür alanına kadar var olan hızlı değişimin sonucu olarak bu toplumsal kuramları etkilemektedir. Bu da eğitim sistemlerinin yeniden oluşum ihtiyacını yaratmaktadır.

Gerek Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Türk toplumunda gerçekleştirilen yenileşmeler gerekse dönemin sosyo-kültürel ve ekonomik yaşamının kısmen gelişmesi toplumun eğitimden beklentilerini artırmış ve modernleşme yönünde bir talep oluşturmuştur. Dolayısı ile toplumun bu beklentilerini karşılayabilmek için eğitim sisteminde yenilik yapmak kaçınılmaz olmuştur (Duman, 1991, s. 1). Bu konuya ilişkin görüşünü Varış (1982, s. 56) aşağıdaki biçimde ifade etmiştir:

“Toplumumuzda, en muhafazakar insanların dahi katıldıkları görüş, eğitim sistemimizin değişmesi ve gelişmesine duyulan ihtiyaçtır.”

Cumhuriyetin ilk yıllarında kurulan “Maarif Vekaleti” (günümüzdeki, Milli Eğitim Bakanlığı) günümüze kadar Türkiye Eğitim sisteminde bir çok kez yeni düzenlemeler yapılmış ve yapılan bu düzenlemelerden de daha çok başarı beklenmiştir (Duman, 1991). Değişimler zaman zaman başarılı olurken; zaman zaman da başarısız olmuştur. Başarısızlığın bir çok nedeni olmakla birlikte Varış’a göre (1973) bunların başında gelen en büyük sebeplerden biri, hatta birincisi, eğitim sistemini yenilemek isteyen ülkelerin reform çalışmalarına öğretmen yetiştirme işinden başlamamış olmalarıdır. Oysa ki eğitim sistemini yenilemek isteyen ülke reform çalışmasını öğretmen yetiştirme kurumlarından başlattığı süreçte başarılı olması kaçınılmaz olacaktır. Koçer’e göre ise (1973) okulların yeni bir eğitim kurumu olma yolu öğretmenlerin yenileşmesinden geçmektedir.

4.1.4. Türkiye Genel Eğitim Sistemi

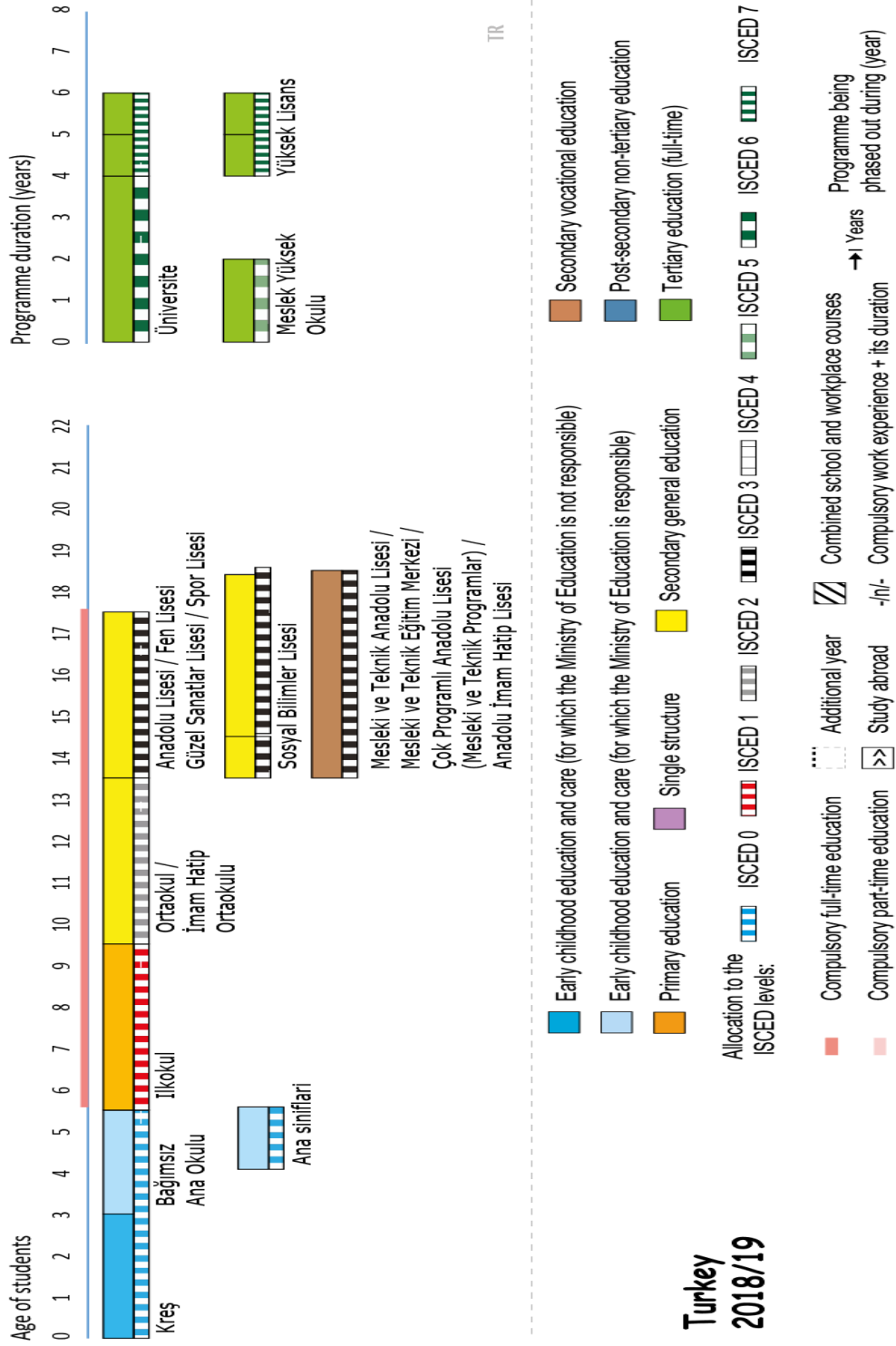
Türkiye’nin Dünya Bankası “Dünya Gelişim Göstergeleri” Aralık 2017 verilerine göre nüfusu 80.810.525 ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre kişi başına düşen gayri safi yurtiçi hasılası (GSYH) ise 10.597 Amerikan Doları’dır.

TUİK verilerine göre Türkiye’de 0-14 yaş aralığında bulunan kişiler toplam nüfusun %23,4’ünü, 15-64 yaş aralığındaki kişiler %64’ünü ve 65 ve üstü yaş aralığında bulunan kişiler de %8,6’sını oluşturmaktadır.

Türkiye’de eğitim sisteminden Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) sorumludur. MEB, müfredatın hazırlanması, eğitim kurumlarının iletişimi ve okul binalarının onarılması gibi konularda çalışmalar yapar. Yükseköğretimin planlanması ve yürütülmesinde bir başka devlet kurumu olan Yükseköğretim Kurulu (YÖK) görev yapar.

Türkiye’de zorunlu eğitim tek yapılı olarak ilköğretim okullarında 6-14 yaş aralığında ve toplam 8 yıl sürmektedir. Milli Eğitim İstatistikleri Örgün eğitim 2017-2018 verilerine göre zorunlu eğitim kapsamında 10.694.733 kişi bulunmaktadır. TUİK verilerine göre okuma yazma bilenler, nüfusun %96,2’ni oluşturmaktadır. Türkiye’de eğitim dili Türkçedir. İlkokulum 2. sınıfından yükseköğretimin son sınıfına kadar İngilizce, Fransızca ve Almanca da yabancı dil eğitimi kapsamında öğretilmektedir.

Türkiye’de Milli Eğitim Temel Kanununun 18. maddesine göre eğitim sistemi örgün ve yaygın eğitim olarak iki ana bölümden oluşur. Örgün eğitim okulöncesi eğitimi, temel eğitimi, ortaöğretimi ve yükseköğretimi içerir. Yaygın eğitim, çeşitli yaş grupları için okul dışında sürdürülen her türlü eğitim etkinlikleridir (MEB, Milli Eğitim Temel Kanunu). Şekil 2, Türk eğitim sisteminin şematik yapısını göstermektedir:

Şekil 3. Türkiye Eğitim Sistemi (Eurydice, Turkey Overview, 2018).

4.1.4.1. Örgün Eğitim

Türkiye Cumhuriyeti örgün eğitim sistemi okulöncesi eğitimi, Temel eğitimi kapsayan ilköğretim ve ortaokul eğitimini, lise ve yükseköğretimi kapsamaktadır.

4.1.4.1.1. Okul Öncesi Eğitim

Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Temel Kanununun 19. maddesine göre okul öncesi eğitimi zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar. Bu eğitim zorunlu değildir. Aynı kanunun 20. maddesi gereği okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri şu şekilde sıralandırılmıştır:

- Çocukların beden, zihin ve duyu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak;
- Onları ilköğretime hazırlamak;
- Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak;
- Çocukların Türkçe'yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

Okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız anaokulları olarak kurulabileceği gibi, gerekli görülen yerlerde ilköğretim okuluna bağlı anasınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılabilir. Okul öncesi eğitim kurumlarının nerelerde ve hangi önceliklere göre açılacağı, Milli Eğitim Bakanlığı'na hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir (Dündar, 2016, s. 165).

4.1.4.1.2. Temel Eğitim

Türkiye Cumhuriyeti'nde zorunlu eğitim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsar. Temel eğitim ilköğretim ve Ortaokul eğitimlerinden oluşmaktadır. Temel Eğitim 5 yaşını bitirdiği yılın Eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter (Milli Eğitim Temel Kanunu. 22-25. maddeler)

16.08.1997 tarihli ve 4306 sayılı Kanun ile 1997/98 öğretim yılından itibaren 8 yıllık kesintisiz eğitim (5 yıl ilköğretim + 3 yıl ortaokul); 30.03.2012 tarihli ve 6287 sayılı Kanun ile de 2012/13 öğretim yılından itibaren 8 yıllık (4 yıl ilköğretim + 4 yıl ortaokul) kademeli zorunlu eğitime geçilmiştir.

Milli Eğitim Temel Kanunun da, İlköğretimin amaç ve görevleri, Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

- Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek;
- Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.
- İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır.

Milli Eğitim Temel Kanununun 24. maddesine istinaden ilköğretim kurumlarının ilkokul ve ortaokul olarak bağımsız okullar halinde kurulması esastır. Ancak imkan ve şartlara göre ortaokullar, ilkokullarla veya liselerle birlikte de kurulabilir.

4.1.4.1.3. Ortaöğretim/Lise

Ortaöğretim; ilköğretime dayalı dört yıllık zorunlu örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumları ile mesleki eğitim merkezlerinin tümünü kapsar. Bu okul ve kurumları bitirenlere, bitirdikleri programın özelliğine göre diploma verilir. Ancak mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin diploma alabilmeleri için Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenen fark derslerini tamamlaması zorunludur. Ortaöğretimin amaç ve görevleri, Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

- Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,
- Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime veya hem mesleğe hem de yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

Yukarıdaki görevler ve amaçlar yerine getirilirken toplum ihtiyaçları ile öğrencilerin istek ve kabiliyetleri arasında denge sağlanır. Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelir. Belli bir programa ağırlık veren okullara lise, teknik lise ve tarım meslek lisesi gibi eğitim dallarını belirleyen adlar verilir.

Ortaöğretime yöneltme ilköğretimde başlar; yanılmaları önlemek ve muhtemel gelişmelere göre yeniden yöneltmeyi sağlamak için ortaöğretimde devam eder. Yöneltme esasları ve çeşitli programlar veya öğretim okulları arasında yapılacak yatay ve dikey geçiş şartları, Milli Eğitim Bakanlığı'nca düzenlenir.

Temel eğitimden orta öğretime geçmek için öğrenciler sınava girer. İlk olarak 2013-2014 eğitim öğretim yılında sınavın ismi Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) sınavıydı. TEOG sistemine göre öğrenciler aldığı puanlara göre ortaöğretimlerine devam etmekteydi. 2017-2018 eğitim yılında alınan karar ile TEOG sınavı kaldırıldı ve yerine Liseye Geçiş Sınavı (LGS) getirildi. LGS'nin ilk sınavı 2018-2019 eğitim-öğretim yılında yapılacaktır.

LGS sınavına giren 8. sınıf öğrencileri %70 sınav puanı %30 diploma notu ile liselere yerleştirilecektir (MEB, 2018).

4.1.4.1.4. Yükseköğretim

Türkiye Milli Eğitim Temel Kanununun 31. maddesine göre lise veya dengi okulları bitirenler, yükseköğretim kurumlarına girmek için aday olmaya hak kazanır. Yükseköğretim, orta öğretime dayalı en az iki yıllık yüksek öğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar. Yükseköğretim kurumları Üniversiteler, Fakülteler, Enstitüler, Yüksekokullar, Konservatuvarlar, Meslek Yüksekokulları ve Uygulama Araştırma Merkezleri'dir. Yükseköğretimin amaç ve görevleri, Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

- Öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yurdumuzun bilim politikasına ve toplumun yüksek seviyede ve çeşitli kademelerdeki insan gücü ihtiyaçlarına göre yetiştirmek;
- Çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmak;

- Yurdumuzu ilgilendirenler başta olmak üzere, bütün bilimsel, teknik ve kültürel sorunları çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalarda bulunmak;
- Yurdumuzun türlü yönde ilerleme ve gelişmesini ilgilendiren bütün sorunları, hükümet ve kurumlar da elbirliği etmek suretiyle öğretim ve araştırma konusu yaparak sonuçlarını toplumun yararlanmasına sunmak ve hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmek;
- Araştırma ve incelemelerin sonuçlarını gösteren, bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayınları yapmak;
- Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini sözlü, yazılı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetlerinde bulunmaktır.

Türkiye’de 2012 yılında Bakanlar Kurulu’nun aldığı karar ile devlet üniversiteleri birinci öğretim ve açık öğretimde eğitim gören öğrencilerden harç ve katkı payı alınmaması ile ilgili karar alınmıştır. Karar ikinci öğretim ve vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencileri kapsamamaktadır.

Lisans programından sonra adayların Yüksek Lisans programlarına katılma hakları vardır. Adayların Yüksek Lisans programlarına başvurabilmeleri için lisans diplomasına sahip olmaları gerekmektedir. Bununla birlikte adaylar ÖSYM tarafından merkezi olarak yapılan Akademik Lisansüstü Eğitim Sınavı’ndan (ALES) da minimum 55 almaları gerekmektedir. ALES puanının yanı sıra, mülakat, lisans not ortalaması ve Yabancı Dil bilgisi de değerlendirilir. Bu değerlendirmeler ilgili Senato tarafından düzenlenen yönetmenlikler tarafından belirlenir.

4.1.4.2. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine dayalı olarak örgün eğitim sisteminde var olmayan veya herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedeki çıkmış vatandaşlara, örgün eğitimin yanında veya dışında olan eğitim faaliyetlerini kapsamaktadır. Yaygın eğitim, genel ve mesleki – teknik olmak üzere iki

temel bölümden meydana gelir ve bu bölümler de birbirini destekleyici biçimde hazırlanır.

Milli Eğitimin Temel Kanununun 40. maddesine göre, Yaygın eğitimin amaç ve görevleri, Milli Eğitimin genel amaçlarına uygun olarak;

- Okuma yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkanları hazırlamak;
- Çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadi, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim imkanları hazırlamak;
- Milli kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı, benimsetici nitelikte eğitim yapmak;
- Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak; iktisadi gücün artırılması için gerekli beslenme ve sağlıklı yaşama şekil usullerini benimsetmek;
- Boş zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırma;
- Kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak ekonomimizin gelişmesi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslekleri edinmelerini sağlayıcı imkanlar hazırlamak;
- Çeşitli mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktır.

4.1.5. Azerbaycan ve Türkiye Genel Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması

- Her iki ülkede ilkökul eğitimi 4 yıl sürmektedir. Azerbaycan'da kademeli eğitim 4 yıl + 5yıl + 2 yıl iken Türkiye'de 4+4+4 sistemi uygulanmaktadır.
- Azerbaycan'da lise eğitimi 2 yıl iken Türkiye'de 4 yıl olarak uygulanmaktadır. Yükseköğretim için mecburi eğitim Azerbaycan'da 11 yıl iken Türkiye'de 12 yıl sürmektedir. İki ülke arasında kademeli eğitim süreleri karşılaştırıldığında eğitim süresinin Azerbaycan'da daha az olduğu görülmektedir. Bunun sebebi de Azerbaycan'ın hala bazı alanlarda SSCB sistemini kullanmakta olmasıdır.

- Azerbaycan'da ilkokula başlama yaşı çocukların Eylül veya okula gideceği yılın Aralık ayına kadar 6 yaşını bitirmiş olması gerekirken Türkiye'de bu yaş sınırı 5'tir.
- Azerbaycan'da ilkokul, ortaokul ve liselerde (devlet) Azerbaycan Türkçesi ve Rusça iken, Türkiye'de bu kurumlarda eğitim dili sadece Türkçedir.
- Azerbaycan'da ilkokul, ortaokul ve liselerde ders ve dönem değerlendirmesi SSCB'den kalan sistem olan 5 puanlık sistem üzerinden yapılırken, Türkiye'de ise 100 puanlık sistem üzerinden yapılmaktadır.
- Azerbaycan'da eğitim programlarının değerlendirilmesi, tüzük ve yönetmenlikler ile Azerbaycan Milli Eğitim Bakanlığının yanı sıra okullar tarafından da yapılırken, Türkiye'de ise program değerlendirmelerinden MEB ve Milli Eğitim adına müfettişler sorumludur.
- Her iki ülkede devlet okullarında ders kitapları devlet tarafından karşılanmaktadır ve devlet okullarında eğitim ücretsizdir.
- Azerbaycan'da öğretim yılı yaklaşık 155-160 gün iken, Türkiye'de en fazla 180 gündür. Azerbaycan'da öğretim gününün az olmasının sebebi devlet bayramları ve ara tatillerin Türkiye'dekine göre daha uzun olmasıdır.
- Azerbaycan'da temel eğitimin son sınıfı olan 9. sınıfın sonunda öğrencilerin mezun olabilmeleri veya lise sınıfına geçebilmeleri için devlet final sınavına girmeleri gerekmektedir. Bu sınavlar öğrencilere okullarında yapılırken, Türkiye'de sınav ÖSYM tarafından uygulanmaktadır. İleride Azerbaycan'da sınavın DİM tarafından yapılması beklenmektedir.
- Genel eğitim ders içeriğine bakıldığında Azerbaycan'da din ile ilgili ders bulunmazken, Türkiye'de ders müfredatında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri bulunmaktadır. Azerbaycan'da din ile ilgili Hayat Bilgisi derslerinin içinde kısa olarak Kuran, Muhammed peygamberin hayatı gibi dersleri verilmektedir.
- Yükseköğretimde eğitim sürecini değerlendirmek için Azerbaycan'da çoklu 100 puanlık sistem kullanılırken, Türkiye'de 4.00 puanlık sistem kullanılmaktadır.

- Her iki ülkede üniversiteye giriş sınavları merkezi test usulü ile yapılmaktadır.
- Her iki ülkede yüksek lisans programları 2 yıl sürmektedir. Azerbaycan'da adayların yüksek lisans programını kazanmaları için DİM tarafından yapılan iki aşamalı sınavdan başarılı olmaları gerekmektedir. Türkiye'de ise yüksek lisans için ALES sınav puanı, yabancı dil puanı ile yazılı/sözlü mülakatlardan başarılı olmak gerekmektedir.
- Yüksek Lisans sınavında Azerbaycan'da ilk aşamada mantık, yabancı dil ve teknoloji bilgileri sorulurken, ikinci aşamada öğrencinin uzman alan bilgisi test edilmektedir. Türkiye'de ise ALES sınavı Sayısal ve Sözel olarak iki başlık altında ve tek oturumda yapılmaktadır.
- Azerbaycan Devlet Üniversitelerinde eğitim ücretsiz (devlet siparişi) ve ücretli iken Türkiye'de devlet üniversitelerinde eğitim Türk vatandaşları için ücretsizdir.

4.2. Azerbaycan ve Türkiye Eğitim Sistemlerinin Amaçları ve İki Ülke Arasındaki Eğitim İlişkileri.

4.2.1. Azerbaycan Eğitim Sisteminin Amaçları

Azerbaycan Eğitim Kanununun 4. maddesinde eğitimin amaçları şu şekilde ifade edilmiştir (ARTN, 2009):

- Azerbaycan Devleti karşısında kendi sorumluluğunu idrak eden, milli geleneklere, demokratik ilkelere, insan haklarına ve özgürlüklerine saygı gösteren, vatanseverlik ve Azerbaycanlılık ideallerine sadık olan, bağımsız ve yaratıcı düşünen vatandaşlar ve şahsiyetler yetiştirmek;
- Milli, manevi ve evrensel değerleri koruyan ve geliştiren, geniş bir dünya görüşüne sahip, girişimci ve yeniliklere açık, teorik ve pratik bilgilere sahip, çağdaş, düşünceli ve rekabet yetenekli uzman olacak kişileri hazırlamak;
- Sürekli kendini geliştirme için sistematik bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazandırılması ve uzmanlığın her zaman artırılması sağlanarak, öğrencileri sosyal hayata ve iş hayatına hazırlamak.

Azerbaycan eğitim sisteminin genel özellikleri Azerbaycan Anayasası'nın 42. maddesinde yer alan ifadelerle göre aşağıdaki genel özellikleri içerir (Azerbaijan, 1995);

- I. Her vatandaşın eğitim alma hakkı vardır.
- II. Devlet; parasız, zorunlu ilköğretim alma hakkı sağlar
- III. Eğitim sistemi devletin kontrolü altındadır.
- IV. Devlet özel yetenekli kişilerin maddi olanaklarına bakılmaksızın eğitimlerine devam etmelerini sağlar.
- V. Devlet, eğitimin asgari standartlarını belirler.

Azerbaycan eğitim dili Azerbaycan Türkçesidir. Yalnız Azerbaycan Anayasasının 45. maddesine göre; ülke vatandaşlarının istediği dilde eğitim almasına ve araştırma yapmasına izin verilmektedir. Fakat bu devlet standartlarına uygun olmalı ve aynı zamanda bu kurumlarda Azerbaycan Dili ve Edebiyatı, Azerbaycan Tarihi ve Azerbaycan Coğrafyası derslerinin öğretilmesinin zorunlu olduğu belirtilmektedir (Mammadov, 2008).

Azerbaycan Eğitim Sisteminin temel ilkeleri, Azerbaycan Eğitim Kanununun 3. maddesinde şu şekilde sıralanmıştır (ARTN, 2009):

1. **Hümanistlik** – ulusal ve evrensel değerlerin tanınması, kişilik özgürlüğü, insanların sağlık ve güvenlik ilkelerine saygı göstermesini ifade eder.
2. **Demokratiklik** – Öğrencilerin özgür düşünme ruhunun geliştirilmesi, eğitimin devlet ve sosyal esaslar üzerine kurulması ve yönetilmesi, yetki ve özgürlüğünün genişletilmesi, eğitim kurumlarının özerkliğinin artırılmasını ifade eder.
3. **Birliktelik** – Tüm vatandaşların aynı koşullarda eğitim almasını ve eğitim hakkının sağlanmasını ifade eder.
4. **Millilik ve Laiklik** – Ulusal ve evrensel değerlerin ve onların arasında düşünce birlikteliğinin sağlanması esasında laik bir eğitim sisteminin yaratılması ve geliştirilmesini ifade eder.
5. **Kalite** – Eğitimin mevcut standartlarının, kurallara, sosyo-ekonomik taleplere, kişinin, toplumun ve devletin çıkarlarına uygun olmasını ifade eder.

6. **Verimlilik** – Eğitimin ve bilimsel yaratıcılığın her zaman geliştirilmesi, yararlı ve sonuca dönük modern yöntemlerle teşkil edilmesini ifade eder.
7. **Süreklilik** – Mevcut eğitim standartları, müfredat ve planlar dâhilinde, eğitimin birkaç seviyede sağlanması ve eğitimin hayat boyu devam etmesini ifade eder.
8. **Miras Bırakma** – Eğitim alanında elde edilen bilgi, beceri ve araştırmaların sonraki kuşaklara aktarılmasını ifade eder.
9. **Liberalleşme** – Eğitim alanında elde edilen eğitim faaliyetlerinin açıklığının genişletilmesini ifade eder.
10. **Entegrasyon** – Milli eğitim sisteminin dünya eğitim sistemine uyumlu hale getirilmesi ve uygun bir biçimde katılımının sağlanmasını ifade eder.

Azerbaycan Eğitim Sistemi 19 Haziran 2009 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren eğitim kanunu ile düzenlenmiştir (ARTN, 2009).

4.2.2. Türkiye Eğitim Sisteminin Amaçları

Türk Milli Eğitim Sistemi 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile düzenlenmiştir. Bu kanun 14 Haziran 1973 tarihinde kabul edilmiş, Türk Milli Eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde kapsar (Milli Eğitim Temel Kanunu). Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde Türk Milli Eğitiminin genel amacı Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir

dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

Milli Eğitim Temel Kanunu'nda eğitim sistemi 14 temel ilke üzerine inşa edilmiştir.

- 1) **Genellik ve Eşitlik** – Dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayrımı gözetilmeksizin eğitim kurumları herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye imtiyaz tanınmaz.
- 2) **Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları** – Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre milli eğitim hizmeti düzenlenir.
- 3) **Yöneltilme** – Bireyler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilebilir.
- 4) **Eğitim Hakkı** – İlköğretim eğitimi görmek her Türk vatandaşının hakkıdır. İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.
- 5) **Fırsat ve İmkân** – Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır. Maddi imkânlardan yoksun olan ama başarılı olan öğrencilere de en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır.
- 6) **Süreklilik** – Fertlerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır.

- 7) **Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği** – Eğitim sisteminin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Milli ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir.
- 8) **Demokrasi Eğitimi** – Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır, ancak eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikli günlük siyasi olay ve tartışmalarla karşılaşmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.
- 9) **Laiklik** – Türk milli eğitiminde Laiklik esastır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi, ilköğretim okulları ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.
- 10) **Bilimsellik** – Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir. Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır. Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar maddi ve manevi bakımından teşvik edilir ve desteklenir.
- 11) **Planlılık** – Milli eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim – insan gücü - istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir. Mesleklerin kademeleri ve her kademenin unvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tespit edilir ve her derece ve türdeki

örgün ve yaygın mesleki eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir. Eğitim kurumlarının yer, personel, bina, tesis ve ekleri, donatım, araç, gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlar önceden tespit edilir ve kurumların bu standartlara göre optimal büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi sağlanır.

12) **Karma Eğitim** – Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitimin türüne, imkân ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnızca kız veya yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir.

13) **Eğitim Kampüsleri ve Okul ile Ailenin İşbirliği** – Aynı alan içinde birden fazla örgün ve/veya yaygın eğitim kurumunun bir arada bulunması halinde eğitim kampüsü kurulabilir ve bunların ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere eğitim kampüsü yönetimi oluşturulabilir. Eğitim kampüsü bünyesindeki ortak açık alan, kantin, salon ve benzeri yerlerin işlettirilmesi veya işletilmesi kampüs yönetimince yerine getirilir. Bu şekilde elde edilen gelirler, kampüsün ortak giderlerinde kullanılır. Eğitim kampüslerinin kuruluşu, yönetiminin oluşumu, gelirlerinin harcanması ve denetlenmesi ile bu fıkrada belirtilen diğer hususlar Maliye Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığınca müştereken hazırlanan yönetmelikle düzenlenir.

14) **Her yerde Eğitim** – Milli eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır. Resmi, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Milli Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Milli Eğitim Bakanlığının denetimine tabidir.

4.2.3. Azerbaycan ve Türkiye arasında olan Eğitim İlişkileri.

Azerbaycan ve Türkiye arasında olan kardeşlik bağı geçmişe dayanmaktadır. Yakın tarihe baktığımızda iki ülkenin hemen hemen her alanda bir birilerine destek verdikleri görülmektedir.

Öyle ki, 1918 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti kendi bağımsızlığını ilan ettiğinde ülkede en büyük sorunlardan birisi de öğretmen ihtiyacının olması idi. Cumhuriyetin kurucusu M. E. Rasulzade bu ihtiyacı karşılamak için Osmanlı

Türkiye'sinden öğretmenler davet etti. Bunlarla beraber 1918 senesinde Nuri Paşanın ordusundan da daha sonra Azerbaycan'da, özellikle Bakü'de kalıp öğretmenlik faaliyetine devam eden ordu mensupları oldu. Ayrıca, TİKA (1995) verilerine göre 1917-1919 yılları arasında Türkiye'den Azerbaycan'a 300'den fazla öğretmen gelmişti.

Kurtuluş savaşı döneminde ise Atatürk ile dönemin Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti (ASSC) başkanı Neriman Nerimanov arasında da son derece güçlü bir kardeşlik bağı vardı. Bu savaş boyunca Azerbaycan, Türkiye'ye talep edilmediği halde petrol ürünleri yardımında bulunmuş, 1921 yılına gelindiğinde ise devlet kasasında hiç para kalmamış ve Mustafa Kemal Paşa borç istemek için Nerimanov'a bir mektup yazmıştır. Nerimanov mektubu okur okumaz Ankara hükümetine 500 kg altın göndermiş, daha sonra Rusya hükümetinden (SSCB) aldığı 10.000.000 altın rubleyi ilave etmiştir. Bu yardımların savaş halinde olan Türkiye'ye önemli katkıları olmuştur. Nerimanov, Atatürk'ün yazdığı mektuba ise cevap olarak şöyle yazmıştır (Avşar, 2007):

“Paşam, Türk Milletinin bir geleneği vardır; kardeş kardeşe borç vermez. Kardeş her zaman kardeşin elinden tutar. Bizler kardeşiz. Her zaman ve her durumda elimizden geldiği kadarı ile bir-birimizin elinden tutacağız. 1918 yılında sizler bize her konuda destek olarak bizleri mutlak bir ölümden kurtardınız. Bu gün de bizler sizlerin kardeşi olarak elimizden geldiği kadarı ile sizlerin elinden tutmaya çalışacağız. Bu gün sizin için yapmak istediklerimiz, bir kardeşin kendi kardeşi için yapmak istediklerinden başka bir şey değildir.”

Eğitim alanında yapılan bir başka örnek ise 1991 yılında bağımsızlığını kazanan Azerbaycan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında 3 Mayıs 1992 yılında imzalanan eğitim işbirliği anlaşmasıdır (Büyükbaş, 2017, s. 13). Bu anlaşma aynı yıl Türkiye Büyük Millet Meclisinde (TBMM) kanunlaştırılmıştır. Bakü'de imzalanan anlaşmaya göre iki ülke arasında eğitim, öğretim, uzmanlık hizmetleri, teknik ve bilimsel işbirliği yapılmıştır. Anlaşma daha sonra her iki ülkenin Resmi Gazetelerinde yayınlanmıştır. Anlaşmada şu maddelere yer verilmiştir (T.C Resmi Gazete, 1992):

1. Değişik düzeylerden, kurumlardan ve branşlardan gelen eğitilen personelin karşılıklılık esasına göre mesleki öğretim ve eğitimlerinin geliştirilmesi,
2. Eğitici, öğretmen, yönetici ve bilimsel araştırma yapan kişilerin konuk eğitici, öğretmen, danışman veya araştırmacı düzeyinde karşılıklı temas, görüşme ve ziyaretler yapılması,
3. Tarafların aynı düzeydeki eğitim ve öğretim kurumlarının mezunları, araştırmacılar, öğretmen, danışman ve uzmanlarının, diğer ülkedeki seminerlere, toplantılara ve konferanslara katılmalarını ve ilgili kurumları ziyaretlerini sağlayacak önemlerin alınması ve teşvik edilmesi,
4. Tarafların eğitilen personele ülkesindeki araştırma ve inceleme izlemelerini ve üstlenmelerini sağlayacak burslar verilmesi,
5. Bilim, eğitim, öğretim, uzmanlık ve danışmanlık alanlarında taraflara yarar sağlayan deneyimlerin ve bu alandaki sorunları incelemek isteyen heyetlerin değişiminin sağlanmasıdır;

Bu anlaşmanın kabulünden sonra her iki ülke tarafından çok hızlı bir işbirliği gerçekleşmiştir. Örnek olarak, büyük öğrenci değişim projesi ile, Azerbaycan sınırları içinde Türkiye’den açılan birçok okul gösterilebilir. 1992 yılında Bakü’de kurulan Bakü Türk Anadolu Lisesini bu örneklerdendir. Bakü Türk Anadolu Listesinde tamamen Türkiye Eğitim Müfredatı kullanılmaktadır.

Son yapılan gelişmelerden birisi de Azerbaycan Cumhurbaşkanı’nın 16 Kasım 2018 tarihinde aldığı, “Azerbaycan Cumhuriyeti’nde 2019-2023 yılları arasında Yükseköğretim sisteminin uluslararası rekabet edebilirliğini artırılması konulu Devlet Programı” kararnamesidir. Programın ana amacı, Azerbaycan yükseköğretim sisteminin uluslararası ikili diploma programları ile modern bilimsel başarılar, yenilikçi eğitim teknolojileri ve Azerbaycan yükseköğretim sisteminin içerik ve kalite göstergelerinin modernizasyonu yoluyla ülkenin yeni nesil uzmanlarını yükseltmektir. (Prezident, 2018). Bu alanda ilk adımı ise Azerbaycan Devlet Agram¹⁴ Üniversitesi (ADAU) atmıştır. ADAU Rektörü ve üniversite yetkilileri 27-29 Ocak 2019 tarihleri arasında Ege Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Necdet Budak ve Ziraat Fakültesi Dekanlığı ile ikili

¹⁴ Tarım

diplomanın (Double Degree) verilmesi ile görüşmeler başlamıştır. ADAU, yetkililerin yaptığı açıklamaya göre, anlaşma sağlandıktan sonra Ziraat Fakültesi bölümünde tamamen Ege Üniversitesi'nin aynı bölüm için olan müfredatının kullanılacağı ve aynı zamanda başarılı olan öğrencilerin devlet hesabına Ege Üniversitesinde dönemlik veya yıllık olarak eğitim alabilecekleri ve mezun olduklarında hem Ege Üniversitesi hem de ADAU'nun diploma ve transkriptleri ile mezun olacakları belirtilmiştir.

4.2.4. Azerbaycan ve Türkiye Karşılaştırılması

- Azerbaycan ve Türkiye eğitim sistem amaçlarını karşılaştırdığımızda her iki ülkenin aynı amaçlar doğrultusunda yapılandırıldığını görmekteyiz. Bunun en büyük sebebi 1992 yılında Azerbaycan Cumhuriyetinin ilk eğitim kanunu imzalandığında kardeş ülke Türkiye'yi örnek alması olmuştur.
- Azerbaycan'da eğitim dili Azerbaycan Türkçesi olmakla beraber azınlık olan halkların da dilinde eğitim verilmektedir. Bu durumda Azerbaycan Türkçesi ve Edebiyatı, Azerbaycan Tarihi ve Coğrafyası derslerinin verilmesi zorunluluğu vardır. Türkiye'de ise eğitim dili sadece Türkçe'dir.
- Azerbaycan uzun zaman SSCB esareti altında kaldıktan sonra yeniden bağımsızlığını kazandığında eğitim alanında yardım aldığı ilk ülke Türkiye olmuştur.
- Ülkelerin temel ilkelerine baktığımız zaman Azerbaycan'da eğitim sisteminin 10 temel ilkesi var iken Türkiye'de eğitim sisteminde 14 temel ilke olduğu görülmektedir. Türkiye'de var olan temel ilkelerin en dikkat çekenleri ise laiklik, eğitim kampüsleri, okul aile işbirliği ve her yerde eğitimidir ilkesidir.
- Her iki ülke zor duruma düştüğünde birbirlerine yardım ve desteklerini esirgememişlerdir.
- 16 Kasım 2018 tarihinde Azerbaycan Cumhuriyeti tarafından yayınlanan kararname ile birçok alanda Azerbaycan ve Türk Üniversiteleri arasında iş birliği olanaklarının değerlendirilmesi kararlaştırılmıştır.

4.3. Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Kurumları Düzey ve Eğitim Modelleri

4.3.1. Azerbaycan’da Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Kurumları Düzey ve Eğitim Modelleri

Dünya ülkelerinin refah ve gelişmişlik düzeyi ile verilen eğitimin düzeyinin öğretmenlik mesleğinin niteliği ile doğrudan ilişkisi vardır. Toplumun kalkınmasında doğrudan etkisi olan eğitim sistemini ele aldığımızda, bu sistemin başarısını, eğitim programları, eğitim uzmanları, fiziksel ve finansal kaynaklar, eğitim teknolojileri ve öğrencilerin nitelikleri belirler. Ancak tüm bu etkenlerin iyi değerlendirilmesi ise her şeyden önce öğretmenin yeteneğine bağlıdır. Eğitimin niteliği ve kalitesi bu yüzden öğretmenlerin niteliği ile doğru orantılıdır. Öğretmen, çocukların ve genç neslin manevi dünyasının ve bu kişilerin ilerdeki başarılarının mimarıdır. Bu yüzden eğitim kalitesinin artırılması için öğretmen yetiştirilmesi büyük önem arz etmektedir. Bundan dolayı, bir çok toplumda olduğu gibi Türk toplumlarında da öğretmenlere her zaman güven ve saygı duyulmuş, meslek ise kutsal bir meslek olarak görülmüştür.

Şişman’a (2000) göre öğretmenlik, özel uzmanlık bilgisi ile birlikte beceri gerektiren bir meslek aynı zamanda insan mühendisi, insan mimarı ve en önemlisi insanın kişiliğini oluşturan ve biçimlendiren bir sanattır. Bu meslek, özel uzmanlık bilgisi ve becerisi gerektiren bir meslek olarak kabul edildiği için bu meslekte olan insanlar, mesleğin talep ettiği sorumlulukları eksiksiz yerine getirmeleri ve bir çok yeterliklere sahip olmaları gerekmektedir. Örneğin, Gordon’a (2015) göre; öğretmen – öğrenci ilişkileri bozuk olursa ana – baba; ana – baba çocuk arasında çocuk ilişkileri bozuk olursa, öğretmen acı çeker. Bu ve buna benzer yeterliliklerin elde edilmesi için de meslek öncesinde öğretmen adaylarına özel bir eğitim verilmesi zorunludur.

Öğretmenlerin sahip olmaları gereken özellik ve yeterlikler tüm dünyada olduğu gibi hem Azerbaycan hem de Türkiye’de tartışılmaktadır. Bu yüzden öğretmen yetiştiren kurumlar öğretmen adaylarına kazandırılması gereken özellik ve yeterliklere göre programlarını sürekli güncelleştirmektedir. Aday, programdan mezun olup öğretmenlik hayatına başladıktan sonra aldığı eğitimle yetinmemeli çağına ve gününe göre kendisini geliştirmelidir.

Azerbaycan Cumhuriyeti öğretmenlik konusunda her zaman, Osmanlı döneminde Osmanlıyı, Türkiye Cumhuriyeti döneminde ise Türkiye'yi örnek almış ve Türkiye de bu konuda Azerbaycan'ı desteklemiştir. M. E. Resulzade tarafından 1918 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra Türkiye'den birçok öğretmen giderek Azerbaycan'daki soydaşlarına maarif ışığı yaymaya başlamışlardır. Türkiye'den öğretmen getirilmesi geleneği Çarlık döneminde de olup 1917 ve 1919 seneleri arasında 300 den fazla öğretmen Türkiye'den Azerbaycan'a gitmiştir.

1905 yılı Çarlık Rusya'sındaki devrim, eğitim alanında da kendini gösterdi. Devrimciler, halk eğitiminin idaresinin yerli nüfusa verilmesi, zorunlu eğitimin üç yıllık olması, erkeklerle birlikte kadınlara da eğitim hakkının verilmesi, eğitimin bölgesel olarak her milletin kendi ana dilinde sunulması, kamu öğretmenlerinin mali durumlarının iyileştirilmesi gibi taleplerde bulunmuştur. Bu olayların oluşu ve ayrıca Rusya'daki müslümanların bu yıllar içerisinde I. ve II. kongrelerini gerçekleştirmesi, Azerbaycan Türk öğretmenlerinin bir toplum olarak birleşmesine, ücretsiz eğitim, öğretmen seminerlerinin yapılması gibi taleplerini ortaya koymak için zemin yarattı. Bunun sonucu olarak 15 Ağustos 1906 yılında Azerbaycan Öğretmenlerinin I. Kongresi gerçekleştirildi. Kongrede üzerinde durulan en önemli konu Türkçe eğitim olmuştur. Sonuncusu 28 Kasım 2018 tarihinde Bakü'de gerçekleştirilen XV. Azerbaycan Öğretmenlerinin Kongresi bir önceki kongre (Aralık 2013) sonrası yapılmış eğitim sisteminde uygulanan önlemler ve reformlar tartışılmıştır.

1920 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti dağıldıktan sonra Azerbaycan'da Türkçe eğitim ve öğretim vermeyi bilen öğretmenlere çok büyük ihtiyaç doğmuştur. Bu yüzden 16 Ekim 1920 yılında ASSC kararı ile kadın ve erkek olmak üzere Pedagoji Yaz Kursları açılmıştır. 3 yıllık kısa zaman diliminde kurslardan 2365 öğretmen mezun oldu, bunların 179'u kadındı. Bu öğretmenlerin, okullardaki milli öğretmen kadroları ile temin olunmasında kuşkusuz rolü oldu. Ancak yaz kurslarının kısa dönemlik olması, kurstan mezun olan öğretmenlerin pedagoji yeterliliklerinin çok düşük olmasına sebep oldu. Geçici çözüm olarak yürütülen bu proje daha sonra kaldırıldı. 1921 yılında ise ADPU kuruldu. Öğretmenlik eğitimi (üniversite) 3 yıl, yıllık olarak eğitim süresi ise 40 hafta oldu (Mərdanov, 2011, ss. 212-213).

Günümüzdeki Azerbaycan'da öğretmen yetiştirme; pedagoji yüksekokulları, pedagoji üniversiteleri ve fakülteleri ve öğretmen enstitülerinde gerçekleştirilmektedir. Eğitim veya Pedagoji fakülteleri ile üniversitelerinin birçoğunda sınıf öğretmenliği bölümü mevcuttur. Öğretmen yetiştirme alanında en çok bilinen üniversiteler ise Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi (ADPU), Azerbaycan Devlet Müallimler Üniversitesi (ADMU), Hazar Üniversitesi (Vakıf) ve Bakü Slavyan Üniversiteleridir (BSU). Bakü Slavyan Üniversitesinde eğitim aynı zamanda Rusça olup, Rus dilli devlet okullarına öğretmen yetiştirmektedir.

Azerbaycan'da üniversitelerle birlikte yüksek okullarda da öğretmenlik eğitimi verilmektedir. Pedagoji yüksek okulları 9. veya 11.sınıftan öğrenci almaktadır. 9. sınıftan sonra alınan öğrenciler 4 yıl, 11. sınıftan sonra alınan öğrenciler ise 2 yıl eğitim görmektedirler. Pedagoji yüksek okulları genel olarak daha fazla öğretmen ihtiyacı olan okul öncesi ve ilkökula yönelik öğretmen yetiştirmektedir (Mammadov, 2008, s. 95). Üniversitelerde ise Eyani bölümlerde eğitim 4 yıl, Qiyabi bölümlerde ise 5 yıldır.

Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanınının 26 Kasım 2015 tarihinde yayınladığı kararname ile Azerbaycan Devlet Müellimler Üniversitesi'nin (ADMU) bir çok şubesi, ADPU'nin nezdine geçmiştir (ARTN, 2015)

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde öğretmen atamaları sınav ile yapılmaktadır. İhtiyaç duyulan branşlar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilan edilmekte olup öğretmen alımı merkezi test sınavı ile yapılmaktadır. Sınav sonucunda başarılı olan öğretmen adayları mülakata alınmakta ve mülakatta da başarı gösteren adaylar öğretmen olarak atanmaktadır (Dündar, 2016, s. 38).

2017-2018 eğitim yılı için ADİK verilerine göre Azerbaycan'da toplam 4438 genel eğitim kurumu bulunmaktadır. Bu kurumlarda, toplam 1.419.332 öğrenci genel eğitim (632.539 öğrenci ilkökulda, 620.108 öğrenci genel orta eğitimde ve 166.685 öğrenci tam orta eğitimde olmak üzere) eğitim görmektedir. Genel eğitim kurumlarında toplamda 155.786 öğretmen görev yapmaktadır (ADİK, 2018).

4.3.2. Türkiye’de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Kurumları Düzey ve Eğitim Modelleri

Türkiye tarihine baktığımızda ilk sistemli öğretmen yetiştirme çalışmalarının Osmanlı dönemi – 1848’de açılan “Darümuallimin-i Rüşdi”yeye (Akyüz Y. , 2015) dayandığı görülmektedir. Bu okulun amacı erkek çocuklara yönelik, ilk eğitime öğretmen yetiştirmektir. “Darümuallimin-i Rüşdi”yi 1870’de açılan ve kız çocuklarına yönelik kız öğretmen okulları izlemiştir.

Türkiye Cumhuriyeti’nde öğretmenlik mesleği ve öğretmen yetiştirme kurumları altın çağını Cumhuriyetin ilanından (1923) sonra yaşıyordu. Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk öğretmenlik mesleğine oldukça fazla önem veriyordu. Öğretmenlere;

“Cumhuriyet, sizden fikri hür ve irfanı hür nesiller yetiştirmenizi bekliyor.”

derken, öğretmenlere verdiği önemi gayet net ve açık bir şekilde anlatıyordu. 14 Ekim 1925 yılında İzmir Erkek Öğretmen okulunda yaptığı konuşmada ise şöyle söylemiştir;

“Ulusları kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir. Öğretmeden, eğitimciden yoksun bir ulus, henüz ulus adını almak yeteneğini kazanamamıştır. Ona, sıradan bir kitle denir, ulus denmez. Bir kitle ulus olabilmek için mutlaka eğitimcilere, öğretmenlere muhtaçtır. Onlardır ki, bir toplumu gerçek bir ulus durumuna koyarlar”

Osmanlı döneminden sonra varolan okulların görevlerini Köy Enstitüleri, 1953 yılından itibaren ilk öğretmen okulları üstlenmiştir. 1973 yılından sonra ise iki yıllık eğitim enstitülerinde ilk eğitim öğretmenlerinin yetiştirildiği görülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti’nde 6 Kasım 1981’de 2547 sayılı Yükseköğretim kanununun 43. maddesine göre öğretmen yetiştiren kurumlar üniversiteye verilmiştir.

Sınıf Öğretmeni yetiştirme görevi ise 1992 tarihinden itibaren eğitim fakülteleri bünyesinde oluşturulan sınıf öğretmenliği bölümlerine verilmiştir. Bununla birlikte

okulöncesi ve orta eğitimde görev yapacak öğretmenler de eğitim fakültesinin ilgili bölümlerinde yetiştirilmektedir.

Türkiye’de eğitim fakültesinden mezun olan sınıf öğretmenleri atanmaları için ilk olarak devletin yapmış olduğu Kamu Personeli Seçme Sınavı’ndan (KPSS) yeterli puan alması, sınav sonrası yapılan sözlü mülakattan da başarılı olması gerekmektedir. Her iki prosedürden başarılı olan öğretmen adaylarının sözleşmeli öğretmen olarak atamaları yapılmaktadır.

Ücretli öğretmenlik için her hangi bir kriter aranmamaktadır. Pedagojik formasyonu olan kişiler öğretmenlik yapabilmektedirler.

2017-2018 yılı Milli Eğitim İstatistiklerine göre Türkiye’de toplam 43.712 ilköğretim okulu (24.967 ilkokul, 18.745 ortaokul olmak üzere) bulunmaktadır. Bu ilköğretim okullarında; toplam 5.463.252 erkek (2.621.732 erkek öğrenci ilkokulda, 2.841.520 erkek öğrenci ortaokulda olmak üzere) ve 5.231.481 kız öğrenci (2.482.867 kız öğrenci ilkokulda, 2.748.614 kız öğrenci ortaokulda olmak üzere) eğitim görmektedir. İlköğretim okullarında toplam 258.613 erkek öğretmen (113.080 erkek öğretmen ilkokul, 144.813 erkek öğretmen ortaokulda olmak üzere) ve 379.133 kadın öğretmen (184.096 kadın öğretmen ilkokul, 195.037 kadın öğretmen ortaokulda olmak üzere) görev yapmaktadırlar (MEB, Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2017-2018, 2018).

4.3.3. Azerbaycan ve Türkiye Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Kurumları Düzey ve Eğitim Modellerinin Karşılaştırılması

- Azerbaycan’da sınıf öğretmenliği eğitimi pedagoji yüksekokullarında ve lisans düzeyinde de uygulanırken, Türkiye’de sadece yükseköğretim kurumlarında lisans düzeyinde verilmektedir.
- Azerbaycan’da pedagoji yüksekokullarında sınıf öğretmenliği eğitimi 2-4 yıl arasında değişirken, Türkiye’de sadece 4 yıllık lisans düzeyinde eğitim verilmektedir.
- Azerbaycan’da lisans düzeyinde olan öğretmenlik eğitimi örgün (eyani) 4 yıl, yaygın (qiyabi) 5 yıl iken, Türkiye’de sadece 4 yıllık örgün eğitim modeli mevcuttur.

- Öğretmenlik alanında hem Azerbaycan hem de Türkiye’de lisans eğitiminden sonra Yüksek lisans (Azerbaycan’da Magistratura) programları mevcut olup bu program 2 yıl sürmektedir.
- Her iki ülkede yüksek lisans programları 2 yıl sürmektedir. Azerbaycan’da adayların Yüksek Lisans programını kazanmaları için DİM tarafından yapılan iki aşamalı sınavdan başarılı olmaları gerekmektedir. Türkiye’de ise yüksek lisans için ALES sınav puanı, yabancı dil puanı ile yazılı/sözlü mülakatlardan başarılı olmak gerekmektedir.
- Azerbaycan’da yüksek lisans eğitiminin sonunda disertasiya – Tez verilmekte, Türkiye’de ise bu yüksek lisans Tezli ve Tezsiz olmak üzere ikiye ayrılmaktaydı. Sınıf öğretmenliği yüksek lisans programı ise sadece Tezli olarak yapılmaktadır.
- Her iki ülkede öğretmen atamaları Merkezi Test Sınavı ile yapılmakta ve sınav sonrasında bir mülakat vardır.
- Azerbaycan’da sınıf öğretmenlerinin üniversiteden mezun olmaları için ya diploma sınavına girmeleri yada tez savunmaları yapmaları gerekmektedir. Türkiye’de böyle bir şart aranmamaktadır.

4.4. Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarında İçerik, Kapsam ve Öğretim

4.4.1. Azerbaycan’da Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarında İçerik, Kapsam ve Öğretim.

Araştırmanın bu bölümünde Azerbaycan’ın Bakü şehrinde bulunan ADPU’nin Eğitim Fakültesindeki (İptidai Tahsil Fakültesi) 2018-2019 eğitim öğretim yılı Sınıf öğretmenliği lisans programı incelemiştir. Ayrıca ADPU Eğitim Fakültesi Sınıf öğretmenliği bölüm başkanı Prof. Farrukh Rustamov ve aynı eğitim öğretim yılında III. sınıf öğrencisi Leylakhanım Guliyeva ile açık uçlu görüşmeler yapılmıştır.

ADPU Azerbaycan tarihinde en köklü üniversitelerden biridir. 26 Ağustos 1921 yılında, dönemin Halk Komiserler başkanı olan Nariman Narimanov tarafından Azerbaycan Devlet Pedagoji Erkek Enstitüsü kurulması hakkında kararname imzalandı. Kararnamede (Mərdanov, 2011, s. 436):

“Ülkedeki işçi okulunun fikirlerini uygulayabilecek yüksek vasıflı eğitimciler hazırlamak için bu yılın 1 Eylülünden itibaren Bakü şehrinde “şura” okulları için Türkçe öğretmenler hazırlayan Azerbaycan Devlet Pedagoji Erkek Enstitüsü tesis edilsin. İşlemlere kararın yayınlanmasından hemen sonra başlatılsın”

ADPU Sınıf Öğretmenliği bölümüne kabul, Devlet Sınav Merkezi (DİM¹⁵) tarafından belirlenmiş kurallara göre yapılmaktadır. 2017-2018 eğitim yılına göre ADPU’da 1287 öğrenci eyani, 125 öğrenci qiyabi olarak Sınıf Öğretmenliği bölümünde eğitim görmektedir (ADPU, 2018).

ADPU Sınıf Öğretmenliği bölümünden mezun olmak için öğrencilerin 240 ECTS kredisi tamamlamaları gerekmektedir. Üniversitede öğrencilerin bilgi ve becerileri beş ve çok puanlı sisteme göre değerlendirilmektedir. Puanlamalar sınav, derse katılım ve ödev değerlendirilmesine göre yapılır (Məmmədova, 2010)¹⁶.

Azerbaycan Devlet Eğitim Bakanlığının (ADTN) 11 Eylül 2008 tarihli kararına göre öğrencilerin dersin öğretilmesinde kazandığı bilgi ve beceri şu şekilde puanlanmaktadır (ARTN, 2008);

- Derslere Devam – 10 Puan;
- Laboratuvar çalışmaları – 10 Puan
- Projenin yazılması ve savunması – 10 Puan
- Seminer – 20 puan. (Dersle ilgili her hangi bir seminer yoksa, buraya ayrılan puanlardan 10 puan Laboratuvar çalışmalarına ve 10 puan da projelerin yazılması ve savunmasına ilave edilmektedir.
- Dönem sonu Final Sınavı – 50 Puan.

Dönem sonunda öğrencilerin bilgi ve becerileri son toplanan puan sayısına göre değerlendirilir.

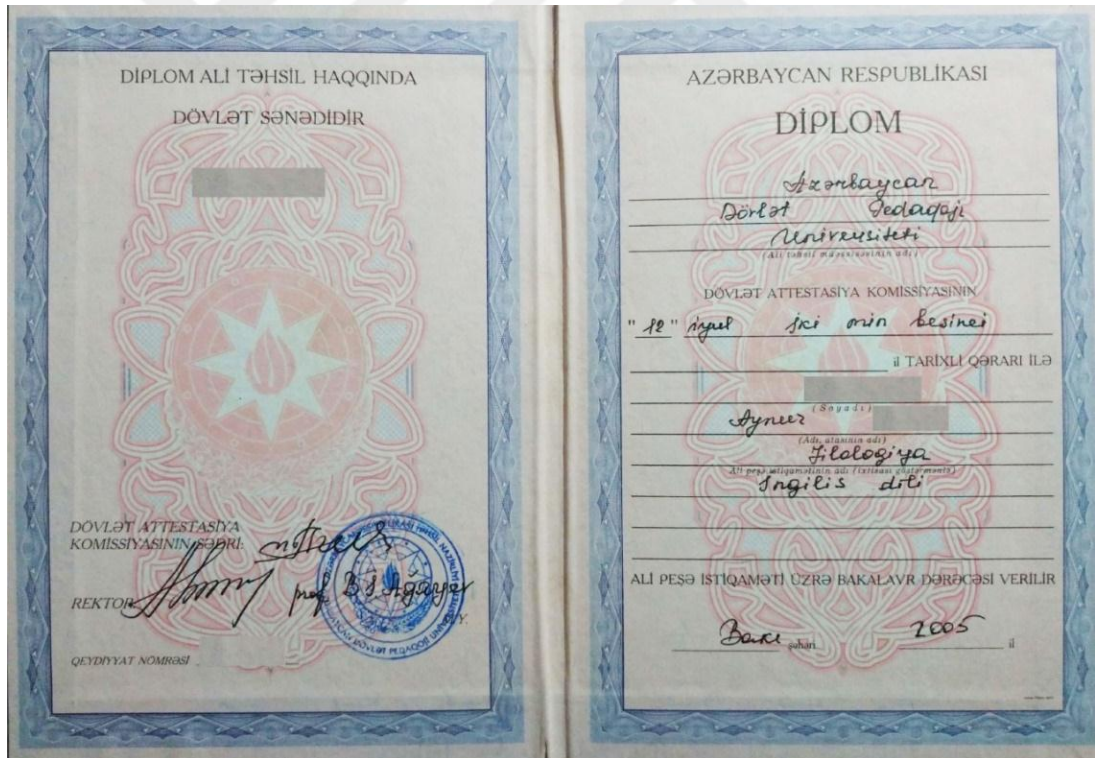
- 51 > - Qaldı – Başarısız; - F
- 51-60 – Məqbul – Muaf - E

¹⁵ Devlet İmtahan Merkezi

¹⁶ Bu kaynağa ait ayrıntılı bilgiler internet ortamında elde edilmediğinden derginin Ankara ilinde bulunan genel merkezi aranarak dergiye ait ayrıntılı bilgiler yetkililerden tarafından telefonla görüşülüp elde edilerek kaynakçaya eklenmiştir.

- 61-70 – Kafi – Başarılı - D
- 71-80 – Yaxşı – İyi - C
- 81-90 – Əla – Çok İyi - B
- 91-100 – Mükəmməl – Mükəmmel - A

ADPU sınıf öğretmenliği bölümünden mezun olanlara lisans diploması (Şekil 4) ve diploma ilavesi (Şekil 5 ve 6) verilmektedir. Diploma ilavesinde öğrencinin 4 yıllık eğitimi, boyunca gördüğü derslerin listesi, derslerin saati ve sınavlardan aldığı puanlar sözlü olarak yazılmaktadır¹⁷. Eğitim gördüğü derslerin en az %75'den “5-çok iyi”, diğerlerinden “4-iyi” derecesi alan ve devlet sınavından veya tezinden “çok iyi” puan alan mezunlara “Onur Diploması”¹⁸ verilmektedir. Puanlama 5 puanlık sistem üzerinden yapılmaktadır.

Şekil 4. ADPU universitesinden mezun olan öğretmen adaylarına verilen Diploma.

¹⁷ Transcript değildir

¹⁸ Ferqlenme Diploması

Şəkil 5. ADPU universitetindən mezun olan öğretmen adaylarına verilen Diploma İlavesi (Ön Yüz).

Fənnin adı	Saatların miqdarı		Yekun qiyməti
	ümumi	auditoriya	
1. Azərbaycan konstitusiyası	36 s		Yaxşı
2. Ümumi dilçilik	64 s		Yaxşı
3. Nitq praktikası	162 s		Kafi
4. Mülki müdafiə	50 s		Yaxşı
5. Tibbi biliklərin əsasları	114 s		Kafi
6. Azərbaycan tarixi	106 s		Kafi
7. Psixologiya	70 s		Kafi
8. Müasir Azərbaycan dili	60 s		Kafi
9. Praktik qrammatika	100 s		Kafi
10. Rus dili	110 s		Kafi
11. Praktik fonetika	140 s		Yaxşı
12. Nitq praktikası	314 s		Kafi
13. Xarici dil	70 s		Yaxşı
14. Müasir Azərbaycan dili	60 s		Kafi
15. Pedaqogika	70 s		Yaxşı
16. İnformatika	106 s		Kafi
17. Fəlsəfə	106 s		Yaxşı
18. Qərb fəlsəfəsi	100 s		Yaxşı
19. Praktik qrammatika	100 s		Əla
20. Leksikologiya	50 s		Yaxşı
SƏNƏDİN SONU			
21. Nitq praktikası		282 s	Kafi
22. Xarici dil		80 s	Kafi
23. Nitq praktikası		114 s	Kafi
24. Nəzəri qrammatika		74 s	Yaxşı
25. İxtisas dilinin təd. metodikası		70 s	Yaxşı
26. Nəzəri fonetika		34 s	Kafi
27. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi		50 s	Kafi
28. Dil tarixi		80 s	Kafi
29. Üslubiyat		64 s	Kafi
30. Sosiologiya-Politologiya		60 s	Kafi
31. İqtisadi nəzəriyyə		64 s	Kafi
32. Nitq praktikası		270 s	Yaxşı
33. Ölkə ədəbiyyatı		106 s	Kafi
34. Mülki müdafiə		50 s	Məqbul
35. Tibbi bilik. əsasları – döv. imt.		-	Kafi
36. Pedaqoji təcrübə – III kurs		-	Əla
37. Pedaqoji təcrübə – IV kurs		-	Kafi
Buraxılış (diplom) işinin müdafiəsi		-	Yaxşı
SƏNƏDİN SONU			

Şəkil 6. ADPU universitetindən mezun olan öğretmen adaylarına verilen Diploma İlavesi (Arka Yüz).

ADPU Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin toplam 240 ECTS kredilik derslerin dönemlere göre dağılımı ve içeriği ile amaçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 1. ADPU Sınıf Öğretmenliği Programı 1. Dönem Dersleri

Ders Adı	Ders Türü	Ders Saati	ECTS
Xarici Dil – Yabancı Dil – I ¹⁹	Zorunlu	60	5
Müəllim ixtisasına giriş – Öğretmenlik Bilimine Giriş (SF)	Zorunlu	45	4
Uşaq Anatomiyası və Fiziologiyası – Çocuk Anatomisi ve Fizyolojisi (SF ²⁰)	Zorunlu	60	6
Ana Dili – Azərbaycan Türkçesi – I	Zorunlu	90	7
Riyazyyatın İbtidai Kursunun nəzəri əsasları – I – İlköğretim Matematik Dersinin Teorik Temelleri – I	Zorunlu	30	6
Fəlsəfə - Felsefe (SF)	Zorunlu	20	2
Toplam		345	30

Xarici Dil – I (Yabancı Dil – I):

Yabancı dil olarak, İngilizce eğitimi verilmektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının minimum A1 seviyesine getirilmesi amaçlanmaktadır. İngilizce okuma, yazma, konuşma, dinleme ve gramer bilgileri öğretilmektedir.

Müəllimlik İxtisasına Giriş (Öğretmenlik Bilimine Giriş):

Dönem dersi olup sadece birinci dönemde verilmektedir. Pedagojik eğitim kurumlarında akademik becerilere, pedagojik yeteneklere ve özel kavramlara sahip öğretim elemanlarının hazırlanmasını hedeflemektedir. Bu bağlamda, yükseköğretim kurumlarında okutulan "Öğretmenlik Bilimine Giriş" dersinin amacı, ilköğretim okulu

¹⁹ 2015-2016 Eğitim yılından Yabancı Dil sadece olarak İngilizce verilmektedir. Bu tarihe kadar yabancı eğitim dili Rusça olmuştur.

²⁰ Semestr Fenni (SF) – Dönem dersi. Bu türlü dersler sadece ait olduğu dönemde verilmektedir.

öğretmenlerinin pedagojik çalışmalarında öğrenciler için olumlu motivasyon oluşturmaktır. Programda etkili öğretmenlik, öğretmenlik bilimi, okul ile öğretmen arasındaki ilişki ve öğretmenin davranışları ile örnek olmayı nasıl yapabileceği aktarılmaktadır.

Uşaq Anatomiyası və Fiziologiyası (Çocuk Anatomisi ve Fiziyojisi):

Çocuk Anatomisi ve Fiziyojisi ontogenezin²¹ erken evrelerinde büyüme ve gelişme sırasında organların yaşamsal süreçlerini, yaşları boyunca bu organların fonksiyonlarını inceler. Organizmanın gelişimi ve büyümesindeki yapısı ve işlevi, çocukların anatomisi ve fiziyojisi ile aktarılmaktadır.

Anadili – Azərbaycan Türkçesi – I:

Sınıf öğretmeni adaylarının anadil becerilerini, ağırlıklı olarak fonetik bilgi ve becerilerini etkili bir biçimde kullanabilmelerini amaçlar.

Riyazyyatın İbtidai Kursunun nəzəri əsasları – I (İlköğretim Matematik Dersinin Teorik Temelleri – I) :

Matematik biliminin temel kuralları, tarihi gelişimi gibi bilgiler aktarılmaktadır.

Felsefe:

Felsefe tarihinin gelişmesine odaklanır. Ağırlıklı olarak Rusya ve Batı Avrupa felsefesi üzerinde durmaktadır.

Tablo 2. ADPU Sınıf Öğretmenliği Programı 2. Dönem Dersleri

Ders Adı	Ders Türü	Ders Saati	ECTS
Azərbaycan Tarihi (SF)	Zorunlu	75	6
Xarici Dil II – Yabancı Dil II	Zorunlu	60	5
Psikoloji	Zorunlu	75	6
Riyazyyatın İbtidai Kursunun nəzəri əsasları – II – İlköğretim Matematik Dersinin Teorik Temelleri – II	Zorunlu	90	7
Ana Dili – Azərbaycan Türkçesi – II	Zorunlu	60	6
Toplam		360	30

²¹ Bireyoluş

Azerbaycan Tarihi:

M.Ö tarihlerden günümüze kadar Azerbaycan coğrafyasında yaşayan halklar ve Azerbaycan devletlerinin tarihi gelişimi hakkında bilgileri aktarmayı amaçlamaktadır.

Yabancı Dil – II:

Sınıf öğretmeni adaylarının minimum A2 seviyesine getirilmesi amaçlanmaktadır. İngilizce okuma, yazma, konuşma, dinleme ve gramer bilgileri öğretilmektedir.

Psikoloji:

Psikolojinin sınıf öğretmenliğindeki yerini, Psikolojinin ana aşamalarını, tarihi gelişimini, modern psikolojinin araştırma ilkelerini ve modern psikolojinin konusunu öğretir.

İlköğretim Matematik Dersinin Teorik Temelleri – II:

Matematik biliminin önemi matematik biliminden neyi öğrenmemiz gerektiğini, neden ve nasıl öğretilmesinin gerektiğini ve aynı zamanda matematik biliminin eğitim metotları aktarılmaktadır.

Anadili – Azerbaycan Türkçesi – II:

Sınıf öğretmeni adaylarının anadil becerilerini, sözlü ve yazılı doğru ve etkili bir biçimde kullanabilmelerini amaçlar.

Tablo 3. ADPU Sınıf Öğretmenliği Programı 3. Dönem Dersleri

Ders Adı	Ders Türü	Ders Saati	ECTS
Xarici Dil III – Yabancı Dil – III	Zorunlu	60	5
Orfoqrafiya ve orfoepiya – Orfografi ve Orfoepiya (SF)	Zorunlu	45	4
İqtisadiyyat – İktisat (SF)	Zorunlu	30	2
Ana Dili III – Azerbaycan Türkçesi – III	Zorunlu	90	7
Riyazyyatın İbtidai Kursunun nəzəri əsasları – III – İlköğretim Matematik Dersinin Teorik Temelleri – III	Zorunlu	90	7
Ümumi Pedagoji – Genel Pedagoji (Pedagojik Tarihi de Dahil)	Zorunlu	60	5
Toplam		375	30

Yabancı Dil – III:

Sınıf öğretmeni adaylarının İngilizcesinin minimum A2+ seviyesine getirilmesi ve aşağı-orta seviyede okuma ve konuşma amaçlanmaktadır.

Orfografi²² ve Orfoepiya²³

Bu dersin amacı, Azerbaycan Türkçesinin doğru ve akademik hecelenmesi, yazılması (orfografi) ve okunmasını (orfoepiya) öğrencilere aktarmaktır.

Ekonomi:

Ekonomi ve onun temel ilkeleri ile birlikte bu alanda olan kavramlar, yasalar, güncel ekonomik konular, yöntemi ile birlikte makro ve mikroekonomi arasında olan farkları da öğrencilere aktarmayı amaçlamaktadır.

Anadili – Azerbaycan Türkçesi – III:

Sınıf öğretmeni adaylarının dilbilgisi, dilbilgisinin nesnesi ve onun türleri ile beraber aynı zamanda üst düzeyde Anadilin morfolojisini ve türlerini etkili bir biçimde kullanabilmelerini amaçlar.

İlköğretim Matematik Dersinin Teorik Temelleri – III

İlköğretimde Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı'nın matematik dersinin müfredatının analizi, problem çözme yeteneği, kavramlar ve yöntemlerini kullandırmayı amaçlamaktadır.

Genel Pedagoji:

Yüksek pedagojik eğitim kurumlarındaki pedagoji konusu, gelecekteki öğretmenlerin eğitiminde özel bir yere sahiptir. Eğitim sistemi, süreci, sonucu ve değeri gibi öğrenilen pedagoji, yükseköğretim okullarında önemli bir konu olarak kabul edilen pedagojik psikolojik ve metodolojik eğitimin temelidir. Konunun öğretilmesi, nitelikli ve yetkin öğretim elemanlarının hazırlanmasında büyük öneme sahiptir. Dersin amacı, pedagojik sürecin en gerekli anlama ve düzenliliğinin yanı sıra, dünyadaki pedagojik yaklaşımları içeren örneklerin teorik ve pratik yönlerinin aktarılması yanı sıra, eğitim-yetiştirme deneyiminin genel bilgisini, mesleki becerilerini ve inovasyonların, yeniliklerin, teknolojilerin etkin kullanımını sağlamaktır. Yüksek nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesi ve teşvik edilmesi dersin diğer amaçlarından biridir.

²² Dilin düzgün yazılış formlarını öğreten sözlük. Azerbaycan Orfografi Sözlüğü

²³ Dilin düzgün ve akademik telaffuz belirleme sistemi

Pedagoji tarihi ile birlikte aynı zamanda pedagojik akımlar, genel pedagoji bilimi ve araştırma yöntemleri ve pedagojik sürecin aşamaları sınıf öğretmeni adaylarına aktarılmaktadır.

Tablo 4. ADPU Sınıf Öğretmenliği Programı 4. Dönem Dersleri

Ders Adı	Ders Türü	Ders Saati	ECTS
Xarici Dil IV – Yabancı Dil – IV	Zorunlu	60	5
İbtidai təhsil pedaqogikasi – İlköğretim Pedagojisi (SF)	Zorunlu	90	8
Nitq inkişafı üzrə işin metodikasi – Nutkun gelişimi için çalışma yöntemi	Zorunlu	45	5
Tahsilde İKT ²⁴	Zorunlu	75	4
İbtidai təhsil kurikulumu – İlköğretim Müfredatı (SF)	Zorunlu	60	4
Həndəsi anlayışlar – Geometrik algılar (SF)	Zorunlu	45	4
Toplam		375	30

Yabancı Dil – IV:

Sınıf öğretmeni adaylarının İngilizce seviyesini minimum B1 seviyesine getirilmesi ve orta seviyede okuma ve konuşma amaçlanmaktadır.

İlköğretim Pedagojisi:

Bu ders altında ilköğretim eğitiminin görevi, amacı, gelişiminin özellikleri pedagojik sürecin aşamaları ilkokulda kişiliğin gelişmesi ve ilerlemesi ile birlikte aynı zamanda öğrencilere ilkokulda eğitim motivasyonunun verilmesi ve incelikleri sınıf öğretmeni adaylarına aktarılması.

Nutkun (İfade) Gelişimi için Çalışma Yöntemi:

Bu dersin konusu dil ve anlatımdır. Onların benzer ve farklı özellikleri ile birlikte dil ve konuşmanın kavramsal konuları, dil kültürü ile anlatım kültürünün yönlerini öğretmektir.

²⁴ İnformasiya Kommunikasiya Texnologiyaları – Bilgi İletişim Teknolojileri

Tahsilde İKT:

Bu dersin amacı öğretmen adaylarına, bilgi ve iletişim teknolojisini, araçlarını uygulamalarını, günümüzde teknolojinin eğitime uygulanmasının önemini beyaz tahta kullanımını ve bunlarla beraber teknoloji sayesinde gelişen uzaktan eğitim ve onun teknolojilerini kavratmak ve aktarmaktır.

İlköğretim Müfredatı

Bu dersin temel amacı, ilköğretim öğretmen adaylarının ilköğretim müfredatını tanımları bunlara uyum sağlamaları somut adımlarla ve ezberlemeden müfredatta yer alan materyalleri kullanarak gereken sonuçları çıkararak anlamlı bir şekilde ulaşmasını sağlamaktır.

Geometrik Algılar;

Bu dersin temel amacı, sınıf öğretmeni adaylarına geometrik algıların ve figürlerin ilköğretim düzeyinde olan çocuklara aktarılma şekli ve düzeyini kavratmaktır.

Tablo 5. ADPU Sınıf Öğretmenliği Programı 5. Dönem Dersleri

Ders Adı	Ders Türü	Ders Saati	ECTS
Xarici Dil V – Yabancı Dil – V	Zorunlu	60	5
Nitq İnkisafi Medotikasi - Nutkun Geliştirme Yöntemi	Zorunlu	30	3
Uşaq Ədəbiyyatı – Çocuk Edebiyatı	Zorunlu	60	5
İKT (İnformasiya Telekommunikasiya Texnologiyaları) Medotikasi – BIT (Bilgi İletişim Teknolojileri) Yöntemi	Zorunlu	75	6
Tibbi Biliklərin Əsasları – Tıp Bilgisinin Temelleri	Zorunlu	105	8
Riyaziyyatın Təhsilində Çalışmalar – Matematik Eğitimi Çalışmaları (SF)	Zorunlu	30	3
Toplam		360	30

Yabancı Dil – V:

Sınıf öğretmeni adaylarının İngilizce seviyesini minimum B1+ seviyesine getirilmesi ve orta üst seviyede okuma ve konuşma amaçlanmaktadır.

Nutkun Geliştirme Meditasyonu:

Dersin amacı sınıf öğretmenlerinin Nutkunun geliştirilmesi ve sınıf karşısında konuşma kültürünün oluşturulmasıdır.

Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatının özellikleri, hedefleri, görevleri ve yaş özelliklerine göre dağılımı ile beraber dersin amacı özellikle Azerbaycan Çocuk edebiyatı eserlerinin kavratılmasında kullanılan yöntemlerin öğretilmesidir.

BIT Yöntemi:

Bilgi İletişim ve Teknoloji alanında olan son gelişmeler, bunların temel bilgilerini ve aynı zamanda bilgisayar destekli öğretim uygulamaları ile ilgili öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri sınıf öğretmenleri adaylarına kazandırmaktır.

Tıp Bilgisinin Temelleri:

İlk yardım ile birlikte ilkökul çağında olan çocukların sağlığı açısından sağlığın korunması ve geliştirilmesi bilgileri aktarılmaktadır.

Matematik Eğitim Çalışmaları:

Dersin amacı İlkokul müfredatında olan Matematik eğitimini sorgulayarak ve uygulamalı bir şekilde adaylara aktarmaktır.

Tablo 6. ADPU Sınıf Öğretmenliği Programı 6. Dönem Dersleri

Ders Adı	Ders Türü	Ders Saati	ECTS
Xarici Dil VI – Yabancı Dil – VI	Zorunlu	60	4
Ana Dilinin Tədrisi Metodikasi – I – Ana Dili Öğretme Yöntemleri – I	Zorunlu	60	5
Riyaziyyatın Tədrisi Metodikasi – I – Matematik Öğretme Yöntemleri – I	Zorunlu	60	5
Musiqinin tədrisi metodikasi – Müzik Öğretme Yöntemleri	Zorunlu	75	6
Təsviri incəsənətim tədrisi metodikasi – Güzəl Sanatlar Öğretme Yöntemleri	Zorunlu	75	6
Müasir pedaqoji texnologiyalar – Modern Pedagogik Texnologiyalar (SF)	Zorunlu	45	4
Toplam		375	30

Yabancı Dil – VI:

Sınıf öğretmeni adaylarının İngilizce seviyesini minimum B2 seviyesine getirilmesi ve üst seviyede okuma ve konuşma ile beraber gramer bilgilerini de tam olarak benimsetilmesini amaçlanmaktadır.

Anadili Öğretme Yöntemleri – I

Sınıf öğretmeni adaylarına Azərbaycan Türkçesinin öğrencilere kavratılmasında kullanılan yöntemleri öğretmektedir.

Matematik Öğretme Yöntemleri:

Dersin amacı çocuklara matematiğin sevdirmesi ve kavratılmasında kullanılan yöntemleri öğretmektir.

Müzik Öğretme Yöntemleri:

Öğretmen adaylarına Azərbaycan müzik tarihi ile birlikte müziğin çocuğun gelişimindeki rolü, önemini kavratmak, müzik hakkında da genel bilgileri

aktarmaktadır. Yanı sıra ilköğretim düzeyinde çocuk müzik aletleri ve onların kullanılması, notaların öğretilmesi üzerinde çalışmalar yapılmaktadır.

Güzel Sanatlar Öğretme Yöntemleri:

İlkokul kurumlarında var olan güzel sanatlar atölyelerinin kullanımı, öğrencilere güzel sanatlar ile ilgili çizim, heykeltıraşlık ve estetik eğitimin yaş aralığına göre nasıl aktarılabileceği ve bunlara göre çocukların özel yeteneklerinin nasıl ortaya çıkarılabileceği öğretilmektedir.

Modern Pedagojik Teknolojiler:

XX. yüzyıldan günümüze Pedagojik alanda kullanılan teknolojileri ve bunlar hakkında bilgi ve kullanımlarını, aynı zamanda proje yoluyla eğitim teknolojisini, pedagojik teknolojilerin sınıflandırılmasını ve sistemin geliştirilme yollarını öğretmektedir.

Tablo 7. ADPU Sınıf Öğretmenliği Programı 7. Dönem Dersleri

Ders Adı	Ders Türü	Ders Saati	ECTS
Ana Dilinin Tədrisi Metodikası – II – Ana Dili Öğretme Yöntemleri – II	Zorunlu	60	5
Riyaziyyatın Tədrisi Metodikası – II – Matematik Öğretme Yöntemleri – II	Zorunlu	60	5
Həyat Bilgisi və Onun Tədrisi Metodikası – Hayat Bilgisi ve Öğretme Yöntemleri	Zorunlu	90	8
Fiziki Tərbiyə (İdman) – Beden Eğitimi ve Öğretme Yöntemleri	Zorunlu	75	6
Texnologiya və Onun Tədrisi Metodikası – Teknoloji Öğretme Yöntemleri	Zorunlu	75	6
Toplam		360	30

Anadili Öğretme Yöntemleri – II

Sınıf öğretmeni adaylarına Azerbaycan Türkçesinin öğrencilere kavratılmasında kullanılan yöntemleri öğretmektedir.

Matematik Öğretme Yöntemleri – II:

İlkokulun genel yapısı ve matematik eğitiminde olan genel sorunlar, dersin türleri ve sınıflandırılması, sınıf haricinde matematik derslerinin önemi, ev ödevlerinde dikkat edilmesi gereken konular hakkında bilgi verilmektedir.

Hayat Bilgisi ve Öğretme Yöntemleri:

Dersin amacı hayat bilgisi dersinin önemini, canlı cansızlar arasındaki farkları, bitki ve hayvanlar âlemini, insan ve toplum, din, kültürümüz ve önemli bayramlarımız ve Azerbaycan halkının kültür hayatının ilkökul çağında olan çocuklara kavratılmasında kullanılan yöntemlerin öğretilmesidir.

Beden Eğitimi ve Öğretme Yöntemleri:

Öğretmen adaylarına Sağlık ile Beden eğitimi arasında olan ilişkiyi anlatmak, oyunun ve sporun önemini kavratmak, bazı spor alanlarının oyun kurallarını ve temel jimnastik duruşlarının ve hareketlerinin bilgilerini kazandırmaktır.

Teknoloji Öğretme Yöntemleri:

Dersin amacı öğretmen adaylarına ilkökul çağında olan öğrencilere teknolojinin önemini, kullanımını ve temel bilgilerini öğretme yöntemlerini kazandırmaktır.

Tablo 8. ADPU Sınıf Öğretmenliği Programı 8. Dönem Dersleri

Ders Adı	Ders Türü	Ders Saati	ECTS
Təcrübə - Staj	Zorunlu	14 Hafta	21
Yekun Dövlət Attestasiyası – Devlet Sınavı (Genel Final Sınav)	Zorunlu	9 Hafta	9
Toplam		23 Hafta	30

Staj:

Stajın amacı, öğretmen adaylarının eğitim yılı boyunca öğretmenlik ile ilgili kazanmış oldukları bilgileri 14 hafta boyunca okullarda bizzat eğitim ve öğretim faaliyetlerine katılarak deneyim elde etmelerini sağlamak ve öğretmenlik becerilerini geliştirmektir. Öğretmen adayları staj döneminde tam zamanlı olarak sınıf ortamında bulunmakta, okul ve sınıf ortamı ile tanışarak var olan müfredata göre o gün için ders programları ile sınıfın var olan hocasının yerine (hoca sınıftan çıkmamak şartı ile) ders verebilmektedir. Bu derste ayrıca sınıf öğretmeni adaylarından gözlemlerine göre günlük olarak rapor da istenmektedir. Aday ders programını verdiğinde ise sınıfın öğretmeni tarafından aday hakkında rapor istenmektedir ki, sonradan bu ders öğretmenin verdiği rapora ve adayın gözlem raporuna göre değerlendirilmektedir.

Devlet Sınavı (Yekûn Final Sınavı):

Lisans seviyesinde eğitim Devlet sınavı ile son bulur. Devlet sınavına girilmesi için öğretmen adaylarının 240 ECTS kredisini tamamlaması ve tüm derslerden başarılı veya muaf olmaları gerekmektedir. Yekun mezuniyet sınavının geçirilmesi ve kuralları Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmektedir. 2018-2019 eğitim-öğretim yılı da dahil olmak üzere her sene sınav test biçiminde yapılmakta olup sorular eğitim süresi boyunca ve ağırlıklı olarak pedagoji ve ders müfredatı üzerinden sorulmaktadır. 2019-2020 yılında itibaren sınavın yazılı olması beklenmektedir.

4.4.2. Türkiye’de Sınıf Öğretimi Yetiştirme Programlarında İçerik, Kapsam ve Öğretim

Araştırmanın bu kısmında Türkiye’nin İzmir şehrinde olan Ege Üniversitesi’nin Eğitim Fakültesindeki 2018-2019 eğitim öğretim yılı Sınıf Öğretmenliği lisans programı incelenmiştir.

Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi 1998 yılında kurulmuştur. Fakülte’de açılan ilk programlarından biri Sınıf Öğretmenliği programı olmuştur. Program ilk öğrencilerini 1999 yılında almaya başlamıştır.

Ege Üniversitesi Türkiye’nin köklü üniversitelerinden biri olmakla beraber Dünya Üniversite Sıralama Merkezi CWUR’un²⁵, 2018 verilerine göre dünyanın en iyi

²⁵ The Center for World University Rankings

1000 üniversitesi içinde 616 sırada (Türkiye genelinde bu listeye giren 13 üniversite arasında 4. sırada) yer almaktadır (CWUR, 2018).

Sınıf Öğretmenliği programından mezun olmak için öğrencilerin toplam 240 ECTS kredisi olan derslerin tamamını başarı ile bitirmeleri, aynı zamanda 4.00 puanlık sistem üzerinden en az 2.00 ağırlıklı not ortalamasına sahip olmaları gerekmektedir.

Ege Üniversitesi Sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin toplam 240 ECTS kredilik derslerinin dönemlere göre dağılımı ve içeriği aşağıda verilmiştir.

16 Mayıs 2018 tarihinde Yükseköğretim Kurulu (YÖK) koordinasyonunda güncellenen 25 öğretmenlik lisans programı, düzenlenen toplantıda kamuoyuna tanıtılmıştır. Değişen lisans programları sınıf öğretmenliği programını da kapsamıştır.

Yeni sınıf öğretmenliği lisans programları (bkz. EK), 2018-2019 öğretim yılından itibaren birinci sınıflardan başlayarak uygulanacak olup diğer sınıflardaki öğrenciler eğitimlerini başladıkları programlarla sürdürecektir. Yeni müfredat ile birlikte öğretmen yetiştiren kurumlar olan Eğitim Fakülteleri'nin dersleri üç ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar Meslek Bilgisi (MB) dersleri, Genel Kültür (GK) dersleri ve Alan Eğitim (AE) dersleridir. 25 programın tamamında seçmeli derslerin sayıları artırılmış ve %25 oranında yer verilerek Bologna sürecine uyum sağlanmıştır (YÖK, 2018).

Tablo 9. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı 1. Dönem Dersleri

Ders Adı	Ders Türü	Ders	Uygulama	ECTS
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi-I	Zorunlu	2	0	2
Bilgisayar – I	Zorunlu	2	2	4
Eğitim Bilimine Giriş	Zorunlu	3	0	4
Genel Biyoloji	Zorunlu	2	0	3
Temel Matematik – I	Zorunlu	2	0	4
Türkçe – I: Yazılı Anlatım	Zorunlu	2	0	3
Uygarlık Tarihi	Zorunlu	2	0	4
Üniversite Yaşamına Geçiş	Zorunlu	2	0	2
Yabancı Dil – I	Zorunlu	4	0	4
Toplam		21	2	30

Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi – I:

Bu dersin genel amacı; Öğrencilerini Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin değerlerini benimsemiş, evrensel ve çağdaş gelişmelere açık nesiller yetiştirmektir.

Bilgisayar – I:

Bu dersin amacı; öğrencilerin bilişim teknolojileri, yazılım ve donanım ile ilgili temel kavramlar, genel olarak işletim sistemleri, kelime işlemci programları, elektronik tabloları hakkında bilgi ve beceri kazandırmaktır.

Eğitim Bilimine Giriş:

Bu ders kapsamında öğrencilerin eğitimin önemini kavraması, eğitim uygulamalarına yön veren toplumsal dinamikler hakkında bilgi edinmesi, geleneksel ve modern eğitim uygulamaları arasındaki farkı kavraması, toplumsal bir sistem olarak okul kurumunu tanıması, öğretmenliğin önemini anlaması ve öğretmenlik mesleğinin tipik özellikleri hakkında bilgi edinmesi amaçlanmaktadır.

Genel Biyoloji:

Bu dersin konusu canlıları ve canlılık olaylarını incelemektir. Öğrenciler bu derste, canlı ve cansız arasındaki farklılıkları, canlıların çeşitliliğini, hayvanları, bitkileri, mikroorganizmaları, mantarları, canlıların yapısını, hücreleri, dokuları organları, sistemleri, insan vücudu ve sistemleri konularını öğrenirler. Bu ders öğrencilere kendilerini, çevrelerini, doğal kaynakların daha iyi kullanımını, hastalıklara engel olmayı, çevrenin korunması ve çevre kirliliğine engel olmayı öğretir.

Temel Matematik – I:

Dersin amacı, matematiksel düşünce kavramını kazandırmak, matematik alanında karşılaştığı problemleri analiz edebilmek ve problem çözme yeteneğini geliştirmek, kavramları keşfettirmek, matematik örüntülerini ifade etmelerini sağlamak, matematiksel ispat yöntemlerini kullanıdır.

Türkçe – I. Yazılı Anlatım:

Sınıf öğretmeni adaylarının, bütün bilişsel etkinliklerin temelini oluşturan anadil becerisini geliştirmelerini ve bunu yazılı olarak kullanmalarını sağlamaktır.

Uygarlık Tarihi:

Bu dersin temel amacı Uygarlıkla ilgili tanımları incelemektir. Bunun yanında İlkçağ uygarlıklarının tarih, devlet yönetimi, dil ve edebiyat, bilim ve sanat faaliyetleri de ele alınmaktadır. Keşifler, Rönesans, reform ve Sanayi Devriminin nedenleri ve sonuçlarını incelemek ve aynı zamanda geçmişten günümüze uygarlığın temel taşlarının (ateş, tekerlek, yazı, takvim, barut, pusula, matbaa, otomobil ve iletişim araçları) önemini kavratmaktır.

Üniversite Yaşamına Geçiş:

Dersin amacı yeni gelen öğrencilerin üniversite kavramını algılayarak üniversite yaşamına uyumunu kolaylaştıran çeşitli bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklere düzenli bir şekilde katılımını sağlayarak “Ege Üniversiteli Olma” bilincini ve duygusunu geliştirmektir.

Yabancı Dil – I:

Bu dersin amacı sınıf öğretmeni adaylarının İngilizce kelime bilgilerini genişletmek, temel yazı yazma ve sözlü ifadeleri anlayabilmesini sağlamak, temel okuma becerilerini ve stratejilerini anlayabilecek seviyeye getirmektir.

Tablo 10. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı 2. Dönem Dersleri

Ders Adı	Ders Türü	Ders	Uygulama	ECTS
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi - II	Zorunlu	2	0	2
Bilgisayar – II	Zorunlu	2	2	4
Eğitim Psikolojisi	Zorunlu	3	0	4
Genel Coğrafya	Zorunlu	2	0	3
Genel Kimya	Zorunlu	2	0	3
Temel Matematik – II	Zorunlu	2	0	4
Türk Tarihi ve Kültürü	Zorunlu	2	0	3
Türkçe II: Sözlü Anlatım	Zorunlu	2	0	3
Yabancı Dil – II	Zorunlu	4	0	4
Toplam		21	2	30

Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi – II:

Bu dersin genel amacı; öğrencilerin Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini benimsemiş, evrensel ve çağdaş gelişmelere açık olmalarını sağlamaktır.

Bilgisayar – II:

Bu dersin amacı; veri sunumu, eğitimde İnternet kullanımı, bilişim teknolojilerinin sosyal yapı üzerindeki etkileri ve eğitimdeki yeri, bilişim sistemleri güvenliği ve ilgili etik kavramları konularında bilgi ve beceri kazandırmaktır.

Eğitim Psikolojisi:

Bu dersin amacı öğrencilerin öğrenme ve gelişim kuram ve modelleri hakkında bilgilenmesini sağlamaktır.

Genel Coğrafya:

Bu dersin amacı öğrencilere coğrafya ile ilgili temel kavramları kavratmak, coğrafyanın bir bilim dalı olarak diğer bilim dallarıyla ilişkisi hakkında bilgi vermek ve coğrafya öğretimine yönelik temel bilgi ve beceriler kazandırmaktır.

Genel Kimya:

İlköğretim Fen ve Teknoloji programında ‘Maddeyi Tanıyalım’ ve ‘Maddenin Değişimi ve Tanınması’ gibi kimya ile ilgili olan ünitelerde öğretmen adaylarına, ilköğretim öğrencilerine yardımcı olabilmeleri için gerekli temel kimya bilgilerini vermektir. Yaşam ile kimya bilimi arasındaki ilişkiyi vurgulayarak bilimsel düşünme becerisi kazandırmaktadır.

Temel Matematik – II:

Matematiksel düşünce kavramını geliştirmek ve sistematik düşünmeyi oluşturmak, öğrencilerin derste kavramlar arasındaki analizleri birlikte tartışmalarını sağlamaktadır.

Türk Tarihi ve Kültürü:

Dersin amacı milattan öncesinden günümüz Türkiye Cumhuriyetine kadar var olan Türk Devletlerini ve bunların medeniyet ve teşkilatlarını incelemek. Türk Devletlerinin kültürel gelişim ve değişimlerinin sebeplerini ve dünya kültürleri içindeki yeri ve önemini kavratmaktır.

Türkçe – II:

Öğretmen adaylarının Türkçe’yi sözlü dil olarak doğru ve etkili bir şekilde kullanabilmelerini sağlamaktır.

Yabancı Dil – II:

Dersin amacı CEF (Common European Frame) doğrultusunda sınıf öğretmen adaylarının İngilizce seviyelerini A2 seviyesine getirmektir.

Tablo 11. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı 3. Dönem Dersleri

Ders Adı	Ders Türü	Ders	Uygulama	ECTS
Beden Eğitimi ve Spor Kültürü	Zorunlu	1	2	2
Çocuk Psikolojisi	Zorunlu	2	2	4
Fen ve Teknoloji Lab. Uygulamaları – I	Zorunlu	0	2	4
Genel Fizik	Zorunlu	2	0	3
Müzik	Zorunlu	1	2	3
Öğretim İlke ve Yöntemleri	Zorunlu	3	0	4
Öğretmenlik Davranışı – Beden dili ve Diksiyon	Zorunlu	2	0	3
Sosyoloji	Zorunlu	2	0	3
Türk Dili – I: Ses ve Yapı Bilgisi	Zorunlu	2	0	4
Toplam		15	6	30

Beden Eğitimi ve Spor Kültürü:

Bu dersin amacı, öğretmen adaylarına oyunun tanımı ve çocuklar için önemini kavratmaktır. Futbol, voleybol ve basketbol oyun kuralları bilgisini kazandırır. Temel jimnastik duruşlarını yapa bilme becerisi geliştirir. Sağlıklı yaşam için gerekli unsurların neler olduğunu tanıtır Sağlık ile Beden eğitimi ve spor arasındaki ilişkiyi kavratır. Ayrıca halk oyunları ve halk danslarının eğitimdeki rolünü kavratmaktadır.

Çocuk Psikolojisi:

Çocuk psikolojisinin konusunu, tarihçesini, kullanılan yöntemleri, yeni yaklaşımları, sosyal, duygusal, ruhsal gelişim alanlarının yanı sıra cinsel kimlik gelişimini içeren temel konuları inceleyerek öğrencilerde çocuk psikolojisine ilişkin farkındalık yaratmaktadır.

Fen ve Teknoloji lab. Uygulamaları – I:

Bu dersin ana amacı ilköğretim fen eğitiminde deneysel çalışmaları tasarlayabilmek, yürütebilmek ve öğrencilere gerekli becerilerin nasıl kazandırılacağı ile ilgili gerekli bilgi ve becerileri öğretmen adaylarına kazandırmaktır. Bu ders sayesinde öğretmen adayları problem çözebilen ve bilime karşı olumlu tutum kazanmış bireyler olurlar.

Genel Fizik:

Bu dersin amacı öğrencilerin temel fizik konularına ilişkin kavramları ve ilkeleri anlamalarına yardımcı olmaktır. Ayrıca bu derste öğrencilerin fizikle ilgili kavram ve ilkelerin günlük hayattaki uygulanmasına dair bir anlayış oluşturmalarına yardımcı olmak amaçlanmaktadır.

Müzik:

Öğretmen adaylarına, Milli Eğitim Bakanlığı müzik dersi programı doğrultusunda, müziğin çocuğun gelişimindeki yeri ve önemini kavratmak, bu konuda müzikle ilgili genel bilgileri kazandırmak, basit bir çalgı aleti çalma ve nota okuma becerisi kazandırmak, ilköğretim düzeyinde öğretebileceği şarkı dağarcığını geliştirmek, müzik dersi branş öğretmenlerinin 1.2.3. sınıflarda müzik derslerine girmediği de dikkate alınarak; temel müzik bilgilerini kazandırmak; özellikle de ritim ve içduyuş eğitimi ile ilgili çalışmalar yapmaktır.

Öğretim İlke ve Yöntemleri:

Bu dersin temel amacı; eğitim programını kavrayabilen ve buna bağlı olarak öğretimi planlayabilen; öğrenme ve öğretim stratejilerinin, öğretim yöntem ve tekniklerinin, öğretim araç ve gereçlerinin ve öğretim hizmetinin niteliğini arttıran değişkenlerin öğrenme-öğretme süreçlerindeki işlevlerini kavrayabilen ve öğrenme-öğretme süreçlerini değerlendirebilen, aynı zamanda öğretimi planlama, uygulama ve

değerlendirme süreçlerinde öğretmenin görev ve sorumluluklarını kavrayabilen bireyler yetiştirmektir.

Öğretmenlik Davranışı – Beden Dili ve Diksiyon:

Bu dersin amacı öğrencilerin; beden dili ve diksiyonun öğretmenlik mesleğindeki önemini farketmesini sağlamaktır. Mesleki becerilerine sözel ve bedensel iletişim konularında katkıda bulunur. Sınıf içi iletişimin önemini fark eder hale gelmelerini sağlar.

Sosyoloji:

Dersin amacı, öğrencilerin sosyoloji ile ilgili temel kavramları öğrenmelerini; toplumsal değişim ve gelişimleri nedenleri ile kavrayabilmelerini ve toplum-egitim ilişkisini irdeleyerek analizler yapabilmelerini sağlamaktır.

Türk Dili – I: Ses ve Yapı Bilgisi:

Öğretmen adaylarına, Türkçe'nin kendine özgü ses bilgisi ve ses bilim özellikleri, ses kuralları ve Türkçe kelimelerin nasıl oluştuğu konusunda genel ve temel bilgileri kazandırmak; Türkçe'nin ulusal varlığımızın temeli olduğu konusunda farkındalık sağlamaktır.

Tablo 12. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı 4. Dönem Dersleri

Ders Adı	Ders Türü	Ders	Uygulama	ECTS
Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi	Zorunlu	1	2	3
Bilimsel Araştırma Yöntemleri	Zorunlu	2	0	3
Çocuk Edebiyatı	Zorunlu	2	0	3
Fen ve Teknoloji Lab. Uygulamaları – II:	Zorunlu	0	2	3
Güzel Yazı Teknikleri	Zorunlu	1	2	3
Müzik Öğretimi	Zorunlu	1	2	3
Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı	Zorunlu	2	2	3
Sanat Eğitimi	Zorunlu	1	2	3
Türk Dili – II Cümle ve Metin Bilgisi	Zorunlu	2	0	3
Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği	Zorunlu	3	0	3
Toplam		15	12	30

Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi:

Bu dersin ilk amacı öğrencilerin Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimine yönelik olumlu tutum geliştirmesi, ikinci amacı hareket eğitimi ve hareket yoluyla eğitim, beden eğitimi, oyun ve oyun öğretimiyle ilgili temel kavramları öğrenmesini sağlamaktır. Öğretmen adayı, beden eğitiminde öğretmenin sahip olması gereken yeterlikler ve sorumlulukları ve İlköğretim düzeyinde Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi dersinin amaçlarını kavrar ve öğretim programını tanır. İlköğretim düzeyindeki çocukların gelişim özellikleri ve bu özelliklere göre Beden Eğitimi ve Oyun Öğretiminin nasıl olması gerektiği konusunda anlayış kazandırmaktadır. Oyun oluşturma, oyun dağarcığını geliştirme ve bir oyunu amaçlarına uygun sınıf içi ya da dışı ortamlarda oynatabilme becerisi kazanır. Oyun tasarımı ile ilgili örnek etkinlikler yapabilmesi, ders planı hazırlayabilmesi ve uygulama becerisi kazanabilmesi önemlidir.

Bilimsel Araştırma Yöntemleri:

Bu dersin sonunda öğrenciler, bilimsel bir araştırmanın mantığını kavrayıp, eğitim alanına uygun bir problem belirleyip basit düzeyde bir araştırma yapma ve bunu raporlaştırma becerisi kazanmaktadırlar.

Çocuk Edebiyatı:

Bu dersin amacı öğrencilerin; çocuk edebiyatının Türk ve Dünya edebiyatındaki gelişimi hakkında bilgi sahibi olması, iyi bir çocuk kitabında bulunması gereken tasarım, içerik ve temel eğitim ilkelerini öğrenmesi ve ilköğretimin ilk kademesindeki öğrencilerin(12-15 yaş) gelişimine uygun çocuk kitabını seçme kabiliyeti kazanmasını sağlamaktır.

Fen ve Teknoloji Lab. Uygulamaları – II:

Bu dersin amacı, sınıf öğretmeni adaylarının ilköğretim öğrencileri ile birlikte Fen ve Teknoloji deneylerini yürütmelerini sağlamaktır.

Güzel Yazı Teknikleri:

Bu dersin genel amacı, sınıf öğretmenliği mesleğinin gerekliliklerinden biri olan doğru ve güzel yazı becerisini uygulamak ve bu becerinin ilköğretim birinci sınıf öğrencilerine kazandırılması için gerekenleri planlamaktır.

Müzik Öğretimi.

Öğretmen adaylarına, Milli Eğitim Bakanlığı müzik dersi programı doğrultusunda, müziğin çocuğun gelişimindeki yeri ve önemini kavratmak, bu konuda müzikle ilgili genel bilgileri kazandırmak, basit bir çalgı aleti çalma ve nota okuma becerisi kazandırmak, ilköğretim düzeyinde öğretebileceği şarkı dağarcığını geliştirmek, müzik dersi branş öğretmenlerinin 1. 2. ve 3. sınıflarda müzik derslerine girmediği de dikkate alınarak; temel müzik bilgilerini kazandırmak; özellikle de ritim ve iç duyuş eğitimi ile ilgili çalışmalar yapmaktır.

Öğretmen Teknolojileri ve Materyal Tasarımı:

Dersin amacı çeşitli öğretim teknolojilerinin özellikleri, öğretim sürecindeki yeri ve kullanımı, öğretim teknolojileri yoluyla öğretim materyallerinin geliştirilmesi ve çeşitli nitelikteki materyallerin değerlendirilmesidir.

Sanat Eğitimi:

Bu dersin amacı sanat ve sanat eğitime yönelik olarak olumlu tutum geliştirmektir. Sanat, Sanat Eğitimi, Sanat Kuramı, Sanat Akımı, Yaratıcılık, Sanatsal Yaratma vb. temel kavramları kavratmaktır. İlkokul öğretmeninde sanat bilinci ve kültürüne yönelik sınıfta uygularken sahip olması gereken yeterlikleri ve sorumlulukları kavratmaktır. İlköğretim düzeyinde Sanat Eğitimi Kuramları Yöntemleri dersinin amaçlarını kavrama ve sanat eğitimi programlarını tanıtmaktır. İlkokul düzeyindeki çocukların tüm gelişim özellikleri ve bu özelliklere göre sanat eğitiminden, kuramlarından ve yöntemlerinden nasıl yararlanılması gerektiği konusunda anlayış kazandırmaktır. Eski Yunan döneminden 20.yy. sanat dönemleri ve akımlarına yönelik gelişimi kavratmaktır. 7. Sanat ve Sanat Eğitime yönelik yayınları tanıtmaktır.

Türk Dili II: Cümle ve Metin Bilgisi:

Öğrencilere Türkçe'nin temel söz dizim yapısını kavratmak, önerme-cümle-sözce ilişkileri konusunda bilgi ve fikir sahibi olmalarını sağlamak; metin kavramı ve metin türleri hakkında temel bilgilere sahip olup yaş seviyesine ve amaca göre metin seçimi yapabilmelerini sağlamaktır.

Türk Coğrafyası ve Jeopolitiği:

Türkiye'nin coğrafi konumu ve fiziki özellikleri detaylarıyla açıklanarak, Türkiye'nin sosyoekonomik özellikleri ve jeopolitik özellikleri önemle vurgulanacak, öğrencilerin de derse aktif şekilde katılımlarıyla konuların daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.

Tablo 13. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı 5. Dönem Dersleri

Ders Adı	Ders Türü	Ders	Uygulama	ECTS
Drama	Zorunlu	2	2	5
Fen ve Teknoloji Öğretimi – I	Zorunlu	3	0	4
Hayat Bilgisi Öğretimi	Zorunlu	3	0	4
İlk Okuma ve Yazma Öğretimi	Zorunlu	3	0	4
Matematik Öğretimi – I	Zorunlu	3	0	4
Ölçme ve Değerlendirme	Zorunlu	3	0	5
Sınıf Yönetimi	Zorunlu	2	0	4
Toplam		19	2	30

Drama:

Dersin amacı, yaratıcı drama alanının öğretimine yönelik olarak olumlu tutum geliştirme, yaratıcılık, drama, yaratıcı drama, oyun ve tiyatro pedagojisi, iletişim-etkileşim, rol oynama, doğaçlama vb. temel kavramları kavrama, ilköğretim öğretmeninde dramayı sınıfta uygularken sahip olması gereken yeterlikler ve sorumlulukları kavrama, ilköğretim düzeyinde drama dersinin amaçlarını kavrama ve öğretim programını tanıma, ilköğretim düzeyindeki çocukların tüm gelişim özellikleri ve bu özelliklere göre drama öğretiminin nasıl olması gerektiği konusunda anlayış kazandırma, yaratıcı dramanın eğitimde kullanımına yönelik gelişimine ve Türkiye'deki uygulamalara yönelik bilgileri kavrama, ilköğretimde bir yöntem olarak dramanın kullanılması için gerekli becerileri kavrama, bir drama dersini tasarlama ve uygulama becerisi kazanması amaçlanmaktadır.

Fen ve Teknoloji Öğretimi – I:

Bu dersin amacı öğrenciyi fen okuryazarı yapmakla birlikte zihin ve el becerilerini geliştirmektir. Öğrencileri fen eğitimindeki güncel eğilimler ve uygulamalardan haberdar etmektir. İlköğretim fen programının özelliklerini kavratmak ve Fen-teknoloji-toplum-çevre ilişkisini anlamalarını sağlamakla beraber öğrencileri teknoloji okur-yazarı yapmaktır.

Hayat Bilgisi Öğretimi:

Bu dersin amacı, hayat Bilgisi dersinin etkili yurttaş yetiştirmedeki önemini kavratmak, dersin öğretim programını kazanım, beceri, kavram özellikleri yönünden tanıtmak ve dersin öğretimi ile ilgili temel öğretim becerilerini ve öğretim stratejilerini kazandırmaktır. Öğretim yöntem ve tekniklerinin Hayat Bilgisi dersi öğretiminde kullanımını öğretmek ve uygulamalar yaptırmak ile demokrasi eğitiminin önemini sezdirmek, demokratik yaşayışı davranış haline getirmek de dersin amaçları arasında yer alır.

İlk okuma ve yazma Öğretimi:

Dersin amacı, Türkçeyi doğru ve etkili kullanmayı sağlayan dinleme, konuşma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu gibi temel becerileri kazandırmaktır. Akıcı ve anlamlı bir okuma alışkanlığının yanı sıra akıcı bir yazı yazma alışkanlığı ile okuma ve yazmanın ömür boyu yapılması gerekli bir iş olduğunu kavratmaktır.

Matematik Öğretimi – I

Öğrencilerin müfredatta yer alan matematiksel kavramlara somut adımlarla, ezberlemeden, uygun teknoloji ve materyalleri kullanarak neden, nasıl gibi sorulara cevap vererek anlamlı bir şekilde ulaşmasını sağlamak bu dersin temel amacıdır.

Ölçme ve Değerlendirme:

Eğitimde ve psikolojide kullanılan ölçme araçlarının özelliklerini bilme, bu araçları geliştirme-uyarlama, uygulama ve sonuçları yorumlayabilme dersin temel amacıdır.

Sınıf Yönetimi

Öğretmen adaylarına sınıf yönetiminin etkili öğrenme ortamının hazırlanmasındaki etkisi ve katkısını kavratmak, etkili sınıf yönetimi için gerekli temel bilgi ve becerileri kazandırmak.

Tablo 14. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı 6. Dönem Dersleri

Ders Adı	Ders Türü	Ders	Uygulama	ECTS
Erken Çocukluk Eğitimi	Zorunlu	2	0	4
Fen ve Teknoloji Öğretimi – II	Zorunlu	3	0	4
Matematik Öğretimi – II	Zorunlu	3	0	4
Okul Deneyimi	Zorunlu	1	4	6
Sosyal Bilgiler Öğretimi	Zorunlu	3	0	4
Topluma Hizmet Uygulamaları	Zorunlu	1	2	4
Türkçe Öğretimi	Zorunlu	3	0	4
Toplam		16	6	30

Erken Çocukluk Eğitimi:

Dersin amacı, Türkiye’de ve dünyada erken çocukluk ve okul öncesi eğitime ilişkin kavramları, okul öncesi eğitime temel olan görüşleri tanıtmak, dünyada ve Türkiye’de okul öncesi eğitimde kullanılan temel programlar, kurumların özellikleri ve gereksinimler açısından farkındalık yaratmak, okulöncesi eğitimde ilköğretim birinci kademeye temel oluşturan unsurları incelemektir.

Fen ve Teknoloji Öğretimi – II:

Dersin amacı sınıf öğretmeni adaylarına fen ve teknoloji öğretimi dersinde kullanılabilecek çağdaş öğretim yöntemlerini teorik ve uygulamalı olarak öğretmeyi, ilköğretim birinci kademe müfredatında yer alan ünite ve konuların içeriğine bağlı kalarak, sınıf ortamında kullanabilecekleri deney ve etkinlikler geliştirebilme becerisi kazandırmaktır.

Matematik Öğretimi – II:

Bu dersin temel amacı, öğrencilerin müfredatta yer alan matematiksel kavramlara somut adımlarla, ezberlemeden, uygun öğrenme yöntemini, teknoloji ve materyalleri kullanarak neden, nasıl gibi sorulara cevap vererek anlamlı bir şekilde ulaşmasını sağlamaktır.

Okul Deneyimi:

Bu dersin amacı öğretmen adaylarını okul ve sınıf ortamıyla tanıştırmak, okulun yapısı, eğitim öğretim durumları, okulu meydana getiren unsurları birinci elden gözlemlene fırsatı vererek öğretmenlik uygulamalarına hazırlık yapmaktır. Bu derste ayrıca öğretmen adaylarından okul ve sınıf atmosferini gözlemlemeleri istenerek, gözlemlerini raporlaştırma becerisi kazandırmak amaçlanmaktadır.

Sosyal Bilgiler Öğretimi:

Bu dersin amacı sınıf öğretmeni adaylarına ilköğretim Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarını ve önemini kavratmak, Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanabilecekleri öğretim yöntem ve teknikler ile ölçme-değerlendirme süreçleri hakkında teorik ve uygulamalı etkinliklerle deneyim kazanmalarını sağlamaktır.

Topluma Hizmet Uygulamaları:

Bu dersin amacı, üniversite öğrencilerinin bilgi, birikim ve yaratıcılıklarını kullanabilecekleri toplumsal hizmet projeleri tasarlayıp, uygulayarak, sosyal sorumluluk konusundaki duruşlarının güçlenmesinin sağlanmasıdır.

Türkçe Öğretimi:

Dersin amacı, ilköğretim birinci kademedeki Türkçe'nin eğitim ve öğretimine ilişkin temel bilgi, beceri, yöntem ve teknikleri öğretmektir.

Tablo 15. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı 7. Dönem Dersleri

Ders Adı	Ders Türü	Ders	Uygulama	ECTS
Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı	Zorunlu	2	0	3
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi	Zorunlu	2	0	2
Etkili İletişim	Zorunlu	3	0	4
Görsel Sanatlar Öğretimi	Zorunlu	1	2	4
Öğretmenlik Uygulaması – I	Zorunlu	2	6	7
Özel Eğitim	Zorunlu	2	0	3
Rehberlik	Zorunlu	3	0	4
Trafik ve İlk Yardım	Zorunlu	2	0	3
Toplam		17	8	30

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı:

Bu dersin amacı; Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatını ana hatlarıyla tanıtmak, bu dönemde eser vermiş başlıca edebiyatçıları ve eserlerini incelemektir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi:

Dersin amacı dinin evrenselliği, dinlerin tanıtılması ve ilköğretim 4. ve 5. sınıf düzeyinde bu dersi verebilecek bilgi birikimine sahip öğretmen adayları yetiştirmektir.

Etkili İletişim:

Bu dersin ilk amacı öğrencilerin İletişim ve Etkileşimle ilgili temel kavramları, daha sonra ise iletişim engellerini bir iletişim süreci olarak öğrenme-öğretme sürecinin önemini, iletişim türlerini, sözlü ve sözsüz iletişimi empati becerisini geliştirmesi ve doğru iletişim yollarını kullanmasını sağlamaktır.

Görsel Sanatlar Öğretimi:

Bu dersin amacı öğrencilerin; İlköğretim dönemindeki çocuğa rehber olacağı düşünülen aday öğretmenin estetik beğeni düzeyinin yükseltilebilmesini; çocuğun yaratıcılığını geliştirecek yöntem ve teknik bilgiler edinmesini; ilköğretim dönemi çocuğunun bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor becerilerini gözlemlene ve geliştirme becerisini kazanabilmesini sağlamaktır.

Öğretmenlik Uygulaması – I:

Bu dersin amacı sınıf öğretmeni adaylarını öğretmenlik mesleğine hazırlamak amacıyla uygulama okullarında çeşitli etkinliklere katarak, onlarda ders planı yapma, öğretim etkinlikleri tasarlama ve uygulama, okulda gün boyunca yapılan eğitim-öğretim faaliyetlerini gözlemlene ve raporlaştırma becerilerini geliştirmektir.

Özel Eğitim:

Bu dersin amacı sınıf öğretmeni adaylarına özel eğitimle ilgili temel kavramları kavratmak, özel eğitime muhtaç çocukların özellikleri hakkında bilgi verip bu öğrencilere yönelik eğitim öğretim faaliyetleri düzenleme ve uygulama becerileri kazandırmaktır.

Rehberlik:

Bu dersin amacı öğretmen adaylarının psikolojik danışma ve rehberlik alanına ve okullarda sunulan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerindeki rolleri ve sorumluluklarına ilişkin bir anlayışa sahip olmalarını sağlamaktır.

Trafik ve İlk Yardım:

Bu dersin amacı, trafik ve ilk yardımla ilgili temel kavramları, bilgi ve becerileri kazandırmaktır.

Sınıf öğretmenliği programının son sınıf son döneminde öğrenciler zorunlu derslerle beraber aynı zamanda seçmeli ders de seçmeleri gerekmektedir. Tablo 16’da 8 dönem öğrencilerinin zorunlu dersler ile alan eğitimi ve meslek bilgisi ile ilgili olan seçmeli dersler de verilmiştir.

Tablo 16. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı 8. Dönem Dersleri

Ders Adı	Ders Türü	Ders	Uygulama	ECTS
Alan Eğitimi Seçmeli	Seçmeli	-	-	4
Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim	Zorunlu	2	0	4
Eğitim Felsefesi	Zorunlu	2	0	3
İlköğretimde Kaynaştırma	Zorunlu	2	0	4
Öğretmenlik Uygulaması – II	Zorunlu	2	6	7
Seçmeli Meslek Bilgisi	Seçmeli	-	-	4
Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	Zorunlu	2	0	4
Toplam		14	6	30

Alan Eğitimi Seçmeli:

Öğrenciler bu ders başlığı altında Tablo No: 17’de bulunan Alan eğitimi seçmeli derslerinden birisini seçmek zorundadırlar.

Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim:

Dersin Amacı, birleştirilmiş sınıflarda Milli Eğitim Bakanlığının mevcut programlarının nasıl uygulanacağını öğrenmektir. Birleştirilmiş sınıflarla ilgili ilke, kavram, olgular v.b. öğrenmek; birleştirilmiş sınıflarda karşılaşılan sorunlarla başa çıkmayı öğrenmek; birleştirilmiş sınıfların nasıl oluşturulacağını bilmek ve birleştirilmiş sınıflarla ilgili yöntem ve teknikleri öğrenmek de dersin amaçları arasındadır. Bunun

yanı sıra birleştirilmiş sınıflarla ilgili planlamayı öğrenmek; birleştirilmiş sınıflarda mihver derslerle ifade ve beceri derslerinin hazırlık ve uygulamasını öğrenmek ile birleştirilmiş sınıflarda öğrencilerin mihver derslerle, ifade ve beceri derslerindeki kazanımlarını değerlendirmesini öğrenmesi de hedeflenmektedir.

Eğitim Felsefesi:

Felsefe ile ilgili temel kavramaları öğretmek, felsefe ve bilim arasındaki ilişkiyi açıklamak, felsefenin temel alanlarını tanıtmak, felsefenin ilgilendiği temel konuları açıklamak, eğitim felsefesi teorilerini açıklamak.

İlköğretimde Kaynaştırma:

Kaynaştırma eğitiminin temel ilkelerinin, kaynaştırmaya ihtiyaç duyan çocukların tanısının, bu çocukların özellikleri ve kaynaştırma öğrencilerinin normal sınıflara uyum sağlamaları için programların içeriği ve işlevleri hakkında öğretmen adaylarının yeterliliklerini geliştirilmesidir.

Öğretmenlik Uygulaması – II:

Bu dersin amacı öğretmen adaylarının öğretmenlik ile ilgili kazanmış oldukları bilgi ve becerileri uygulama okullarında bizzat eğitim öğretim faaliyetlerine katılarak deneyim elde etmelerini sağlamak, böylece öğretmenlik bilgi ve becerilerini geliştirmektir.

Seçmeli Meslek Bilgisi:

Öğrenciler bu ders başlığı altında Tablo 18’de bulunan Seçmeli Meslek Bilgisi derslerinden birisini seçmek zorundadırlar.

Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi:

Dersin temel amacı, yönetim bilimi ve sanatı ile ilgili teorik ve uygulamalı bilgiler vermek, eğitim ve okul yöneticisinin yapmak zorunda olduğu işlerle ve bu işlerin yapılışı ile ilgili ilke, kavram ve teknikleri kavratmaktır. Türkiye Milli Eğitim sistemini tanıtmak, sistemin sorunlarını tartışmak ve çözüm önerileri getirmek; İlköğretim kurumlarının örgüt ve işleyişleri hakkında bilgi vermek ve ilköğretim kurumları ile ilgili sorunları tartışmak, ilköğretim kurumlarının amacını gerçekleştirebilmesi için yöneticilere düşen görevler hakkında bilgi vermek ise dersin diğer hedefleri arasında yer alır.

Tablo 17. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı Alan Eğitimi Seçmeli Dersleri.

Ders Adı	Ders Türü	Ders	Uygulama	ECTS
Çevre Eğitimi	Seçmeli	2	0	4
Çocuklukta Uyum Sorunları	Seçmeli	2	0	4
Anne baba Eğitimi	Seçmeli	2	0	4
Müze Eğitimi	Seçmeli	2	0	4
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Seçmeli	2	0	4
Medya Okuryazarlığı	Seçmeli	2	0	4

Çevre Eğitimi:

Dersin amacı, öğrencilerde çevre bilincinin geliştirilmesi, çevreye duyarlı, kalıcı ve olumlu davranış değişikliklerinin kazandırılması, sorunların çözümünde aktif katılım ve görev alma yetisinin kazandırılmasıdır.

Çocuklukta Uyum Sorunları:

Dersin amacı, ruh sağlığı kavramını, okulda ruh sağlığının önemini, normal ve normal olmayan davranışların tanımını, çocukluk çağında görülen ruhsal bozuklukları, uyum sorunlarını ve nedenlerini inceleyerek öğrencilerde çocuk ruh sağlığına ilişkin farkındalık yaratmaktır.

Anne Baba Eğitimi:

Bu dersin amacı, ailenin taşıdığı önem ve fonksiyonlar ile aile yapısı ve aile içi etkileşimin tartışılmasıdır.

Müze Eğitimi:

Bu dersin amacı; öğrencilerin müze eğitiminin anlamını ve gereklerini bilmesi, ilköğretim düzeyinde müze gezilerinde aktif yöntemler kullanması ile, eğitim ve öğretim ortamı olarak müzeleri kullanır hale gelmesini sağlamaktır.

Bilim, Teknoloji ve Toplum:

Dersin amacı, bilim, teknoloji ve toplum arasındaki etkileşimleri kavratmaktır. Bu etkileşimlerin öğretimde nasıl kullanılacağını ele almaktır.

Medya Okuryazarlığı:

Öğrencilere, medya okuryazarlığı kavramının tarihsel gelişim süreci ile kitle iletişim araçlarının toplum içindeki rolünü anlatır. Aynı zamanda öğretmen adaylarının medya okuryazarı olmasını sağlamaya çalışmaktadır.

Tablo 18. Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı Meslek Bilgisi Seçmeli Dersleri.

Ders Adı	Ders Türü	Ders	Uygulama	ECTS
Cinsel Sağlık Bilgileri Eğitimi	Seçmeli	2	0	4
İlköğretimde Yabancı Dil Eğitimi	Seçmeli	2	0	4
Boş zaman değerlendirme ve Eğitim	Seçmeli	2	0	4
Uygulamalı Öğretmenlik Becerileri	Seçmeli	2	0	4
İşaret Dili	Seçmeli	2	0	4
Girişimcilik ve Kalite	Seçmeli	2	0	4
Leisure and Culture	Seçmeli	2	0	4
Program Geliştirme	Seçmeli	2	0	4

Cinsel Sağlık Bilgileri Eğitimi:

Bedensel, duygusal ve toplumsal açıdan sağlığın korunması ve geliştirilmesi için gerekli olan cinsellik bilgileri, yanlış bilgiler ve inanışlar, önlemler, farklı cinsel davranışlar, tutum ve değer oluşturma, karar verme ve güvenli cinsel davranışların tanımlanması amaçlanmaktadır.

İlköğretimde Yabancı Dil Eğitimi:

Dersin amacı, ilköğretimde İngilizce öğretme metod ve yöntemlerini öğretmen adaylarına tanıtmak, öğrenmelerini ve uygulayabilmelerini sağlamaktır.

Boş zaman Değerlendirme ve Eğitim:

Dersin amacı, öğrencilerin zaman, iş, iş dışı zaman ve boş zaman, kavramlarını analiz edebilmesini; boş zaman ve değerlendirme farkındalığı oluşturabilmesini sağlamaktır.

Uygulamalı Öğretmenlik Becerileri:

Bu dersin amacı öğretmen adaylarının öğretmenlik konusunda bilgi ve becerilerini uygulamalar yoluyla, bizzat eğitim öğretim faaliyetlerine katılarak geliştirmektir.

İşaret Dili:

Dersin amacı, işitme engelli bireylerin kullandığı işaret dilini öğrenmektir.

Girişimcilik ve Kalite:

Öğrencilere girişimcilik kavramına ait temel bilgileri teorik ve uygulamalarla öğretmektir.

Leisure and Culture:

Dersin amacı, öğrencilerin çalışma, mola verme gibi zaman kavramlarını değerlendirme yeteneklerini geliştirmek, farklı kültürlerde boş zaman kavramına ilişkin farkındalık geliştirmek, farklı kültürlerdeki aile ve okul yaşantılarında boş zaman kavramını incelemektir.

Program Geliştirme

Bu dersin sonunda öğrenciler; program geliştirme sürecini ve eğitim programının öğelerini kavrayarak, öğretim hizmetinin niteliğini arttırabilecek öğretim becerileri için gerekli altyapıyı kazanabileceklerdir.

4.4.3. Azerbaycan ve Türkiye’de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarında İçerik, Kapsam ve Öğretimin Karşılaştırılması

- Azerbaycan ve Türkiye’de sınıf öğretmenliği programında öğrencilerin yılda en az 60 ECTS, mezun olabilmeleri için ise toplamda 240 ECTS tamamlamaları gerekmektedir.
- Azerbaycan’da sınıf öğretmenliği programından mezun olmak için 240 ECTS kredilik derslerin tamamlaması ile birlikte öğrencilerin aynı zamanda devlet (diploma) sınavından ya da tez hazırlayıp savunmasında başarılı

olmaları gerekmektedir. Türkiye’de ise 240 ECTS kredilik derslerden öğretmen adaylarının başarılı olması yeterlidir.

- Azerbaycan’da dönemlik öğrenci başarısının değerlendirmesi çoklu puan ve 100 puanlık sistemine göre yapılırken, Türkiye’de yarı dönem ve final dönemi sınavlarına göre yapılmaktadır.
- Azerbaycan’da dönem içinde bir kere – dönemin sonunda öğrenciler aldıkları derslerden bir kere sınav olurken, Türkiye’de dönem içinde vize ve final sınavı başlıklı iki sınav yapılmaktadır.
- Azerbaycan’da sınıf öğretmenliği programı yükseköğretim kurumlarında örgün – eyani (4 yıl) ve yaygın – qiyabi (5 yıl) eğitimi verilirken, Türkiye’de sadece örgün eğitim verilmektedir.
- Azerbaycan ve Türkiye’de yabancı dil olarak sınıf öğretmeni adaylarına İngilizce öğretilmesi hedeflenmektedir. Azerbaycan’da yabancı dil 6 dönem iken Türkiye’de sadece 2 dönem ders verilmektedir.
- Türkiye’de üniversiteye yeni başlayan adaylar için üniversite ortamına alışmaları ve adapte olmaları için “Üniversite Yaşamına Geçiş” dersi programda yer alırken, Azerbaycan’da buna benzer bir ders bulunmaktadır.
- Azerbaycan’da eğitimin ilk döneminde öğretmen adaylarına “Öğretmenlik Bilimine Giriş” dersi verilirken, Türkiye’de daha geniş kapsamlı olarak “Eğitim Bilimine Giriş” dersi verilmektedir.

4.5. Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Kurumlarına Kabul şartları

4.5.1. Azerbaycan’da Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Kurumlarına Kabul Şartları

Azerbaycan da yükseköğretime geçiş, lise sonrasında yapılan devlet sınavı ile gerçekleşmektedir. Azerbaycan’da üniversite giriş sınavlarına başvuran adaylara “abituriyent” denilmektedir. Azerbaycan’da ortaöğretimden yükseköğretime geçişte iki aşamalı bir sınav sistemi uygulamaktadır. Sınavlar Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet İmtahan Merkezi (DIM) tarafından gerçekleşmektedir. Sınav sisteminin birinci aşamasında bütün ortaokullar mezuniyet sınavı (Atestat²⁶ sınavı veya Buraxılış Sınavı)

²⁶ Atestat Lise Diploması yerine geçer son sınıfta alınan tüm puanlar buraya yazılır.

düzenlemektedir. Öğrencilerin yükseköğretim sınavına girmeleri için Atestat ile mezun olma şartı vardır.

Atestat Sınavı, ana dili (Azerbaycan bölmesinin öğrencileri için – Azerbaycan Türkçesinde, Rus bölmesinin öğrencilerine – Rusça), Matematik, Azerbaycan Tarihi, fizik, kimya, biyoloji, coğrafya ve yabancı diller konularında yapılmaktadır. Sınav, 120 sorudan oluşmaktadır. Bu soruların 25’i Ana dili ve Edebiyat (17 Ana dili, 8’i Edebiyat), 25’i Matematik (17 Matematik, 8 Geometri), 15’er Azerbaycan Tarihi ve Yabancı Dil, geriye kalanı ise her konuya 10 soru olacak şekilde, Fizik, Kimya Biyoloji ve Coğrafya konuları üzerine yapılmaktadır. Sınav puan değerlendirmesi her konu için ayrı hesaplama ile yapılmaktadır. Her konuya ilişkin soruların %20 sini doğru yanıtlayan öğrenci sınavdan muaf olur. Örneğin, Ana dili ve Matematik bölümünde her konudan 5 doğru (%20) yanıt veren öğrenci sınavdan muaf sayılır (ARTN, 2015).

Atestat belgesini (Şekil 2) alan veya ortaöğretimden mezun olan öğrenci üniversite yerleştirme sınavına başvuru hakkına sahip olmaktadır. Azerbaycan Cumhuriyeti’nde üniversiteler, bölümün gereksinimlerine göre “grup” adı verilen alanlara göre öğrenci kabul etmektedirler. Başvuru sahipleri sadece I – IV. uzmanlık gruplarından birine katılmalarından bağımsız olarak, V. grup uzmanlık grubu sınavına da katılabilirler. Sınıf öğretmenliği bölümü III. grupta yer almaktadır. Uzmanlık – İhtisas gruplarındaki sınav grupları aşağıdaki gibidir;

- I. I. İhtisas Grubu – Bilgisayar, Yazılım, Mühendislik, Matematik, Fizik, Kimya vb. gibi alanları kapsayan ihtisas grubudur. Bu grubu tercih eden öğrenciler kabul sınav diline göre Azerbaycan Türkçesi veya Rusça, Matematik, Fizik, Kimya ve Yabancı Dil derslerinden sınava girerler. Sınavı Azerbaycan Türkçesinde veren öğrenciler yabancı dil olarak İngilizce, Almanca, Fransızca veya Rusça seçebilmektedirler. Kabul sınavına Rusça giren öğrenciler ise yabancı dil olarak İngilizce, Fransızca veya Almanca tercih etmek zorundadırlar.

- II. II. İhtisas Grubu – Turizm ve Otelcilik, Pazarlama, Ekonomi, İşletme, İstatistik, Muhasebe, Finans, Bankacılık, Uluslararası İlişkiler vb. gibi alanları kapsayan ihtisas grubudur. Bu grubu tercih eden öğrenciler kabul sınav diline göre Azerbaycan Türkçesi veya Rusça, Matematik, Azerbaycan Tarihi ve Yabancı Dil derslerinden sınava girerler. Sınavı Azerbaycan Türkçesinde veren öğrenciler yabancı dil olarak İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça, Farsça veya Arapça seçebilmektedirler. Kabul sınavına Rusça giren öğrenciler ise yabancı dil olarak İngilizce, Fransızca veya Almanca tercih etmek zorundadırlar.
- III. III. İhtisas Grubu – Sınıf öğretmenliği, İlkokul öğretmenliği, Mütercim Tercümanlık, Yabancı dil öğretmenliği, Filoloji, Tarih, Gazetecilik, vb. gibi alanları kapsayan ihtisas grubudur. Bu grubu tercih eden öğrenciler kabul sınav diline göre Azerbaycan Türkçesi veya Rusça, Edebiyat, Matematik, Tarih ve Yabancı Dil derslerinden sınava girerler. Sınavı Azerbaycan Türkçesinde veren öğrenciler yabancı dil olarak İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça, Farsça veya Arapça seçebiliyorlar. Kabul sınavına Rusça giren öğrenciler ise yabancı dil olarak İngilizce, Fransızca veya Almanca tercih etmek zorundadırlar.
- IV. IV. İhtisas Grubu – Psikoloji, Biyoloji, Fizyoterapi, Diş Hekimliği, Tıp vb. bu gibi alanları kapsayan ihtisas grubudur. Bu grubu tercih eden öğrenciler kabul sınav diline göre Azerbaycan Türkçesi veya Rusça, Matematik, Fizik, Kimya ve Biyoloji derslerinden sınava girerler.
- V. V. İhtisas Grubu – Daha çok yetenek talep eden Mimarlık, Ressamlık, Dizayn, Heykeltıraşlık ve buna benzer bölümleri kapsamaktadır. Bu grubu tercih eden öğrenciler kabul sınav diline göre Azerbaycan Türkçesi veya Rusça, Matematik ve Yabancı Dil derslerinden sınava girerler. Sınavı Azerbaycan Türkçesinde veren öğrenciler yabancı dil olarak İngilizce, Almanca, Fransızca veya Rusça; Rusça giren öğrenciler ise yabancı dil olarak İngilizce, Fransızca veya Almanca tercih etmek zorundadırlar. Ortaöğretimi tamamlayan adaylar, yeterlilik ve yetenek sınavına katıldıklarından dolayı giriş sınavına katılmazlar. Final sınavlarına dayanarak sınava katılırlar.

İhtisas Grup sınavlarının puan değerlendirmesi 0 ve 700 aralığında yapılmaktadır. 600 puanı geçen adaylar üstün başarılı sayılmaktadır. 2017-2018 eğitim döneminde sınava giren üniversite adaylarının 2472'si 600 puanı geçmiştir (Azedu, 2018). Sınav değerlendirme işlemleri DIM tarafından yapılmaktadır. Sınav puanlarından en az 200 ve daha fazla olan adaylar hem meslek yüksekokulu ön lisans programlarını, hem de sınav puanı ile öğrenci alan lisans programlarını tercih etme hakkı kazanmaktadır. Bu puanlar, bölüm ve üniversiteler bazında değişmektedir. 2018/2019 eğitim yılı için ADPU'da Sınıf Öğretmenliği bölümüne geçiş puanı 404 iken özel üniversiteler de bu puanın 213 puana kadar düştüğü görülmektedir. (Tablo 19) (Abituriyent, 2018).

Tablo 19. Azerbaycan Üniversitelerinde 2018 – 2019 Eğitim-Öğretim Yılında Sınıf Öğretmenliği Bölümüne Geçiş Puanları.

Üniversite İsmi	Bölüm	Min. Yerleşme Puanı
Azerbaycan Diller Üniversitesi	Sınıf Öğretmenliği (Eğitim Dili İngilizce)	505
Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi	Sınıf Öğretmenliği	404
Bakü Slavyan Üniversitesi	Sınıf Öğretmenliği	402
Gence Devlet Üniversitesi	Sınıf Öğretmenliği	367
Sumqayıt Devlet Üniversitesi	Sınıf Öğretmenliği	363
Mingeçevir Devlet Üniversitesi	Sınıf Öğretmenliği	350
Lenkaran Devlet Üniversitesi	Sınıf Öğretmenliği	290
Bakı Kızlar Üniversitesi	Sınıf Öğretmenliği	261
Nahçıvan Müellimler Üniversitesi	Sınıf Öğretmenliği	243
Hazar Üniversitesi	Sınıf Öğretmenliği	213

4.5.2. Türkiye’de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Kurumlarına Kabul Şartları

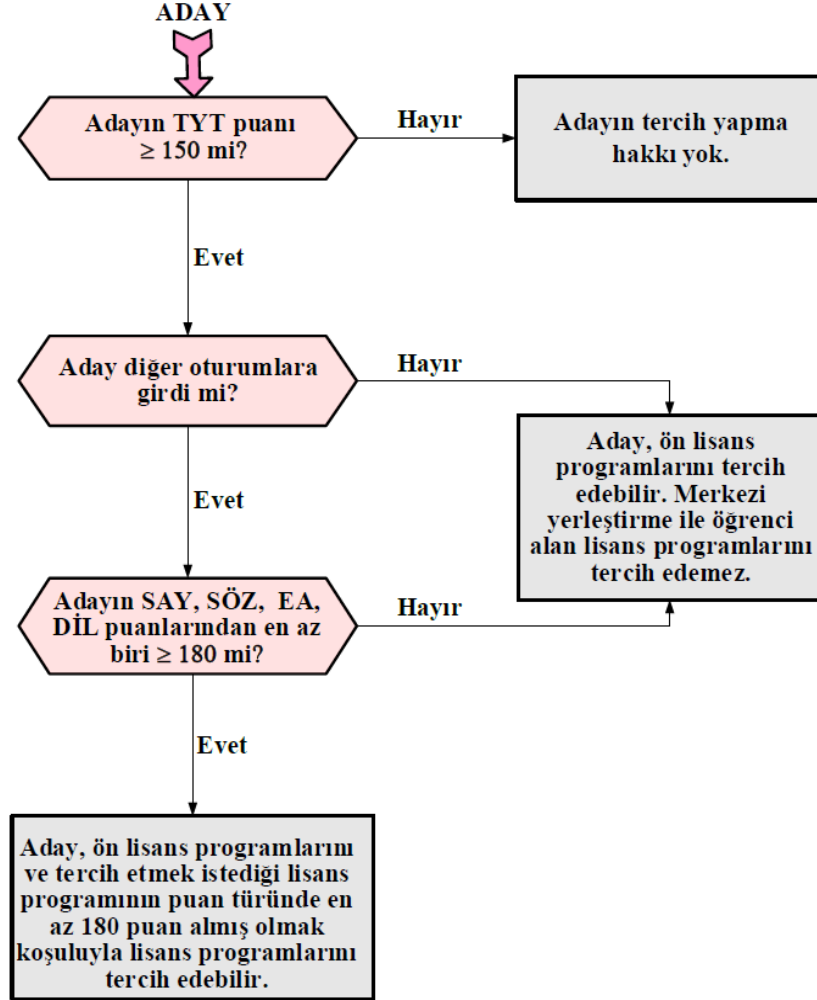
Türkiye’de öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına kayıt kabul, sınav ve değerlendirme işlemleri Yüksek Öğrenim Kanunu ve bu Kanuna dayalı olarak çıkarılan Yükseköğretim Kurulu Kararlarına göre yapılmaktadır.

Türkiye’de ortaöğretimden yükseköğretime geçişte daha önce Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) ve Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS) adlı iki aşamalı bir sınav sistemi uygulanmaktaydı. Yükseköğretim Kurulu’nun 9 Kasım 2017 tarihinde yapılan Genel Kurul toplantısında yükseköğretim kurumları sınavı ile ilgili alınan kararlar sınav isimleri ve sistemi değiştirilmiştir. Yeni sisteme göre 2018-2019 eğitim öğretim yılında yükseköğretime giriş sınavının ismi Yükseköğretim Kurumu Sınavı (YKS) olmuştur. YKS’de adaylar iki ayrı oturuma katılmaktadırlar. İlk oturumda, adaylar Temel Yeterlilik Testi’ne (TYT) alınmakta, ikinci oturumda ise Alan Yeterlilik Testi (AYT) ve Yabancı Dil Testi (YDT) sınavına girmektedir. Sınavlar Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından gerçekleştirilmektedir.

Tablo 20. YKS’deki Testler ve Soru Sayıları.

	Testler	Soru Sayısı
Temel Yeterlilik Testi (TYT)	Türkçe Testi	40
	Sosyal Bilimler Testi	5
	Tarih	5
	Coğrafya	5
	Felsefe	5
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (veya ilave Felsefe soruları)	5
	Temel Matematik Testi	40
Alan Yeterlilik Testleri (AYT)	Fen Bilimleri Testi	7
	Fizik	7
	Kimya	7
	Biyoloji	6
	Türk Dili ve Edebiyatı- Sosyal Bilimler-1 Testi	24
	Türk Dili ve Edebiyatı	10
	Tarih-1	10
Coğrafya-1*	6	
Alan Yeterlilik Testleri (AYT)	Sosyal Bilimler-2 Testi	11
	Tarih-2	11
	Coğrafya-2	11
	Felsefe Grubu (Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji, Mantık)	12
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	6
	(veya ilave Felsefe Grubu soruları)	6
	Matematik Testi	40
Yabancı Dil Testi (YDT)	Fen Bilimleri Testi	14
	Fizik	13
	Kimya	13
	Biyoloji	13
Yabancı Dil Testi (YDT)	Yabancı Dil Testi	80

Sınavlar, ortaöğretimi başarı ile tamamlayan ve yükseköğrenim görmek isteyen adayların tabii tutulacağı, ön lisans ve lisans programlarına geçiş için yeterliliği ölçen bir sınavdır. Adayların bir ön lisans programını tercih edebilmeleri için ilk olarak Temel Yeterlilik Testi Puanının (TYT-Puanı) en az 150 olması gerekmektedir.

Şekil 7. YKS'deki sınavlar ve sonuçlarına göre yerleştirme.

TYT'de hesaplanan standart puanlar ağırlıklar kullanılarak adayların ağırlıklı puanları (A-TYT) hesaplanıyor. A-TYT puanının hesaplanabilmesi için adayların Temel Matematik Testi veya Türkçe Testinden en az 0,5 veya daha fazla ham puan almış olmaları gerekmektedir. Yalnızca bu koşulları sağlayan adaylar için A-TYT puanı

hesaplanır. A-TYT puanı kendi içinde en küçüğü 100, en büyüğü 500 olan puanlara dönüştürülerek TYT puanı hesaplanır. A-TYT puanı TYT puanına dönüştürülürken Temel Matematik ve Türkçe testlerinin her birinden 5 ham puan, diğer testlerin her birinden 2,5 ham puan alan adayların 150 TYT puanı almaları sağlanacaktır. TYT-Puanı 150'nin altında olan adayların herhangi bir yükseköğretim programını tercih etme hakkı bulunmamaktadır. TYT puanı 150 üzerinde olan adayların AYT ve YDT puanları hesaplanmakta ve hesaplanan standart puanlar ağırlıklar kullanılarak adayların ağırlıklı puanları (A-SAY, A-SÖZ, A-EA, A-DİL) hesaplanmaktadır. Ağırlıklı puanların hesaplanabilmesi için adayların ilgili testlerin en az birinden 0,5 veya daha fazla ham puan almış olmaları gerekmektedir. Yalnızca bu koşulları sağlayan adayların ağırlıklı puanları hesaplanmaktadır. TYT puanı olmayan, TYT puanı hesaplanmayan veya TYT puanı 150'nin altında olan adayların, AYT ve/veya YDT'ye girmiş olsalar da SAY, SÖZ, EA, DİL puanları hesaplanmamaktadır. SAY, SÖZ, EA, DİL puanlarından da en az biri 180 puan olan adaylar lisans programlarını tercih edebilmektedirler (ÖSYM, 2019).

AYT sınavının Eşit Ağırlık (EA) puan türü ile öğrenci alan Sınıf Öğretmenliği programının, Ege Üniversitesi taban puanı 346.495 ve tavan puanı ise 380.608'dir. (Tablo 21). 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Sınıf Öğretmenliği programı için Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesinden Türk öğrenciler için 10 kontenjan ayrılmıştır (Unibilgi, 2018).

Tablo 21. Türkiye Üniversiteleri Sınıf Öğretmenliği Programı 2018-2019 Taban ve Tavan Puanları.

Üniversite	Fakülte	Bölüm	Puan Türü	Genel Kontenjan	Genel Yerleştirme	Taban Puan	Tavan Puan
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ- CERRAHPAŞA	Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	EA	55	55	350,08520	386,19995
TED ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği (İngilizce) (Burslu)	EA	5	5	348,21330	367,84996
EGE ÜNİVERSİTESİ (İZMİR)	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	EA	60	60	346,49594	380,60842
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği (Burslu)	EA	4	4	346,38150	366,95811
GAZİ ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)	Gazi Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	EA	90	90	342,74046	389,22138
MARMARA ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	Atatürk Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	EA	80	80	342,34692	375,73777
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	EA	90	90	342,21667	368,36560
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	EA	60	60	340,02444	370,07802
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ (İZMİR)	Buca Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	EA	80	80	337,94903	375,58443
ANKARA ÜNİVERSİTESİ	Eğitim Bilimleri Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	EA	80	80	337,69158	378,35448
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ (ESKİŞEHİR)	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	EA	80	80	337,23479	398,55063
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği (Burslu)	EA	7	7	337,16558	339,94373
DİCLE ÜNİVERSİTESİ (DİYARBAKIR)	Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	EA	40	40	336,06404	376,63544
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	EA	80	80	335,26722	387,38540
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği (Burslu)	EA	5	5	334,61516	344,96531

4.5.3. Azerbaycan ve Türkiye’de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Kurumlarına Kabul Şartlarının Karşılaştırması

- Azerbaycan’da lise mezunu öğrencilerin üniversite sınavına girebilmesi için lise son sınıfta Atestat veya ikinci bir ismi olan “buraxılış” sınavından başarılı olması şartı var iken, Türkiye’de böyle bir şart aranmamakla birlikte öğrencilerin liseden başarılı bir şekilde mezun olması yeterli olmaktadır.
- Sınava girişde ve üniversiteye kayıta Türkiye’de diploma önemliyken Azerbaycan’da Atestat belgesi önemlidir. Atestat belgesi SSCB döneminden kalan bir uygulama olup günümüzde de kullanılmaktadır.
- Azerbaycan’da üniversite sınavları genelde Azerbaycan Türkçesi ve Rusça olarak düzenlenirken Türkiye’de bu sınav sadece Türkçe olarak düzenlenmektedir. Bunun nedeni Azerbaycan’da hala Rusça eğitim veren örgün eğitim kurumlarının bulunmasıdır.
- Azerbaycan’da üniversiteye giriş sınavları öğrencilerin tercih edeceği bölümlere göre uzmanlık gruplarına ayrılırken Türkiye’de bu Sayısal, Sözel, Eşit Ağırlık ve Dil puanlarına göre sonradan belirlenmektedir.
- Azerbaycan’da sınıf öğretmenliği programı III. uzmanlık grubunda yer alırken, Türkiye’de Sınıf Öğretmenliği programı AYT sınavının Eşit Ağırlık (EA) puan türü ile öğrenci almaktadır.
- Azerbaycan’da üniversiteye giriş sınavı tek oturumda yapılmakta ancak öğrenci birinci sınavında başarılı olamaz veya aldığı puandan memnun kalmaz ise ikinci kez sınava girmek hakkı bulunmaktadır. Türkiye’de öğrencilerin Sınıf öğretmenliği programını kazanabilmesi için TYT’den minimum 150 puan alması, daha sonra AYT sınavına giriş hakkı kazanarak bu sınavdan da minimum 180 puan alması gerekmektedir.

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu çalışmada Azerbaycan'da Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi, Türkiye'de ise Ege Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği yetiştirme programları incelenmiştir. Bunun yanı sıra iki ülkenin eğitim sistemleri, amaçları, üniversite kabul şartları ve öğretmen yetiştirmenin tarihi gelişimi belgelerle ele alınmıştır. Çalışmanın asıl amacı ise adı geçen üniversitelerdeki sınıf öğretmeni yetiştirme programlarının programları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırmada yapılan karşılaştırma sonucunda birçok alanda benzerlik ve farklılıklar gözlenmiştir.

Araştırmanın birinci alt problem cümlesi olan Azerbaycan ve Türkiye'de genel eğitim sistemlerinin ve amaçlarının karşılaştırılması bölümünde Türkiye'deki zorunlu eğitim süresinin Azerbaycan'a göre daha az olduğu, kademeli eğitimde ise tam tersi – Azerbaycan'daki eğitim süresinin Türkiye'dekine göre daha az olduğu gözlenmiştir. Öyle ki, Azerbaycan'da kademeli eğitim 4 yıl ilkokul + 5 yıl ortaokul + 2 yıl lise iken, Türkiye'de toplam 12 yıl (4+4+4) olmaktadır. İki ülke arasında temel eğitim sürelerini karşılaştırdığımızda Azerbaycan'da eğitim süresi daha azdır. Bunun nedeni de Azerbaycan'da birçok alan da olduğu gibi eğitim sisteminde de SSCB sisteminin kalıntılarının mevcut olmasıdır.

Azerbaycan'da ilkokula başlama yaşı çocukların Eylül veya okula gideceği yılın Aralık ayına kadar 6 yaşını bitirmiş olması gerekirken Türkiye'de bu yaş sınırı beştir. Eğitim dilini incelediğimizde ise Azerbaycan'da devlet okullarında eğitim dilinin Azerbaycan Türkçesi ve Rusça olduğu görülmektedir. Bunun sebebi günümüzdeki Azerbaycan coğrafyasında Azerbaycan Türklerinden sonra Rusların önemli bir sayıda olmasıdır. Türkiye'de ise eğitim dili sadece Türkçedir.

Azerbaycan'da eğitim programlarının değerlendirilmesi, Azerbaycan Eğitim Bakanlığının yanı sıra okullar tarafından da yapılırken, Türkiye'de program değerlendirmeleri MEB ve Milli Eğitim adına müfettişler aracılığı ile yapılmaktadır. Bunun yanı sıra her iki ülkede devlet okullarında ders kitapları devlet tarafından karşılanmaktadır ve devlet okullarında eğitim ücretsizdir.

Öğretim süresini incelediğimizde Azerbaycan'da bir öğretim yılı yaklaşık 155-160 gün iken; Türkiye'de 180 gündür. Azerbaycan'da öğretim süresinin az olmasının sebebi takvimde yeni yıl, nevruz, devlet bayramları ve ara tatillerin Türkiye'dekine göre daha uzun olmasıdır.

Azerbaycan'da temel eğitimin son sınıfı olan 9. sınıfın sonunda öğrencilerin mezun olabilmeleri veya lise sınıfına geçebilmeleri için devlet sınavına girmeleri gerekmektedir. Bu sınavlar okullar tarafından yapılırken, Türkiye'de liseye geçiş sınavları ÖSYM tarafından yapılmaktadır.

Genel eğitim ders içeriğine bakıldığında Azerbaycan'da din ile ilgili ders yok iken, Türkiye'de ders müfredatında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri bulunmaktadır. Azerbaycan'da Hayat Bilgisi derslerinin içinde kısa olarak Kuran, Peygamberin hayatı gibi konulara yer verilmektedir.

Azerbaycan ve Türkiye'nin eğitim sistemi amaçları karşılaştırıldığında her iki ülkenin eğitim sistemlerinin aynı amaçlar doğrultusunda yapılandırıldığını görmekteyiz. Azerbaycan eğitim sistemi amaçlarının Türk eğitim sistemi amaçlarına bu kadar yakın olmasının sebebi ülke bağımsızlığını kazandıktan sonra 1992 yılında yapılan ilk eğitim kanununda kardeş ülke Türkiye'nin eğitim kanununu örnek alması, bunun yanı sıra iki ülke arasında aynı yıllarda imzalanan eğitim protokolleri olmuştur. Bu protokoller sonucunda Azerbaycan'da, Türkiye tarafından ortaokul, lise ve üniversite gibi kurumlar açılmış devlet tarafından açılan kurumlara ise destekler verilmiştir. 16 Kasım 2018 tarihinde Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından imzalanan ve yayınlanan kararname ile birçok alanda Azerbaycan ve Türkiye Üniversiteleri arasında iş birliği olanaklarının değerlendirilmesi kararlaştırılmış ve ilk adım Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi ile Azerbaycan Devlet Agrar Üniversitesinin aynı fakültesi arasında ikili diploma anlaşması sağlanmıştır.

Araştırmanın ikinci alt problem cümlesi olan "Azerbaycan ve Türkiye'de Sınıf öğretmeni yetiştirme kurumları, düzey ve eğitim modellerine göre benzerlik ve farklılıklar gösteriyor mu" konusu incelendiğinde Azerbaycan'da sınıf öğretmenliği eğitimi pedagoji yüksekokullarında ve lisans düzeyinde uygulanırken, Türkiye'de sadece yükseköğretim kurumlarında lisans düzeyinde uygulanmaktadır. Azerbaycan 'da pedagoji yüksekokullarında sınıf öğretmenliği eğitimi 2-4 yıl, lisans eğitimi ise 4-5 yıl

iken, Türkiye’de lisans düzeyinde olan eğitim dört yıldır. Azerbaycan’da lisans eğitimi düzeyinde olan öğretmenlik eğitimi eyani (örgün) 4 yıl, qiyabi (yaygın) 5 yıl sürmektedir. Öğretmenlik alanında hem Azerbaycan hem de Türkiye’de lisans eğitiminden sonra Yüksek Lisans (Azerbaycan’da Magistratura) programları mevcut olup bu program 2 yıl sürmektedir. Yüksek Lisans giriş sınavları Azerbaycan’da DİM, Türkiye’de ÖSYM tarafından merkezi olarak yapılmaktadır. Azerbaycan’daki Yüksek Lisans sınavı iki basamaktan olup; ilk basamakta adayların mantık, yabancı dil ve teknoloji bilimlerinden bilgileri ölçülürken, ikinci basamakta uzmanlık alan bilgileri ölçülmektedir. Öğrencilerin ikinci sınava girmeleri için birinci sınavdan yeterli puanı almaları gerekmektedir. Yüksek Lisansa kabul adayın her iki sınavda aldığı puanlara göre yapılmaktadır. Türkiye’de ise adaylar ÖSYM tarafından merkezi olarak yapılan Akademik Lisansüstü Eğitim Sınavı (ALES) sınavından minimum 55 almaları gerekmektedir. ALES puanın yanı sıra, mülakat, lisans not ortalaması ve Yabancı Dil bilgisi de değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmeler ilgili Senato tarafından düzenlenen yönetmenlikler tarafından belirlenir. Azerbaycan’da sınıf öğretmenlerinin üniversiteden mezun olmaları için diploma sınavına girmeleri yada mezuniyet tezi hazırlamaları gerekmektedir. Türkiye’de böyle bir şart aranmamaktadır.

Araştırmanın diğer bir alt problem cümlesi olan “Azerbaycan ve Türkiye sınıf öğretmeni yetiştirme programları içerik, kapsam ve öğretim olarak benzerlik ve farklılıklar gösteriyor mu” konusunda iki ülkenin alan dersleri incelenmiştir. İnceleme sonucunda hem Azerbaycan’da hem de Türkiye’de öğrencilerin bir eğitim-öğretim yılında en az 60 ECTS, mezun olmaları için ise toplamda 240 ECTS tamamlamaları gerekmektedir. Ders içeriklerini incelediğimizde Türkiye’de üniversiteye yeni başlayan adaylar için üniversite ortamına alışmaları ve adapte olmaları için “Üniversite Yaşamına Geçiş” dersi programda yer alırken, Azerbaycan’da buna benzer bir ders bulunmamaktadır. Azerbaycan’da eğitimin ilk döneminde öğretmen adaylarına “Öğretmenlik Bilimine Giriş” dersi verilirken, Türkiye’de daha kapsamlı olarak “Eğitim Bilimine Giriş” dersi verilmektedir. Azerbaycan’da programın birinci döneminde “Çocuk Anatomisi ve Fizyolojisi” dersi verilirken, Türkiye’de bu derse yakın ve alan ile ilgili daha kapsamlı olan “Çocuk Psikolojisi” dersi üçüncü dönemde verilmektedir. Her iki ülkenin sınıf öğretmenliği programında adaylara yabancı dil olarak İngilizce

öğretilmesi hedeflenmektedir. Azerbaycan'da yabancı dil eğitimi 6 dönem verilirken, Türkiye'de 2 dönem verilmektedir. Her iki ülkenin programlarını karşılaştırdığımızda “Çocuk Edebiyatı”, “Matematik”, “Psikoloji”, “Beden ve Spor eğitimi”, “Müzik”, “Ana dili”, “Öğretmenlik Davranışları” gibi alanla yakından ilgisi olan derslerin mevcut olduğu görülmektedir. Türkiye'de programda var olan “Genel Kimya”, “Genel Fizik”, “Sosyoloji”, “Bilimsel Araştırma Yöntemleri”, “Ölçme ve Değerlendirme”, “Sınıf yönetimi” ve “Din Kültürü ve Ahlak” derslerinin Azerbaycan programlarında olmadığı görülmektedir. Türkiye'de verilen “Eğitim Psikolojisi” dersi Azerbaycan'da “Genel Psikoloji” adı altında verilmektedir. Türkiye'de sınıf öğretmenliği programının son yılında öğrenciler alan eğitimi ve meslek bilgisi olmak üzere seçmeli ders seçebilme hakkına sahip iken Azerbaycan için bu durum söz konusu değildir. Azerbaycan'da öğrenciler son dönemde yönetim tarafından belirlenen okullarda 14 hafta süreyle staj yapmaktadırlar. Türkiye'de 6. dönemde verilen Okul Deneyimi dersinin yanı sıra 7. ve 8. dönemde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet ilkokullarında “Öğretmelik Uygulaması – I” ve “Öğretmenlik Uygulaması – II” dersleri bulunmaktadır.

Sınıf öğretmeni adaylarının Azerbaycan'da mezun olabilmeleri için 240 ECTS başarılı bir şekilde tamamlamaları dışında devlet sınavına girmeleri veya tez savunmasından başarılı olmaları beklenmektedir. Türkiye'de 240 ECTS'lik dersleri başarılı bir şekilde bitirmek yeterlidir.

Araştırmanın bir diğer alt problem cümlesi olan “Azerbaycan ve Türkiye'de sınıf öğretmeni yetiştirme kurumlarına kabul şartları arasında benzerlik ve farklılık” konusu incelendiğinde ise Azerbaycan'da lise mezunu öğrencilerin üniversite sınavına girme hakkı kazanmaları için 11. sınıfta (lise son) Atestat veya ikinci adı ile “buraxılış” sınavından başarılı olmaları gerekmektedir. Türkiye'de böyle bir şart aranmamakla birlikte öğrencilerin liseden başarılı bir şekilde mezun olmaları yeterlidir. Azerbaycan'da var olan bu atestat sistemi SSCB döneminden kalan bir uygulamadır. Azerbaycan'da üniversite sınavları öğrencilerin mezun olduğu kurumda eğitim aldığı dil ile yapılmaktadır. Örneğin, öğrenci genel eğitimini Azerbaycan Türkçesinde almış ise bu dilde, Rusça almış ise Rusça sınava girmektedir. Türkiye'de üniversite sınavları sadece Türkçe yapılmaktadır. Azerbaycan'da üniversiteye giriş sınavları öğrencilerin tercih edeceği bölümlere göre uzmanlık gruplarına ayrılırken Türkiye'de bu sayısal,

sözel, eşit ağırlık ve dil puanlarına göre sonradan belirlenmektedir. Azerbaycan’da Sınıf Öğretmenliği programı III. uzmanlık grubunda yer alırken, Türkiye’de Sınıf Öğretmenliği programı AYT sınavının EA puan türü ile öğrenci almaktadır. Azerbaycan’da üniversiteye giriş sınavı tek oturumda yapılmakta ancak öğrenci birinci sınavından yeterli puan alamaz veya aldığı puandan memnun kalmaz ise ikinci sınava girme hakkı bulunmaktadır. Türkiye’de öğrencilerin Sınıf Öğretmenliği programını kazanabilmesi için TYT’den minimum 150 puan alması, daha sonra AYT sınavına giriş hakkı kazanarak bu sınavdan da tercih yapabilmesi için minimum 180 puan alması gerekmektedir.

5.2. Araştırmaya İlişkin Öneriler

Araştırmanın bulguları ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmaya ilişkin öneriler şu şekilde özetlenmiştir:

Azerbaycan’da zorunlu eğitime başlama yaşı 6 iken, Türkiye’de 5 yaştır. Bir çok gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerine bakıldığında okula başlama yaşı 5 civarındadır. Kademeli eğitimi incelediğimiz de ise Azerbaycan’daki eğitim 11 yıl iken Türkiye’de 12 yıl sürmektedir. Öyle ki, Azerbaycan’da eğitime başlama yaşının Türkiye’dekine göre yukarı, eğitim süresinin ise az olması öğrencilerin yer alacakları göreve yönlendirme süresini daraltmaktadır. Bu nedenle Azerbaycan’daki zorunlu eğitim – okula başlama yaşı küçültülmeli aynı zamanda kademeli eğitim süresi artırılmalıdır. Eğitim süresinin artırılması öğrencilerin ileride gitmek istedikleri alana yönelik tercihlerini daha bilinçli yapmalarına yardımcı olacaktır.

Gelişen dünyamızda ileriki zamanlarda okul öncesi eğitiminin de zorunlu olacağını düşünürsek her iki ülkede Sınıf Öğretmenliği eğitimi ile Okulöncesi eğitimi arasındaki bağı güçlendirmek gerekmektedir. Öğretmenlerin, öğrencilerin okul öncesinde nasıl bir eğitim aldıklarını bilmeleri öğrencilerden alınacak verimi artırmakla birlikte öğretmenlerin de daha verimli çalışmasını sağlayacaktır.

Sınıf öğretmenliği ders programlarını incelediğimizde her iki ülkede de program müfredatında “Özel Eğitim”e fazla yer verilmediği görülmektedir. Bu alandaki ders saatleri artırılarak sınıf öğretmenlerinin özel eğitime ilişkin bilgi ve becerileri artırılmalıdır.

Lise mezunu öğrenciler, Sınıf Öğretmenliği programını kazanmak için Azerbaycan'da bir, Türkiye'de iki sınava girmektedirler. Oysa ki, programa alınacak öğrencilerin kabul koşulları gelişmiş ülkelerin deneyimlerinden yararlanarak (her bölümün önceden belirlenen kendi koşulu) ülke koşullarına göre yeniden düzenlenmeli ve adayların öğretmen olmaya uygun olma kriterlerini karşılaması gibi bir ön koşul getirilmelidir.

Azerbaycan'da son sınıfın son döneminde öğretmen adaylarının 14 hafta tam zamanlı uygulamalı eğitim (staj) gördükleri gözlemlenmektedir. Türkiye'deki gibi ara sınıflarda okul deneyimi dersleri de almaları daha verimli öğretmenlik yapabilmeleri için bir katkı sağlayacaktır.

Azerbaycan'da sınıf öğretmenliği programından mezun olmak için derslerden başarılı olmak ya da mezuniyet tezi yeterli görülürken Türkiye'de sadece programdaki derslerden başarılı olunması istenmektedir. Oysaki her iki ülkede de ders başarısının yanında mezuniyet tezi zorunluluğu da getirilirse bu öğretmen adaylarının daha donanımlı yetişmesine ve bilimsel bir bakış açısına sahip olmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Abituriyent. (2018). İxtisas Üzrə Müsabiqə Nəticəsində Alınmış Uyğun Keçid Balları. *Abituriyent Jurnalı*(No 7), 49-54.
- Adem, M. (1995). *Demokratik, Laik, Çağdaş Eğitim Politikası*. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- ADİK. (2018, Eylül 10). *Təhsil, elm və mədəniyyət*. Ekim 15, 2018 tarixində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi: <https://www.stat.gov.az/source/education/> adresindən alındı
- ADMEA-II. (2007). *Azərbaycan Tarixi III-XIII əsrin I rübü*. (Cilt II). Bakı: Elm Nəşriyat.
- ADMEA-III. (2007). *Azərbaycan Tarixi XIII-XVIII əsrlər*. (Cilt III). Bakı: Elm Nəşriyatı.
- ADMEA-IV. (2007). *Azərbaycan Tarixi XIX əsr*. (Cilt IV). Bakı: Elm Nəşriyatı.
- ADMEA-V. (2008). *Azərbaycan Tarixi 1900-1920 ci illər* (Cilt V). Bakı: Elm Nəşriyatı.
- ADMEA-VI. (2008). *Azərbaycan Tarixi aprel 1920 - iyun 1941* (Cilt VI). Bakı: Elm Nəşriyat.
- ADPU. (2018). *İbtidai təhsil fakültəsi*. Ekim 17, 2018 tarixində Azərbaycan Devlet Pedagoji Universiteti.: <https://adpu.edu.az/index.php/az/t-dr/s/fak-lt-l-r/ibtidai-t-hsil-fak-lt-si> adresindən alındı
- Ağayev, Ə., & Rzayev, V. (2004). *Güney Qafqaz Xalqlarının Pedagoji əlaqələrə tarixindən*. Bakı: Təhsil.
- Akyüz, H. (1992). *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavramı ve Alanları üzerine Bir Araştırma*. İstanbul : M.E.B. Yayınları .
- Akyüz, Y. (2015). *Türk Eğitim Tarihi M.Ö 1000 - M. S. 2015*. Ankara: Pegem Akademi.
- Altunbaş, F. (2014). *1923-cü ildən Etibarən Türkiyə-Azərbaycan Təhsil Sistemləri və Təhsil Əlaqələri (Magistr Disertasiyası)*. Bakı: Qafqaz Universiteti.
- ARTN. (2008, Eylül 9). *Kredit Sistemi ilə Təhsil Alan Tələbələrin Biliyinin Qiymətləndirilməsi Haqqında Əsasnamə*. Ekim 2018, 30 tarixində Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi: edu.gov.az/upload/file/kredit-sistemi-qiymet-esasname.pdf adresindən alındı

- ARTN. (2009, Haziran 19). *Azərbaycan Respublikasının Təhsil Qanunu*. 12 13, 2018 tarixində Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi: <https://edu.gov.az/az/page/72/302> adresindən alındı
- ARTN. (2015, Kasım 26). *Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinə qoşulması barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı*. Ekim 10, 2018 tarixində Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi : <https://edu.gov.az/az/page/299/11608> adresindən alındı
- ARTN. (2015, Eylül 21). *Ümumtəhsil məktəblərində orta təhsil pilləsi üzrə (XI siniflərdə) buraxılış imtahanları*. Ekim 1, 2018 tarixində Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi : <https://edu.gov.az/az/page/9/1813> adresindən alındı
- Aslan, K., Aslan, N., & Arslan Cansever, B. (2012). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Avşar, A. (2007). *Türkiyənin İstiqlal Müharibəsində Azərbaycan Türkləri. Türkiyə Arxiv Sənədləri və Mətbuatında (1919-1922)*. Bakı: Azərbaycanda Atatürk Mərkəzi. AzAtaM.
- Azedu. (2018, Mayıs 19). *Qəbul imtahanlarında 600-dən yüksək bal toplayan abituriyentlərin sayı açıqlandı*. Ekim 20, 2018 tarixində Azərbaycan Təhsil Portalı: <http://azedu.az/az/news/2513> adresindən alındı
- Azerbaijan. (1995, Kasım 12). *Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası*. 12 13, 2018 tarixində Azerbaijan: <http://azerbaijan.az/portal/General/Constitution/doc/konstitutsiya.pdf> adresindən alındı
- Bailey, K. D. (1982). *Methods of Social Research*. New York : The Free Press.
- Bakioğlu, A. (2018). *Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi / PISA'da Başarılı Ülkelerin Eğitim Sistemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balcı, A. (2015). *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri* . Ankara : Pegem Akademi Yayıncılık .
- Bauman , Z. (1999). *Küreselleşme, Toplumsal Sonuçları*. (A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Bingöl. (2016). *Araştırma Türleri ve Karşılaştırmalı Metot*. Eylül 23, 2018 tarihinde Bingöl Üniversitesi : <http://www.bingol.edu.tr/media/229519/sayt-bolum15-arastirma-turleri-ve-karsilastirmali-metot.pdf> adresinden alındı
- Bogdan, R., & Biklen, S. (1998). *Qualitative Research for Education: An Introduction to Theory and Methods*. Boston: Allyn and Bacon.
- Büyükbaş, N. (2017). Azerbaycan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Eğitim İlişkileri. *IRS Heritage*(17), 12-19.
- CWUR. (2018). *World University Rankings 2018-2019*. Ocak 27, 2019 tarihinde The Center for World University Rankings: <https://cwur.org/2018-19.php> adresinden alındı
- Çamalan, A. (2012). Azərbaycanın Türkiyə ilə Təhsil Sahəsində Qarşılıqlı Əlaqələrinin Mahiyyəti, Təşəkkülü və Siyasi Aspektləri. *Journal of Qafqaz University*, 120-128.
- Demirçizade, E. (1979). *Azərbaycan Ədəbi Dilinin Tarixi*. Bakü: Azərbaycan Xalq.
- Duman, T. (1991). *Türkiyə'de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme (Tarihi Gelişimi)*. İstanbul: MEB.
- Durkheim, E. (1994). *Sosyolojik Metodun Kuralları*. (E. Aytakin, Çev.) İstanbul: Sosyal Yayınları .
- Dündar, H. (2016). *Türk Dünyasında Eğitim*. Ankara : Pegem Akademi.
- Elekberova, K. (2014). Azerbaycan Eğitim Sistemi, Kademeler, Kademeler arası Geçiş. *Cumhuriyet'in Kuruluşundan Günümüze Eğitimde Kademeler arası Geçiş ve Yeni Modeller. Uluslararası Kongresi* (s. 665-680). Antalya: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- E-Qanun. (1992, Ekim 7). *Azərbaycan Respublikasının Təhsil Qanunu*. 11 13, 2018 tarihinde E-Qanun : <http://www.e-qanun.az/framework/7956> adresinden alındı
- Erdoğan, İ. (2015). *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri*. İstanbul: Sümer Kitapevi.
- Eurydice. (2018). *National Education Systems. Turkey Overview*. 10 31, 2018 tarihinde European Commission: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/turkey_en adresinden alındı

- Eurydice. (2018). *Turkey Overview*. 10 31, 2018 tarihinde
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/turkey_en
adresinden alındı
- Fidan, N., & Erden, M. (1987). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Giddens, A. (2000). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*. (O. Akınhay, Çev.) İstanbul: Alfa Yayınları.
- Gordon, T. (2015). *Etkili Öğretmenlik Eğitimi* (8 b.). (S. Karaküle, Çev.) İstanbul: Profil Yayıncılık.
- İsaxanlı, H. (2008). *Müasir dünyada ali təhsil sistemində nələr baş verir və "2008-2012- ci illərdə Azərbaycan Respublikasının ali təhsil sistemində islahatlar üzrə Dövlət Programı necə olsa yaxşıdır?* Bakı: Xəzər Universitəsi Nəşriyyatı.
- İsmayilov, M. (1993). *Azərbaycan Tarixi*. Bakü: Azərnəşr.
- Jullien, M.-A. (1971). *Mukayeseli Eğitim Üzerine Bir Eserin İlk Taslağı. Karşılaştırmalı Eğitim Üzerine Bir Çalışma Planı ve Ön Görüşler*. (K. Aytaç, Çev.) Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kilimci, S. (2006). *Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye'de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme programlarının Karşılaştırılması*. Adana: Doktora Tezi .
- Koçer, H. A. (1973). Eğitim Reformları Açısından Öğretmen Yetiştirme Problemi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 1-19.
- Koçer, H. A. (1991). *Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı .
- Lauwerys, J., Varış , F., & Neff, K. (1971). *Mukayiseli Eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Mahmudov, M. (2014). *Dünya Təhsil Sistemləri*. Bakü : Mütərcim.
- Mammadov, J. (2008). *Bağımsızlık Sonrası Azərbaycan Eğitim Sistemindəki Değişim ve Gelişmeler*. İstanbul : Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi .
- MEB. (1983). *Milli Eğitim Temel Kanunu*. 12 11, 2018 tarihinde Mevzuat Bilgi Sistemi:
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden alındı
- MEB. (2006). *Ülkelerin Öğretmen Yetiştirme Sistemleri*. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

- MEB. (2018, Ekim 24). *Liselere geçiş yönergesi hazırlandı*. 11 11, 2018 tarihinde T.C Milli Eğitim Bakanlığı: <https://www.meb.gov.tr/liselere-gecis-yonergesi-hazirlandi/haber/15997/tr> adresinden alındı
- MEB. (2018, Eylül 7). *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2017-2018*. Milli Eğitim Bakanlığı: <https://sgb.meb.gov.tr/www/mill-egitim-istatistikleri-orgun-egitim-2017-2018/icerik/327> adresinden alınmıştır
- Məmmədova, S. (2010). Ali Məktəb Tələbələrinin Biliklərinin Çoxballı Sistem Əsasında Qiymətləndirilməsi. *Kültür Evreni*(5), 410-415.
- Mərdanov, M. (2011). *Azərbaycan Təhsil Tarixi I* (Cild I). Bakı: Təhsil Nəşriyyatı.
- Mərdanov, M. (2011). *Azərbaycan Təhsil Tarixi II* (Cild II). Bakı: Təhsil Nəşriyyatı.
- Mərdanov, M. (2011). *Azərbaycan Təhsil Tarixi III* (Cilt III). Bakı: Təhsil Nəşriyyatı.
- Mialaret, G. (1964). *Introduction à la Pédagogie*. Paris: PUF.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. 19-21 Madde*. (tarih yok). 12 11, 2018 tarihinde <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>:
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden alındı
- Milli Eğitim Temel Kanunu. 22-25. maddeler*. (tarih yok). 12 11, 2018 tarihinde <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>:
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden alındı
- Nermanoğlu, K. V. (2015). Türk Dünyasında Devlet Dili Politikası (Azerbaycan Türkçesi Örneği). *Aydın Türklük Bilgisi Dergisi*(1), 71-85.
- Noah, H. J., & Eckstein, M. A. (1969). Towards a Science of Comparative Education. *British Journal of Educational Studies*, 17(3), 334-334.
- Orman, A. (2012). *Polonya ve Türkiye'de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması*. İzmir: Ege Üniversitesi.
- ÖSYM. (2019). *2019 Yüksek Öğretim Kurumları Sınavı (2019-YKS) Sıkça Sorulan Sorular*. Ocak 27, 2019 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı:
<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2019/YKS/sss12022019.pdf> adresinden alındı

- Peker, D. (1999). *Azərbaycan, Kazakistan və Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Ankara, Ankara Üniversitesi: Ankara Üniversitesi.
- Phillips, D., & Ochs, K. (2002). Comparative studies and "cross-national attraction" in education. a typology for the analysis of English interest in educational policy and provision in Germany. *Educational Studies*, 28(4), 325-339.
- Prezident. (2018, Kasım 16). *2019–2023-cü illər üçün Azərbaycan Respublikasında ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqabətliliyinin artırılması üzrə Dövlət Proqramı*. Mart 2, 2019 tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti: <https://president.az/articles/30751> adresindən alındı
- Quliyev, Ə., & Mərdanov, M. (2003). *Azərbaycan Təhsili Xalq Cümhuriyyəti illərində*. Bakı: Çəşoğlu Nəşriyyatı.
- Saban , A. (2002). *Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitim* . Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Seferov, R., & Akkuş, A. (2005). Azərbaycan Nüfusunun Eğitim Açısından Analizi. *Selcuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(13), 357-376.
- Sel, V. G. (2004). Dünya ve Türkiye'de Karşılaştırmalı Eğitim: Kavram, Kapsam ve Eğilimler. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.
- Şimşek, H. (1997). *21. Yüzyılın Eşiğinde Paradigmalar Savaşı. Kaostaki Türkiye*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Şişman, M. (2000). *Öğretmenliğe Giriş*. Ankara: Pegem A Yayınevi.
- T.C Resmi Gazete. (1992, Temmuz 14). Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti arasında Eğitim, Öğretim, Uzmanlık Hizmetleri, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması. *T.C Resmi Gazete*, 32(21284), s. 1-64.
- Tahirli, O., & Tahirzadə, Ə. (2016). *Azərbaycan Cümhuriyyət Tələbələri. Tarixi Arayış. Bəlgələr. Yaşamlar*. Bakı: TEAS Press.
- Tezcan, M. (2002). Küreselleşmenin Eğitim Boyutu. *Eğitim Araştırmaları*(6), 56-60.
- TİKA. (1995). *Azərbaycan Ülke Raporu*. Ankara.
- Topbaş, E. (2001). *Türkiye ve Fransa'da sınıf öğretmeni yetiştiren kurum programlarının karşılaştırılması*. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi: Doktora Tezi.

- Topuz, B. (2011). Historical Development of Azeri Education System and the Effects of the Private Azerbaijani-Turkish Schools. *Journal of Educational and Social Research, 1*(5), 11-20.
- Türkoğlu, A. (1985). *Fransa, İsveç ve Romanya Eğitim Sistemleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Basımevi.
- Türkoğlu, A. (2015). *Karşılaştırmalı Eğitim Dünya Ülkelerinden Örneklerle*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- UNESCO. (2005). Reform of the Education System in Azerbaijan for a Sustainable Future. *Conference "Reform of the Education System in Azerbaijan for a Sustainable Future"* (s. 16). Paris: UNESCO.
- UNESCO-IBE. (2011). *World Data on Education 2010/2011*. Ekim 25, 2018 tarihinde UNESCO-IBE:
http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf-versions/Azerbaijan.pdf adresinden alındı
- Unibilgi. (2018, Eylül 17). Ekim 18, 2018 tarihinde Sınıf Öğretmenliği 2018-2019 Taban Puanları ve Başarı Sıralamaları: <https://www.unibilgi.net/universite-taban-puanlari/lisans/sinif-ogretmenligi-taban-puanlari-ve-basari-siralamaları/> adresinden alındı
- Ültanır, G. (2000). *Karşılaştırmalı Eğitim Kuram ve Teknikler*. Ankara: Eylül Yayınları.
- Varış, F. (1973). Cumhuriyetin 50. Yılında Türkiye'de Öğretmen Yetiştirmede Karşılaşılan Birkaç Sorun. 50. Yıla Armağan. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları*(36), 56.
- Varış, F. (1982). Eğitimde Yenileşme Kavramı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 15*(1), 56-60.
- Yeşilot, O. (2015). *Ateş Çemberinde Azerbaycan*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yin, R. K. (1984). *Case Study Research: Design and Methods*. Beverly Hills CA.

- YÖK. (2018, Mayıs 16). *Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları*. Nisan 16, 2019 tarihinde Yükseköğretim Kurulu:
https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/AA_Sunus_%20Onsoz_Uygulama_Yonergesi.pdf adresinden alındı
- Yurdabakan, İ. (2002). Küreselleşme Konusunda Yaklaşımlar ve Eğitim. *Eurasian Journal of Educational Research*(6), 61-66.
- Алиев, И. (1989). *Очерк Истории Атропатены*. Баку: Азербайджанское Государственное Издательство.
- Ашурбейли, С. (1992). *Очерк Истории Средневекового Баку*. Баку: Азернешр.

EK

2018 – 2019 Eğitim – Öğretim yılından itibaren Uygulanacak Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı.

I. Yarıyıl

	Dersin Adı	T	U	K	AKTS
MB	Eğitime Giriş	2	0	2	3
MB	Eğitim Sosyolojisi	2	0	2	3
GK	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi 1	2	0	2	3
GK	Yabancı Dil 1	2	0	2	3
GK	Türk Dili 1	3	0	3	5
GK	Bilişim Teknolojileri	3	0	3	5
AE	İlkokulda Temel Matematik	3	0	3	5
AE	Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği	2	0	2	3
Toplam		19	0	19	30

II. Yarıyıl

	Dersin Adı	T	U	K	AKTS
MB	Eğitim Psikolojisi	2	0	2	3
MB	Eğitim Felsefesi	2	0	2	3
GK	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi 2	2	0	2	3
GK	Yabancı Dil 2	2	0	2	3
GK	Türk Dili 2	3	0	3	5
AE	Çevre Eğitimi	2	0	2	4
AE	İlkokulda Temel Fen Bilimleri	3	0	3	5
AE	Türk Tarihi ve Kültürü	2	0	2	4
Toplam		18	0	18	30

III. Yarıyıl

	Dersin Adı	T	U	K	AKTS
MB	Öğretim Teknolojileri	2	0	2	3
MB	Türk Eğitim Tarihi	2	0	2	3
MB	Seçmeli 1	2	0	2	4
GK	Seçmeli 1	2	0	2	3
AE	Seçmeli 1	2	0	2	4
AE	İlkokulda Drama	2	0	2	4
AE	Fen Bilimleri Laboratuvar Uygulamaları	0	2	1	3
AE	İlkokuma ve Yazma Öğretimi	3	0	3	6
Toplam		15	2	16	30

IV. Yarıyıl

	Dersin Adı	T	U	K	AKTS
MB	Öğretim İlke ve Yöntemleri	2	0	2	3
MB	Eğitimde Araştırma Yöntemleri	2	0	2	3
MB	Seçmeli 2	2	0	2	4
GK	Seçmeli 2	2	0	2	3
GK	Topluma Hizmet Uygulamaları	1	2	2	3
AE	Seçmeli 2	2	0	2	4
AE	Oyun ve Fiziki Etkinlikler Öğretimi	3	0	3	5
AE	Türkçe Öğretimi	3	0	3	5
Toplam		17	2	18	30

V. Yarıyıl

	Dersin Adı	T	U	K	AKTS
MB	Sınıf Yönetimi	2	0	2	3
MB	Eğitimde Ahlak ve Etik	2	0	2	3
MB	Seçmeli 3	2	0	2	4
GK	Seçmeli 3	2	0	2	3
AE	Seçmeli 3	2	0	2	4
AE	Hayat Bilgisi Öğretimi	3	0	3	5
AE	Matematik Öğretimi 1	3	0	3	4
AE	Fen Öğretimi	3	0	3	4
Toplam		19	0	19	30

VI. Yarıyıl

	Dersin Adı	T	U	K	AKTS
MB	Sınıf Yönetimi	2	0	2	3
MB	Eğitimde Ahlak ve Etik	2	0	2	3
MB	Seçmeli 4	2	0	2	4
GK	Seçmeli 4	2	0	2	3
AE	Seçmeli 4	2	0	2	4
AE	Sosyal Bilgiler Öğretimi	3	0	3	5
AE	Matematik Öğretimi 2	3	0	3	4
AE	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi	3	0	3	4
Toplam		19	0	19	30

VII. Yarıyıl

	Dersin Adı	T	U	K	AKTS
MB	Öğretmenlik Uygulaması 1	2	6	5	10
MB	Özel Eğitim ve Kaynaştırma	2	0	2	3
MB	Seçmeli 5	2	0	2	4
AE	Seçmeli 5	2	0	2	4
AE	Müzik Öğretimi	3	0	3	4
AE	İlkokulda Yabancı Dil Öğretimi	3	0	3	5
Toplam		14	6	17	30

VIII. Yarıyıl

	Dersin Adı	T	U	K	AKTS
MB	Öğretmenlik Uygulaması 2	2	6	5	12
MB	Okulda Rehberlik	2	0	2	3
MB	Seçmeli 6	2	0	2	4
AE	Seçmeli 6	2	0	2	4
AE	Karakter ve Değer Eğitimi	2	0	2	3
AE	Görsel Sanatlar Öğretimi	3	0	3	4
Toplam		13	6	16	30

	Genel Toplam	T	U	K	AKTS	SAAT	YÜZDE
MB	Meslek Bilgisi	44	12	50	88	56	35
GK	Genel Kültür	26	2	27	42	28	19
AE	Alan Eğitimi	64	2	65	110	66	46
Toplam		134	16	16	240	150	100